

17/2003

Markku Turtiainen, Pekka Salminen, Antti Leskinen
Diskurssi Oy

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen
tavoite 2 -ohjelmatyön (2000 - 2006)
väliarviointi

TURKU 2003

ISBN 951-614-016-5
ISBN 951-614-017-3 (PDF)
ISSN 1238-3201

Taitto: Päivi Niemelä
Karhukopio Oy
Turku 2003

Sisällys

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
I Väliarvioinnin tausta ja tavoite	9
2 Aineisto ja menetelmät	10
2.1. Aineisto	10
2.2. Arviointitapa	11
3 Tavoite 2 -ohjelmatyön hallintajärjestelmä	12
3.1. Säädosperusta	12
3.2. Strategiat ja toimintaohjelmat	13
3.2.1. Tavoite 2 -ohjelma-asiakirjat	13
3.2.2. Maakuntaohjelmat ja maakuntien yhteistyöasiakirjat	14
3.2.3. LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä alueelliset	16
strategiat	16
3.3. Organisaatio ja voimavarat	18
3.3.1. Maakunnalliset ja seudulliset organisaatiot	18
3.3.2. LoSYK:n organisaatio ja voimavarat	18
3.4. Ohjeistus	20
3.4.1. Ohjeet hankekäsittelijöille	20
3.4.2. Ohjeet rahoituksen hakijoille	20
3.5. Koulutus ja ohjaus	21
3.6. Tiedotus rahoituksesta	22
3.7. Seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen	23
3.7.1. Hankkeiden seurantarekisterit	23
3.7.2. Seurantatarkastukset	24
3.7.3. Raportointi	24
3.7.4. Toiminnan sisäinen arviointi ja kehittäminen	25
4 Hanketoiminnan menettelytavat	27
4.1. Hankeideointi ja -suunnittelu	27
4.1.1. Vuorovaikutus	27
4.1.2. Tilanteen, ongelmien, tarpeen ja hyödynsaajien määrittely	28
4.1.3. Hankkeen tavoitteiden määrittely	28
4.1.4. Toteutusvaihtoehtojen tarkastelu	29
4.1.5. Muiden kuin tavoiteltujen vaikutusten arviointi	30
4.1.6. Organisaation, henkilöstön, kustannusarvion, rahoituksen ja aikataulun suunnittelu	31
4.1.7. Seurannan ja jälkiarvioinnin suunnittelu	32
4.1.8. Tiedotuksen ja viestinnän suunnittelu	33
4.1.9. LoSYK:n antama neuvonta ja ohjaus	34
4.2. Rahoitusta koskeva päätöksenteko ja sen valmistelu	34
4.2.1. Lausuntomenettely	34
4.2.2. Hanke-ehdotusten esittely ja käsittely hankeryhmässä	35
4.2.3. Rahoituspäätös, oikaisuvaatimukset ja valitukset	37
4.2.4. Hakemusten käsittelyn kesto	39
4.3. Toteutus, raportointi, valvonta ja seuranta	39

4.3.1. Hankesuunnitelmien toteuttaminen ja muuttaminen	39
4.3.2. Seuranta, raportointi ja valvonta	40
4.4. Hankkeiden jälkiarviointi	41
4.5. Hankkeista tiedottaminen	42

5 Vaikuttavuus 43

5.1. Rahoitetut toimintalinjat ja toimenpidekokonaisuudet	43
5.2. Rahoituksen kohdentuminen eri tarkoituksiin	45
5.3. Hakijat ja alueellinen kohdentuminen	47
5.4. Perustulokset	50
5.5. Otoshankkeiden tulokset	51
5.6. Kestävyys	53
5.7. Kustannustehokkuus	54
5.8. Muut kuin tavoitellut vaikutukset	55

6 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset 57

6.1. Strategiat ja toimintaohjelmat	57
6.2. Organisaatio ja voimavarat	57
6.3. Hanketoiminnan menettelytavat ja ohjeistus	58
6.4. Koulutus ja ohjaus	60
6.5. Tiedotus rahoituksesta	61
6.6. Seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen	61
6.7. Vaikuttavuus	62

LIITTEET

Liite 1. Otoshankkeet	64
Liite 2. Mahdolliset ympäristönsuojelun liittyvät toimet Etelä-Suomen..... tavoite 2 -ohjelman toimintalinjoissa ja toimenpidekokonaisuuk- sissa	66
Liite 3. Mahdolliset ympäristönsuojeluun liittyvät toimet Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelman toimintalinjoissa ja toimenpidekokonaisuuk- sissa	68
Liite 4. Kokonaisrahoitussitoumusten jakautuminen eri tarkoituksiin toimenpidekokonaisuuksittain	70

Lyhenteet

EAKR	Euroopan aluekehitysrahasto
EU	Euroopan unioni
FIMOS	Finnish Monitoring System, Euroopan rakennerahasto-ohjelmien seurantarekisteri
KOR	Kalatalouden ohjauksen rahoitusväline
LoSYK	Lounais-Suomen ympäristökeskus
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
MYR	Maakunnan yhteistyöryhmä
SM	Sisäasiainministeriö
TTS	Toiminta- ja taloussuunnitelma
YM	Ympäristöministeriö
YVA	Ympäristövaikutusten arviointi

Esipuhe

Tavoite 2 -ohjelmatyöhön kuuluvat saumattomasti työn väliarviointit. Sen lisäksi, että väliarviointeja laaditaan tätä kirjoitettaessa koko ohjelmatyöstä, päätti Lounais-Suomen ympäristökeskus olla aloitteellinen ja teettää omaa tavoite 2 -ohjelmatyötään koskevan väliarvioinnin.

Tässä raportissa esitetyt arvioinnin tulokset sekä 5.9.2003 työseminaarissa esitetyt ajatukset tullaan käsittelemään yksityiskohtaisesti ympäristökeskuksessa ja tarvittaessa myös muissa yhteyksissä. Käsittelyn perusteella tehdään päätöksiä kehittämistoimista ja niiden ajoituksesta. Tuloksia tullaan hyödyntämään henkilöstökoulutuksessa, sisäisten ohjeiden kehittämisessä sekä rahoituksen hakijoille suunnattavassa tiedotuksessa ja ohjeissa. Joitakin toimia voidaan toteuttaa heti, jotkut vaativat kypsyttelyä ja jatkotyöstöä.

Raportissa esitetyjä näkemyksiä voidaan soveltaa tavoite 2 -ohjelmatyön lisäksi myös muissa ohjelmissa.

Lounais-Suomen ympäristökeskus kiittää työn laatijoita, kaikkia kyselyihin vastanneita hankkeiden toteuttajia ja ympäristökeskuksen henkilöitä sekä työpaajaan osallistuneita maakunnanliittojen, seutukuntien ja ympäristökeskuksen henkilöitä.

Apulaisjohtaja Osmo Purhonen
Lounais-Suomen ympäristökeskus

Tiivistelmä

Lounais-Suomen ympäristökeskus (LoSYK) päätti teettää tavoite 2 -ohjelmatyönsä väliarvioinnin ohjelmakauden (2000-2006) puolivälissä kesällä 2003. Työn toteutti Diskurssi Oy. Arvioinnin tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan seurata toiminnan vaikuttavuutta ja kehittää toimintaa ohjelmakauden jälkipuoliskon aikana.

Arvioinnin perusjoukon muodostivat LoSYK:n rahoittamat 93 hanketta. Näistä 40 analysoitiin yksityiskohtaisesti. Lisäksi analysoitiin 14 kielteisen päätöksen saanutta hanketta. Arvioinnin aineistona olivat tavoite 2 -ohjelmatyön menettelytapa-ja kuvaavat ja noudatettuja käytäntöjä ilmentävät sekä hankkeiden sisältöä koskevat asiakirjat. Lisäksi toteutettiin kyselyt rahoituksen saajille sekä hankkeiden käsittelijöille LoSYK:ssä. Aineistoa kerättiin myös työseminaarin avulla.

Tärkeimmät johtopäätökset ja kehittämisehdotukset ovat seuraavat:

Strategiat ja toimintaohjelmat

Maakuntien yhteistyöasiakirjat ovat merkittäviä tavoite 2 -ohjelmatyön strategisen ohjauksen kannalta. Niissä olisi tarpeen entistä selkeämmin määritellä LoSYK:n ja muiden rahoittajaviranomaisten ohjelmatyön painopisteet. Myös LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnittelua tulisi kehittää niin, että entistä täsmällisemmin voitaisiin ohjata tavoite 2-ohjelmien toteutusta ja rahoituksen kohdentamista strategisesti tärkeille aloille. Tavoite 2 -ohjelmatyön rooli tulisi määritellä myös alueellisissa ympäristöhallinnon strategioissa ja toimintaohjelmissa.

Organisaatio ja voimavarat

LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyön organisaatio on ansiokas. Työ on varsin sujuvaa ja tuloksekasta. Jotta LoSYK:n hankekäsittelijöiden voimavarat riittäisivät paremmin, voitaisiin rahoitettavien hankkeiden lukumäärää vähentää keskittymällä strategiaan painopisteisiin ja suurentamalla hankekokoja. Hankemäärään ja -kokoon LoSYK voi vaikuttaa kehittämällä rahoitettavien hankkeiden valintakriteereitä ja tiedottamalla niistä. Pieniä hankkeita voitaisiin koota organisoiduiksi ryhmiksi tai ohjelmiksi.

Hankeryhmän kokoonpano on toimiva perusratkaisu organisaation oppivuuden kannalta. Myös muita kuin ryhmässä vakituisesti edustettuja LoSYK:n yksiköitä olisi hyvä kannustaa osallistumaan ryhmän toimintaan.

Alueellisten viranomaisten YVA-ryhmän toimintaa voitaisiin tehostaa palkkaamalla sille päätoiminen YVA-koordinaattori.

Hanketoiminnan menettelytavat ja ohjeistus

Olisi tarpeen selvittää kaksi tai kolme kertaa vuodessa tapahtuvan haun etuja ja haittoja verrattuna nykyiseen menettelytapaan, jossa rahoitushakemukset käsitellään hankeryhmässä kuukausittain.

Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelmia varten tarkoitetut rahoitushakemuslomakkeet ja niiden täyttöohjeet ovat erilaisia ja osin puutteellisia. Sekä hakijoiden että varsinkin LoSYK:n hankekäsittelijöiden kannalta olisi edullista, että lomakkeet liitteenä ja täyttöohjeineen yhdenmukaistettaisiin. Hankesuunnitelman sisältöä koskevia ohjeita tulisi kehittää.

Sekä rahoituksen hakijat että LoSYK:n henkilökunta ovat pitäneet keskinäistä yhteydenpitoa erittäin tärkeänä ennen hakemuksen jättämistä. Hankekäsittelijöitä tulisi edelleen kannustaa tutustumaan hankekohteisiin ja -toteuttajiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lausuntomenettelyä ja sen ohjeistusta tulisi kehittää rajauksen, osallistumismahdollisuuksien, ajoituksen ja arviontikriteeristön osalta.

Ohjeistuksen lisäksi tarvitaan aiempaa kriittisempää ja yhdenmukaisempaa rahoitushakemusten ja hankesuunnitelmien arviointia ja laadunvarmistusta. Tämän vuoksi hanke-esittelylomaketta ja sen käyttöohjeita olisi tarpeen kehittää.

Päätöksenteon läpinäkyvyyden lisäämiseksi olisi tarpeen kiinnittää entistä enemmän huomiota sekä myönteisten että kielteisten rahoituspäätösten perustelemiseen.

Hankkeiden väli- ja loppuraportteja koskevia ohjeita tulisi kehittää siten, että niihin sisältyisi hankkeiden tavoitteiden toteutuminen ja muut vaikutukset. Raporteissa tulisi selkeästi verrata toteumaa tavoitteisiin, vaikutusten ennakoarvioihin, lupamääräyksiin ja rahoituksen ehtoihin. Hankkeisiin tulisi tarvittaessa sisällyttää jälkiarviointi. Maakuntaliittojen ja LoSYK:n hankeraportointiohjeet tulisi yhdenmukaistaa.

Koulutus ja ohjaus

Erityisesti uusille hakijoille tarvittaisiin koulutusta tavoite 2-ohjelmien tavoitteista, menettelytavoista ja niitä koskevista säännöksistä ja ohjeista sekä hankesuunnittelusta ja -hallinnasta. Rahoituksen hakijoita voitaisiin kannustaa hyvien hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen palkitsemalla vuosittain paras hanke.

LoSYK:n hankekäsittelijöiden valmiuksia tarjota hankesuunnittelun ja -hallinnan neuvontaa ja ohjausta voisi olla tarpeen kehittää LoSYK:n sisäisen, ympäristökeskusten tai eri hallinnonalojen yhteisen henkilöstökoulutuksen avulla. Säännöllistä henkilöstökoulutusta tarvittaisiin myös hankkeiden valintakriteereistä ja ympäristövaikutusten arvioinnista.

Tiedotus

LoSYK on osallistunut yhdessä muiden alueviranomaisten kanssa tiedotukseen tavoite 2-ohjelmien tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista kattavasti ja monipuolisilla keinoilla. Hakemusten runsaudesta päätellen asianmukaiset kohderyhmät on saavutettu tiedotuksella varsin hyvin.

LoSYK voisi tiedottaa itse aiempaa enemmän strategisesti merkittävillä kohderyhmillä ja järjestää kohderyhmäpainotteisia tiedotustilaisuuksia. Hakijoille tarvittaisiin lisää tiedotusta esimerkiksi hankkeiden omarahoituksesta, ennakkotakuumenettelystä ja esimerkillisistä hankkeista.

Seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen

FIMOS-hankerekisteri ei nykyisellään sovellu kovin hyvin ympäristötavoitteiden toteutumisen seurantaan ja arviointiin. Tämä on merkittävä haaste tavoite 2-ohjelmien seurannan kehittämiseksi.

Hankkeiden tuloksista tulisi tehdä säännöllisesti yhteenvetoja ja tavoite 2 -ohjelmatyöstä tulisi laatia vuosikertomuksia, joissa käsiteltäisiin myös hankkeiden tavoitteiden toteutumista ja tuloksekkautta. Kertomuksia voitaisiin käyttää kaikkiin LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmiin liittyviin raportointitarkoituksiin. Tämä edellyttää, että hankkeiden seuranta ja raportointia kehitetään.

Vaikuttavuus

LoSYK:n tavoite 2-ohjelmasta rahoittamat hankkeet toteuttavat varsin hyvin maakuntien yhteistyöasiakirjoissa määriteltyjä prioriteetteja. Eräät yhteistyöasiakirjoissa ja LoSYK:n omissa strategioissa painopisteiksi määritellyt toimialat ovat kuitenkin jossain määrin aliedustettuja nykyisessä hankekirjossa.

Toiminnan strateginen ohjaus edellyttää LoSYK:n entistä aktiivisempaa osallistumista hankkeiden ideointiin ja potentiaalisten toteuttajien aktivointiin heikosti hankkeistuneilla tärkeillä toimialoilla.

Rahoituksen suuntaaminen infrastruktuuri-investoinneista, kuten vesi- ja viemäriputkien rakentamisesta, innovatiivisempiin ympäristönsuojelun kehittämistoimiin olisi myös strategisesti perusteltua.

Hankesuunnitelmissa määritellyt tuotokset on saatu aikaan pääosin suunnitelmien mukaisesti. Välittömien ja pitemmän tähtäimen tavoitteiden saavuttamisesta on vaikea arvioida, koska sitä ei ole seurattu eikä raportoitu järjestelmällisesti.

Vesi- ja jätevesihuoltoa on parannettu monilla alueilla. Useiden vesistöjen veden laatua sekä virkistys- ja maisema-arvoja on parannettu merkittävästi. Uusia yhteistoimintamalleja on kehitetty erityisesti biosfäärialue toiminnan vakiinnuttamiseksi, vedensaannin turvaamiseksi ja asukkaiden omaehtoisen toiminnan organisoimiseksi. Kulttuurihistoriallisten rakennusten ja ympäristöjen kunnostukseen liittyvää toimintaohjetta on valmisteltu. Ympäristötiedotuksella, -neuvonnalla ja -kasvatuksella on todennäköisesti vaikuttettu kohderyhmien asenteisiin. Jätteiden materiaalista ja energiahyötykäyttöä sekä loppukäsittelyä on edistetty jonkin verran. Tutkimus-, selvitys- ja suunnitelmahankkeet ovat tuottaneet päätöksenteon ja toiminnan perustaksi tietoa muun muassa kansallispuistojen toteutavuudesta, pohjavesialueista, vedenpuhdistusteknologioista, meriliikenteen päästöistä ja erityisjätteiden käsittelystä.

LoSYK:n rahoittamat hankkeet ovat synnyttäneet jonkin verran uusia työpaikkoja ja yrityksiä. Hankesuunnitelmissa esitetyt työllisyys- ja yritysten perustamistavoitteet eivät aina ole toteutuneet. Monet ympäristöhankkeet ovat luoneet välillisesti edellytyksiä yritystoiminnalle pitkällä tähtäimellä. Aluekehitys- ja tasa-arvotavoitteiden sisällyttäminen entistä enemmän ympäristöalan hankkeisiin on eräs ohjelmakauden jälkipuoliskon haasteista.

Useimpien hankkeiden tuottamat hyödyt pysyvät tai jatkuvat todennäköisesti hankkeiden päättymisen jälkeenkin. Hankkeiden yleisimmät kestävyysriskit johtuvat kapeasta näkökulmasta ympäristöongelmiin, mahdollisista ympäristöhaitoista ja riippuvuudesta ulkoisesta rahoituksesta. LoSYK:n rahoittamilla hankkeilla ei todennäköisesti ole ollut merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Väliarvioinnin tausta ja tavoite

Lounais-Suomen ympäristökeskus (LoSYK) osallistuu vuosina 2000-2006 sekä rahoittajaviranomaisena että hanketoteuttajana Etelä-Suomen tavoite 2 -ohjelman toteutukseen Varsinais-Suomen alueella ja Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelman toteutukseen Satakunnan alueella. Ohjelmat saavat osarahoitusta Euroopan unionin (EU) rakennerahastoista.

Tavoite 2 -ohjelmien yleistavoite on tukea rakenteellisissa vaikeuksissa olevien alueiden taloudellista ja sosiaalista uudistamista. Niiden tarkoituksena on myös edistää taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävästä kehitystä, inhimillisten voimavarojen kehittämistä, ympäristön suojelua ja parantamista, eriarvoisuuden poistamista sekä miesten ja naisten tasa-arvoa. Ohjelmat valmisteltiin maakunnissa laajassa yhteistyössä sisäasiainministeriön ja maakuntien liittojen johdolla.

Ohjelmakauden puolivälissä kesällä 2003 LoSYK päätti teettää tavoite 2 -ohjelmatyötään koskevan väliarvioinnin, jossa tarkastellaan sekä toiminnan menettelytapoja että yksittäisten hankkeiden ja niiden muodostaman kokonaisuuden vaikuttavuutta. Arviointi keskittyy erityisesti LoSYK:n toimintaan ohjelmien rahoittajana ja toteuttajana. Tässä arvioinnissa ei käsitellä LoSYK:n toimintaa ympäristönäkökohtien sisällyttämiseksi muiden viranomaisten rahoittamiin tavoite 2 -ohjelmahankkeisiin, vaikka se onkin merkittävää.

Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan seurata toiminnan vaikuttavuutta, tarvittaessa kehittää toimintaa ohjelmakauden jälkipuoliskon aikana ja varmistaa, että ohjelmien tavoitteet saavutetaan LoSYK:n osalta parhaalla mahdollisella tavalla. Arvioinnin tuloksia on mahdollista käyttää hyväksi myös tavoite 2 -ohjelmien suoritevarausten jakoa koskevassa päätöksenteossa syksyllä 2003. LoSYK:n teettämä arviointi omalta osaltaan täydentää tästä arvioinnista erillään toteutettavia Etelä- ja Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelmien väliarviointeja, joiden on tarkoitus valmistua syksyllä 2003.

2

Aineisto ja menetelmät

2.1. Aineisto

Arvioinnin käynnistyessä kesäkuussa 2003 FIMOS-hankerekisterissä (Euroopan rakennerahasto-ohjelminen seurantarekisteri) oli 93 LoSYK:lta myönteisen rahoituspäätöksen saanutta hanketta. Nämä hankkeet ovat tämän selvityksen perusjoukko, jonka avulla arvioidaan hankekokonaisuuden vaikuttavuutta yleispiirteisesti. 40 hankkeen otoksen perusteella analysoidaan hanketoiminnan menettelytavat sekä toteutuneet tulokset ja vaikutukset. Hankkeet on valittu otokseen siten, että ne edustavat mahdollisimman monipuolisesti:

- LoSYK:n rahoittamia tavoite 2 -ohjelmien toimenpidekokonaisuuksia
- sekä Varsinais-Suomea että Satakuntaa
- eri hanketyyppejä ja toimialoja
- erilaisia hakija- ja toteuttajatahoja
- päättyneitä sekä meneillään ja vireillä olevia hankkeita.

Otoksen hankkeista oli arvioinnin alkaessa päättyneitä 12, meneillään 25 ja vireillä kaksi. Otokseen kuului lisäksi yksi kielteisen rahoituspäätöksen saanut hankeehdotus. Se on ainoa LoSYK:n rahoituspäätös, josta on valitettu.

Otoshankkeet, joista on tehty rahoituspäätös, sekä niiden jakautuminen toimenpidekokonaisuuksittain ja alueellisesti on esitetty liitteessä 1.

Arvioinnin aineisto koostuu pääosin tavoite 2 -ohjelmatyön tavoitteita ja menettelytapoja kuvaavista sekä noudatettuja käytäntöjä ilmentävistä ja hankkeiden sisältöä koskevista asiakirjoista, kuten:

- tavoite 2 -ohjelmia koskevat EU:n ja kansalliset säädökset
- tavoite 2 -ohjelma-asiakirjat (strategia- ja täydennysosat)
- muut tavoite 2 -ohjelmatyötä tai LoSYK:n toimintaa ohjaavat strategiset suunnitelmat (maakuntaohjelmat, maakuntien yhteistyöasiakirjat, LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmat).
- tavoite 2 -ohjelmia koskevat ohjeet ja tiedotteet (painetut ja sähköiset)
- FIMOS-hankerekisterin julkisen osan tiedot 93 hankkeesta
- 40 otoshankkeen asiakirjat (rahoitus- ja maksatushakemukset, hankesuunnitelmat, hanke-esittelylomakkeet, LoSYK:n hankeryhmän kokousmuistiot, lausunnot, rahoitus- ja maksatuspäätökset, seurantaraporttilomakkeet sekä väli- ja loppuraportit).
- 14 kielteisen rahoituspäätöksen saaneen hankkeen päätössiakirjat.

Asiakirja-aineistoa on täydennetty LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyöhön osallistuvalla henkilöstöllä ja rahoituksen hakijoille suunnatuin puhelin- ja sähköpostikyselyin. Sähköpostikysely lähetettiin 40 hakijalle ja 21 LoSYK:n asiantuntijalle. Vastauksia saatiin 14 hakijalta (vastausprosentti 35) ja 12 LoSYK:n asiantuntijalta (vastausprosentti 57).

Aineistoa täydennettiin myös järjestämällä LoSYK:ssä 5.9.2003 väliarvioinnin työpajaseminaari, jonka ryhmätöissä pohdittiin tavoite 2-ohjelmatyön kehittämistarpeita, -toimia ja -keinoja. Tilaisuuteen osallistui 12 LoSYK:n asiantuntijaa sekä kaksi maakuntaliittojen ja kaksi seutukuntaedustajaa.

Hankkeiden toteutuneita vaikutuksia ei ollut arviointiin osoitettujen voimavarojen puitteissa mahdollista todentaa. Dokumenttoimatonta tietoa, kuten suullisesti sovittua hankkeiden kehittelyä, ei ole voitu ottaa huomioon arvioinnissa.

2.2. Arviointitapa

LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyön väliarviointi koostuu kolmesta osasta, joiden arviointiteemat on esitetty seuraavassa.

Tavoite 2 -ohjelmatyön hallintajärjestelmä (raportin luku 3)

Luvussa 3 arvioidaan tavoite 2 -ohjelmatyön hallintajärjestelmää LoSYK:n toiminnan kannalta. Analyysi on jäsennellyt noudattaen kansainvälisiä hallintajärjestelmien pääperiaatteita, jolloin arvioinnin kohteina ovat toiminnan:

- säädösperusta
- strategiat ja toimintaohjelmat
- organisaatio ja voimavarat
- ohjeistus
- koulutus ja ohjaus
- tiedotus
- seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen.

Hanketoiminnan menettelytavat (raportin luku 4)

Luvussa 4 arvioidaan LoSYK:n rahoittamien ja toteuttamien hankkeiden valmistelussa, toteutuksessa ja hallinnossa käytettyjä menettelytapoja sekä niitä koskevien ohjeiden noudattamista 40 hankkeen otoksen perusteella. Analyysin kohteina ovat seuraavat hankeprosessin päävaiheet ja niihin sisältyvät tehtävät:

- hankeideointi ja -suunnittelu
- rahoitusta koskeva päätöksenteko ja sen valmistelu
- toteutus, raportointi, valvonta ja seuranta
- jälkiarviointi
- hankkeista tiedottaminen.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti menettelytapojen tarkoituksenmukaisuuteen ja toimivuuteen hankkeiden tuloksetuuden varmistamisen näkökulmasta. Pääasiassa arvioidaan LoSYK:n toimintaa. Lisäksi arvioidaan hakijoiden laatimia rahoitushakemuksia, hankesuunnitelmia ja raportteja. Hankkeiden taloushallintoa ja hankintamenettelyä ei tarkastella tässä arvioinnissa.

Vaikuttavuus (luku 5)

Luvussa 5 analysoidaan LoSYK:n rahoittamien ja toteuttamien 93 hankkeen ja niiden rahoituksen kohdentumista toimenpidekokonaisuuksittain, toimialoittain, hakijaryhmittäin ja alueittain. Lisäksi tarkastellaan uusia ja säilytettyjä työpaikkoja sekä perustettuja yrityksiä koskevien tavoitteiden toteutumista.

40 hankkeen otoksen perusteella arvioidaan:

- toteutuneet tulokset
- kestävyys
- kustannustehokkuus
- muut kuin tavoitellut vaikutukset.

3

Tavoite 2 -ohjelmatyön hallintajärjestelmä

3.1. Säädosperusta

Tärkeimmät tavoite 2 -ohjelmatyötä ohjaavat EU:n ja kansalliset säädökset ovat:

- Neuvoston asetus rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä (EY/1260/1999)
- Parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan aluekehitysrahastosta (EY/1261/1999)
- Komission asetus jäsenvaltioiden toteuttamasta rakennerahastojen tukitoimiin liittyvästä tiedotus- ja julkistamistoiminnasta (EY/1159/2000)
- Komission asetus yksityiskohtaisista säännöistä rakennerahastoista yhteisrahoitettujen toimien tukikelpoisuuden osalta (EY/1685/2000)
- Neuvoston asetus rakennerahastoista myönnettävän tuen hallinto- ja valvontajärjestelmistä (EY/438/2001)
- Komission asetus varainhoitoa koskevasta oikaisumenettelystä (EY/448/2001)
- Laki rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999)
- Asetus rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

Tavoite 2 -ohjelmatyötä koskevat myös yleisesti viranomaistoimintaa säätelevät lait, kuten valtioneuvostuslaki (688/2001), hallintomenettelylaki (1982/598) ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999). Nämä säätelevät muun muassa avustusten seurantaa sekä viranomaisten tiedotusta ja asiakirjojen julkisuutta.

Rakennerahasto-ohjelmien kansallista hallintoa koskevan lain mukaan tavoite 2 -ohjelmien hallintoviranomaisena toimii sisäasiainministeriö (SM). Se voi antaa maksuviranomaisina toimiville ministeriöille, kuten ympäristöministeriölle (YM), rakennerahasto-ohjelmien hallinnointia, valvontaa ja tarkastusta koskevia yleisiä määräyksiä. SM toimii myös Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osalta maksuviranomaisena osoittaen varoja muiden ministeriöiden ja maakuntaliittojen käyttöön tai edelleen jaettavaksi. SM voi rakennerahastovarojen käyttöä koskevassa päätöksessään asettaa ehtoja ja antaa varojen hallinnointia, valvontaa ja tarkastusta koskevia ohjeita ja yleisiä määräyksiä.

Rakennerahasto-ohjelmien kansallista hallintoa koskevan lain mukaan ympäristöministeriön alaisina rahoitusviranomaisina toimivien alueellisten ympäristökeskusten tärkeimmät tehtävät ovat:

- valmistella hankkeiden rahoituspäätökset
- myöntää kansallisen lainsäädännön, EU:n lainsäädännön, rakennerahasto-ohjelmien ja maakunnan yhteistyöasiakirjojen mukaisesti hankkeeseen rakennerahastojen ja kansallisen rahoitusosuuden
- vastata hankkeiden seurannasta
- raportoida maakunnan yhteistyöryhmälle varojen käytöstä
- vastata hankkeiden valvonnasta ja tarkastuksesta.

Ympäristökeskukset osallistuvat ohjelmien sisällön valmisteluun yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa ja toimivat ympäristövaikutusten arvioinnin asiantuntijoina.

Alueiden kehittämislaki (602/2002) on tavoite 2 -ohjelmatyön kannalta myös merkittävä, sillä se säätelee maakunnallista suunnittelua ja kehittämistä sekä osaltaan alueille suunnattavia tukia. Laissa muun muassa säädetään maakuntaliiton johtavasta asemasta maakunnan suunnittelussa ja kehittämisessä sekä rakennerrahasto-ohjelmien laadinnassa ja toteuttamisessa. Lain perusteella alueellisten ympäristökeskusten tulee toimia yhteistyössä maakuntaliiton kanssa ja ottaa toiminnassaan huomioon maakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat.

Alueellisten ympäristökeskusten tehtävistä säädetään myös laissa ympäristöhallinnosta (55/1995). Sen mukaan ympäristöhallinnon tehtävänä on edistää kestävä kehitystä, luonnonvarojen käytön kestävyyttä ja ympäristönsuojelua, luonnon monimuotoisuuden ja toimintakyvyn sekä ympäristön kauneus- ja kulttuuriarvojen säilymistä, kehittää ihmisen elinympäristöä ja yhdyskuntarakennetta sekä huolehtia vesivarojen käytöstä ja hoidosta. Lain mukaan alueellinen ympäristökeskus vastaa toimialueellaan sille säädetystä tai määrätyistä ympäristönsuojelua, alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, rakentamisen ohjausta sekä vesivarojen käyttöä ja hoitoa koskevista tehtävistä. Ympäristökeskus myöntää rahoitustukea, tuottaa ja jakaa ympäristötietoa sekä edistää maiseman- ja ympäristönhoitoa ja luonnon virkistyskäyttöä.

3.2. Strategiat ja toimintaohjelmat

3.2.1. Tavoite 2 -ohjelma-asiakirjat

Tavoite 2 -ohjelmien yhtenäiset ohjelma-asiakirjat ja niiden täydennysosat ovat perusta maakuntaliittojen ja alueellisten viranomaisten sekä muiden osapuolten tavoite 2 -ohjelmatyölle. Sekä Etelä- että Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelmissa on neljä toimintalinjaa, jotka kukin jakautuvat useisiin toimenpidekokonaisuuksiin.

Sekä Etelä- että Länsi-Suomen tavoite 2 - ohjelmissa ympäristönsuojelutavoitteita on asetettu useille toimintalinjoille. Liitteissä 2 ja 3 on lueteltu ohjelmien täydennysosissa joko tavoitteina, tuettavana toimintana, seurantaindikaattoreina tai arviointi-indikaattoreina mainitut ympäristönsuojeluun liittyvät toimet toimintalinjoittain ja toimenpidekokonaisuuksittain.

Etelä-Suomen ohjelman täydennysosassa ympäristökeskukset on mainittu toimeenpanon vastuuviranomaisina toimenpidekokonaisuuksissa 1.2, 1.3, 3.1, 3.2 ja 3.4. Ympäristönsuojeluun liittyviä toimia sisältyy näiden lisäksi myös toimenpidekokonaisuuksiin 1.1, 1.4, 2.2 ja 3.5. Länsi-Suomen ohjelman täydennysosassa ympäristökeskukset on puolestaan mainittu toimeenpanon vastuuviranomaisina toimenpidekokonaisuuksissa 1.2, 2.1, 3.1, 3.2 ja 3.3. Ympäristönsuojeluun liittyviä toimia sisältyy näiden lisäksi myös toimenpidekokonaisuuksiin 1.1, 1.3, 2.2 ja 3.4.

Tällä ohjelmakaudella LoSYK:n hallinnoitavaksi on maakuntien yhteistyöasiakirjoissa kohdennettu EAKR-rahoitusta kummankin tavoite 2 -ohjelman toimintalinjoihin 3. Nämä ovat:

- Etelä-Suomi: "Yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyisyyden turvaaminen"
- Länsi-Suomi: "Aluerakenteen ja elinympäristön kehittäminen".

Etelä-Suomen ohjelman 3. toimintalinjan tavoitteena on muun muassa parantaa ympäristön tilaa, kehittää yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja edistää luonnonvarojen hyödyntämistä kestävästä kehityksen periaatteella. Ohjelma-asiakirjojen mukaan ympäristön ja yhdyskuntarakenteen kehittämisessä korostuvat ympäristön kuormitusta vähentävät toimet, viihtyisyyden ja asuinympäristön kohentaminen ja yhdyskuntarakenteen taloudellisuutta parantavat toimet.

Länsi-Suomen ohjelman 3. toimintalinjan tavoitteena on muun muassa aluerakenteen ja elinympäristön parantaminen kestävästä kehityksen mukaisesti niin, että turvataan tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Näitä tavoitteita on täsmennetty kunkin toimenpidekokonaisuuden osalta eri tavoin.

3.2.2. Maakuntaohjelmat ja maakuntien yhteistyöasiakirjat

Kukin maakuntaliitto laatii valtuustokausittain neljän vuoden välein maakuntaohjelman. Sillä suunnataan ja sovitetaan yhteen alueen kehittämistoimia. Ohjelmat ohjaavat maakuntien yhteistyöasiakirjojen laadintaa.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelmassa 2001-2004 yhdeksi viidestä toimintalinjasta on asetettu: *”Ympäristöstä tehdään maakunnan valtti”*. Tämä toimintalinja on jaettu seuraaviksi konkreettisiksi tavoitteiksi, joissa kaikissa ympäristökeskus on määritelty yhdeksi toteuttajista:

- Toteutetaan Saaristomeren tilan parantamista koskeva toimenpide- ja toteutusohjelma. Pro Saaristomeri -ohjelmaan liittyen alueelle laaditaan rannikkoalueen käyttö- ja hoitostrategia.
- Huolehditaan tasapainoisesta rantojen käytöstä (rantayleiskaavoitus ym.).
- Turvataan pohjaveden ja tekopohjaveden käyttöön perustuva yhdyskuntien puhtaan käyttöveden laatu ja määrä, kiireellisimpinä kohteina Turun seutu ja Salon seutu.
- Toteutetaan jäteveden puhdistaminen seudullisissa puhdistamoissa.
- Kehitetään jätehuoltotekniikkaa ja kuntien välistä jätehuoltoyhteistyötä jätehuollon kehittämisestä laadittujen seudullisten suunnitelmien mukaisesti. Lähtökohtana on jätteiden vähentyminen ja hyötykäytön lisääntyminen.
- Nopeutetaan valtioneuvoston hyväksymien suojeleuhjelmien ja EU:n Natura 2000 -verkoston toteutumista.
- Estetään yhdyskuntarakenteen hajautuminen suosimalla täydennysrakentamista ja rakentamalla tätä palveleva kauppa- ym. palveluverkko.
- Edistetään alueellisia luonto- ja maisemainventointeja sekä kulttuuriympäristöselvityksiä, kohteiden entisöintiä ja käyttöä mm. kulttuuriin ja matkailuun. Tärkein kohde on Turun Vanhan Suurtorin kulttuurimiljö.

Keskeisinä kehittämistarpeina on Varsinais-Suomen maakuntaohjelmassa mainittu myös:

- Saaristomeren biosfäärialueen toiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen
- saaristo- ja maaseutualueiden matkailun kehittäminen
- asuinympäristön laadun parantaminen ja palvelutason turvaaminen
- kulttuurimaiseman ja historiallisten muistomerkkien hyödyntäminen matkailussa
- luontomatkailun kehittäminen
- vetovoimaisten työpaikka-alueiden rakentaminen.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman rahoitussuunnitelmassa on määritelty LoSYK:n kautta kanavoitavan tavoite 2 -ohjelmärahoituksen suuruus.

Satakunnan maakuntaohjelman 2003-2006 (luonnos 5.8.2003) yksi neljästä painopisteestä on *”perusrakenteen kehittäminen ja ympäristön laadun turvaaminen”*. Sen osalta tärkeimpinä toimenpiteinä ja hankkeina on mainittu muun muassa:

- vesi- ja jätehuoltoa edistävät yhteistyöhankkeet (mm. yhdysvesijohdot, jätevesien puhdistus)
- pohjavesien suojeluhankkeet, mm. pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus, pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat
- jätteiden kierrätystä edistävät hankkeet, mm. kaatopaikkakaasun hyödyntäminen
- SATAVESI-ohjelman toteuttaminen: vesistöjen kunnostus- ja parantamishankkeet
- luonnonarvokaupan käynnistäminen
- maaseutua kehittävät luontohankkeet
- rakennusperinnön sekä kulttuuriympäristöjen vaalimishankkeet (maakunnallinen merkittävyys)
- maailmanperintökohteiden erillisrahoitus
- pilaantuneiden maa-alueiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostaminen
- ympäristöosaamista edistävät hankkeet
- Satakunnan Järvikeskus
- Selkämeren kansallispuiston perustaminen
- Puurijärven ja Isonsuon kansallispuiston opastuskeskus ja Puurijärven kunnostus.

Lisäksi tärkeiksi kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen kehittämiskohteiksi on määritelty muun muassa Satakunnan luontokeskuksen perustaminen Huittisiin, Leinperin ruukinalueen kehittäminen, Laitakarin kehittäminen maakunnallisesti merkittäväksi virkistätymiskeskukseksi, Lankosken lohikeskus (jokikalastuksen opastus- ja luontokeskus) sekä Raumanmeren kansallispuisto.

Satakunnan maakuntaohjelman rahoitussuunnitelmassa määritellään eri ministeriöiden toimialojen EAKR-osuudet tavoite 2 -ohjelmärahoituksessa.

Maakuntaliiton johdolla vuosittain laadittavissa maakuntien yhteistyöasiakirjoissa jaetaan tavoite 2 -ohjelmärahoitus toimintalinjoittain ja viranomaisittain. Satakunnan yhteistyöasiakirjoissa määritellään tavoite 2 -ohjelman painopisteet toimenpidekokonaisuuksittain. Varsinais-Suomen yhteistyöasiakirjoissa painopisteet määritellään hallinnonaloittain, jolloin niihin sisältyvät myös muut kuin tavoite 2 -ohjelmasta rahoitettavat toimet. Yhteistyöasiakirjoissa ei ole esitetty erityisesti tavoite 2 -ohjelmien toteutuksen strategisia painopisteitä rahoittajaviranomaiskohtaisesti.

Varsinais-Suomen yhteistyöasiakirjan 2001 mukaan Lounais-Suomen ympäristökeskuksen toimialaan kuuluvia keskeisiä toimenpiteitä olivat:

- Pro Saaristomeri -ohjelman toteuttaminen ja ohjaaminen
- Natura 2000 -verkoston toteuttaminen
- biosfäärialueyhteistyön toteuttaminen
- Turun ja Salon seudun vesihuollon kehittäminen
- vesistöjen tilan parantaminen (EU:n asettamien tavoitteiden saavuttaminen pitkällä aikavälillä)
- tutkimustoiminta: merialueen sisäisen kuormituksen selvittäminen
- paikkatietoyhteistyö.

Varsinais-Suomen yhteistyöasiakirjassa 2002-2003 LoSYK:n toimialan painopisteet ovat lähes samat kuin aiemmassa yhteistyöasiakirjassa. Tutkimustoiminnassa keskeiseksi on kuitenkin määritelty saaristomerren rehevöitymistutkimus, ja paikkatietoyhteistyön kehittämisen tilalle on tullut alueidenkäytön kehittäminen. Uudeksi keskeiseksi toimenpiteeksi on lisätty jätehuollon kehittäminen.

Satakunnan yhteistyöasiakirjassa 2000-2001 määriteltiin toimenpidekokonaisuus 3.2:ssa painopisteiksi muun muassa matkailun edistäminen ja kulttuurihistoriallisten kohteiden kunnostaminen ja 3.3:ssa alueen vetovoimaisuutta ja virkistyskäyttöä lisäävät ympäristöhankkeet. Yhteistyöasiakirjassa vuosille 2002-2003 LoSYK:n toimialoihin liittyviä painopisteitä olivat:

- Tuetaan yhdyskuntarakennetta ja ympäristönsuojelua edistävien keskeisten vesihuoltojärjestelmien kehittämistä.
- Avustetaan matkailua tukevien luonto- ja ympäristökohteiden kunnostamista.
- Edistetään kulttuuriteollisuutta sekä kulttuurihistoriallisten rakennusten ja kohteiden kunnostamista matkailullisiin tarkoituksiin.
- Tuetaan veden laatua ja ympäristön tilaa sekä vesistöjen käyttömahdollisuuksia lisäävien merkittävien vesistöjen kunnostusta.

Vuoden 2004 yhteistyöasiakirjassa esitetyt painopisteet ovat muuten samat kuin edellä, mutta täsmennyksinä on mainittu matkailua tukevien kulttuurikohteiden kunnostaminen ja SATAVESI-ohjelman toimenpiteitä tukevien merkittävien vesistöjen kunnostus.

LoSYK:n väliarviointiseminaarissa todettiin, että maakuntien yhteistyöasiakirjat ovat merkittäviä tavoite 2 -ohjelmatyön strategisen ohjauksen kannalta. Sen vuoksi niissä olisi tarpeen määritellä entistä selkeämmin LoSYK:n ja muiden rahoittajaviranomaisten ohjelmatyön painopisteet.

3.2.3. LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä alueelliset strategiat

LoSYK määrittelee oman toimintansa strategiset painopisteet toiminta- ja taloussuunnitelmissaan (TTS) sekä niihin liittyvissä "toimintastrategioissa", "toimintaohjelmissa" ja "tuloussuunnitelmissa". Kuluvaan tavoite 2 -ohjelmakautta koskevissa suunnitelmissa LoSYK:n toiminnan painopisteitä ovat olleet muun muassa:

- vesistöjen hajakuormituksen vähentäminen erityisesti maa- ja metsätalouden, turvetuotannon ja haja-asutuksen osalta; Saaristomerren ravinnekuormituksen vähentäminen ja Pohjois-Satakunnan jokivesistöjen tilan parantaminen; kalankasvatuksen ympäristöhaittojen minimointi; sekä vesistöjen kunnostaminen niiden moninaiskäytön edistämiseksi
- tulvasuojelun edistäminen
- hyvälaatuisen ja riittävän talousveden saannin turvaaminen ja jätevesihaittojen minimointi; pohjavesien suojeleminen ja pohjavesitietämyksen lisääminen; vedenhankinnan varmistaminen laitosten välisillä yhteyksillä; vesihuollon organisaatioiden alueellisen yhteistyön edistäminen; jätevesien käsittelyn keskittäminen suurempiin yksiköihin; yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesien yhteiskäsittelyn lisääminen
- yhdyskuntajätteen ja jätevesilietteiden käsittelyn parantaminen; kaatopaikkojen vähentäminen

- pilaantuneiden maa-alueiden kunnostaminen (erityisesti tärkeillä pohjavesialueilla)
- teollisuuden, energiantuotannon, jätteiden käsittelyn ja maatalouden päästöistä aiheutuvien ilmanlaatuongelmien minimointi; ilman laadun tarkkailu- ja seurantajärjestelmien kehittäminen ongelmapaikkakunnilla
- luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttaminen
- rakennusperinnön ja kulttuuriympäristöjen hoito
- erikoistuminen rannikon ja saariston ympäristökysymyksiin tutkimustoiminnassa
- ympäristötietoisuuden lisääminen
- kansalaisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen kaavoituksessa; kaavoituksen edistäminen rannikko- ja ranta-alueilla
- kansainvälinen yhteistyö saaristoon ja Itämeren suojelussa sekä biosfääri-aluetoiminnassa.

Tavoite 2 -ohjelmatyön tavoitteita ja painopisteitä ei ole erityisesti käsitelty LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmissa. EU-tuet on mainittu Saaristomero-ohjelman sekä vesistö- ja vesihuoltohankkeiden rahoituslähteinä. Toimintaohjelmissa on myös määritelty EU-ohjelmien toimeenpanoon käytettävä henkilötyömäärä, joka esimerkiksi vuonna 2001 oli 1,6 ja vuonna 2003 1,5 + 0,4 henkilötyövuotta.

Vuonna 2000 julkaistu "Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2005" on merkittävä alueellinen ympäristöalan keskipitkän aikavälin toimintaohjelma. Se on laadittu yhdessä alueen kuntien sekä muiden sidosryhmien ja intressitahojen kanssa. Ohjelma määrittelee vesialueita, pohjavesiä, maaperää, jätehuoltoa, ilman laatua, melua, luontoa, maisemaa ja rakennettua ympäristöä koskevat tavoitteet ja sisältää kymmeniä yksityiskohtaisia toimenpidesuosituksia eri toimialoille. Tavoite 2 -ohjelmat on mainittu ympäristöohjelman toteutuksen merkittävimpinä rahoituskanavina.

LoSYK on osallistunut muidenkin alueellisten ja maakunnallisten ympäristöohjelmien ja -suunnitelmien laadintaan. Tällainen on esimerkiksi Lounais-Suomen alueellinen jätesuunnitelma (1997, tarkistettu 2002). Sen mukaan EU:n rakennerahastojen kautta voidaan tukea hankkeita, jotka edistävät jätteiden määrän vähentämistä ja lisäävät hyötykäyttöä.

Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategiassa (2002) puolestaan todetaan, että tavoite 2 -alueella EU-rahoitusta voidaan myöntää 50 prosenttia vesihuollon investointihankkeeseen ja 70 prosenttia tutkimus- ja suunnitteluhankkeeseen. Strategian mukaan hankkeiden on oltava innovatiivisia tai niillä on oltava merkittävä ympäristönsuojelullinen tai työllisyyttä lisäävä vaikutus.

LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn tulleista vastauksista kolmessa esitettiin, että LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyön suunnitelmallisuutta tulisi lisätä laatimalla strategia, jossa määriteltäisiin rahoituksen painopisteet.

LoSYK:n väliarviointiseminaarissa todettiin, että LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmilla sekä niihin sisältyvillä tulossuunnitelmilla voitaisiin entistä selkeämmin ohjata tavoite 2 -ohjelmien toteutusta ja rahoituksen kohdentamista. Samalla kuitenkin todettiin, että toiminnan tulee olla kysyntälähtöistä ja joustavaa. Ohjelmien periaatteisiin kuuluu, että rahoituksen hakijat voivat hakea ja saada rahoitusta itse ideoimiinsa hankkeisiin.

3.3. Organisaatio ja voimavarat

3.3.1. Maakunnalliset ja seudulliset organisaatiot

Sekä Varsinais-Suomella että Satakunnalla on rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanon ja alueen kehittämiseen vaikuttavien toimien yhteensovittamista varten maakuntaliiton hallituksen asettama ja liiton johtama maakunnan yhteistyöryhmä (MYR). Niihin kuuluvat maakuntaliiton lisäksi jäsenkuntien, ohjelmaa rahoittavien alueellisten viranomaisten ja muiden valtionhallinnon organisaatioiden sekä alueen kehittämisen kannalta tärkeimpien työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjen edustajat. MYR:llä on sihteeristö. Siinä asioiden valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä hoitavat henkilöt, jotka ovat yhteistyöryhmässä olevien viranomaisten palveluksessa, mutta myös seutukunnat ovat edustettuina. Sihteeristössä toimii myös LoSYK:n virkamies.

MYR paitsi yhteensovittaa osapuolten näkemyksiä myös kohdentaa vuosittain aluekehittämismenoja. MYR voi käsitellä ylimaakunnallisia, aluekehityksen kannalta merkittäviä ja muitakin hankkeita, jos rahoittava viranomainen niin haluaa, ja antaa niistä lausunnon rahoittajalle. MYR huolehtii menettelytavoista, joilla varmistetaan hankkeiden ympäristövaikutusten selvittäminen ennen rahoituspäätösten tekoa.

EU-rahoitusta koordinoivat myös työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskusten) EU-hankeryhmät sekä MYR:ien alaiset tavoite 3 -jaokset ja maaseutujaokset. Niiden tehtävänä on varmistaa, etteivät viranomaiset rahoita samoja tai päällekkäisiä hankkeita eri ohjelmista.

Alueellisten viranomaisten YVA-yhdyshenkilöistä on perustettu maakuntien ympäristövaikutusten arviointiryhmät eli YVA-ryhmät. Varsinais-Suomessa ryhmän vetäjänä toimii LoSYK:n edustaja, Satakunnassa vetovastuu on maakuntaliitolla. YVA-ryhmien on määrä koordinoita ja edistää ympäristövaikutusten arviointia sekä arvioida menettelyjen kehittämistarpeita tavoite 2-ohjelmien toteutuksessa. Ryhmä raportoi MYR:lle toiminnastaan.

3.3.2. LoSYK:n organisaatio ja voimavarat

Vuosina 2000-2003 on LoSYK saanut EAKR-myöntövaltuuksia tavoite 2 -ohjelmia toteuttaviin hankkeisiin yhteensä noin 4,3 miljoonaa euroa ja valtion rahoitusta noin 3,6 miljoonaa euroa. Tämä sisältää myös "teknisen avun" määrärahan, jota on käytetty laskentasihteerin palkkaukseen, kokouksiin ja koulutukseen osallistumisesta aiheutuviin kuluihin, ilmoituskuluihin, verkkosivujen suunnitteluun sekä atk-laitteiden hankintaan. EU-ohjelmatyöhön osallistuvan muun henkilöstön palkat maksetaan kokonaisuudessaan LoSYK:n toimintamäärärahoista.

LoSYK:ssa on neljä osastoa: ympäristötekniikka-, ympäristölupa-, alueidenkäyttö- ja hallinto-osasto. Osastot on jaettu ryhmiin. Lisäksi on kaksi erillistä ryhmää: ympäristöntutkimus ja rakennuttaminen. Keskuksen henkilöstön määrä oli vuonna 2002 kaikkiaan 128,5. Vuosien 2004-2007 toiminta- ja tavoitesuunnitelmasa esitetään määrän nostamista 132 henkilöön, jona se pysyisi kauden loppuun. LoSYK:n EU-ohjelmatyöhön osallistuvaan henkilöstöön kuuluu EU-koordinaattori (ympäristötekniikan osaston päällikkö), suunnittelija (hankeryhmän sihteeri), laskentasihteeri, 17 EU-hankekäsittelijää ja tarvittaessa muut asiantuntijat.

Suomen liittyminen EU:iin lisäsi LoSYK:n tehtäviä. Lisävoimavaroiksi keskus sai päätoimisen ylitarkastajan (suunnittelija/hankeryhmän sihteeri) sekä laskentasihteerin, jolle on budjetoitu tavoite 2 -ohjelmatyöhön vuodessa 4 henkilö-

työkuukautta eli noin kolmannes työajasta. EU-hankkeisiin liittyvät esittely-, valvonta-, ja muut asiantuntijatehtävät hoidetaan kuitenkin muiden virkatehtävien ohella. LoSYK:n toimintaohjelmassa vuodelle 2003 EU-ohjelmien toimeenpanoon on osoitettu 1,5 + 0,4 henkilötyövuotta.

Tavoite 2 -ohjelmien ja muun EU-tuen sekä kansallisen tuen käsittelyn hoitaa LoSYK:ssa hankeryhmä, maa- ja kalatalouden tukihankkeita lukuun ottamatta. Ryhmän puheenjohtajana toimiva ympäristötekniikan osaston osastopäällikkö päättää EU:n aluekehitysohjelmien ja yhteisöaloitteiden hankkeita koskevat rahoitusasiat.

LoSYK:n hankeryhmän jäsenet ovat yksiköittäin seuraavat:

- ympäristökeskuksen johtaja

Alueidenkäytön osasto

- maankäyttöryhmä: osastopäällikkö, yli-insinööri, ryhmän vastaava
- luonnonsuojeluryhmä: ylitarkastaja, ryhmän vastaava

Ympäristötekniikan osasto

- osastopäällikkö, yli-insinööri, ryhmän puheenjohtaja
- ylitarkastaja, ryhmän sihteeri
- yhdyskuntatekniikkaryhmä: vesihuoltoinsinööri, ryhmän vastaava
- yhdyskuntatekniikkaryhmä: ylitarkastaja, ryhmän YVA-yhteyshenkilö
- vesistöt -ryhmä: vanhempi insinööri, ryhmän vastaava
- vesistöt -ryhmä: vanhempi insinööri

Erilliset ryhmät

- ympäristöntutkimusryhmä: tutkimuspäällikkö, ryhmän vastaava

Maksatuksista ja muusta taloushallinnosta vastaa hallinto-osaston yleishallintoryhmä. Maksatushakemusten käsittelyyn ja maksatuspäätösten valmisteluun osallistuvat laskentasihteeri ja hankkeen valvoja.

Hankeryhmäorganisaatio on selkeä ja toimiva perusratkaisu. Ympäristökeskuksen johtaja saa ryhmän jäsenenä kaikki esittelymuistiot, ryhmän pöytäkirjat ja muut asiakirjat. Tämä informaation välitys ja suora vuorovaikutusmahdollisuus kokouksissa johdon ja henkilöstön kesken on tärkeää päätöksenteon nopeuden ja varmuuden kannalta.

Yli puolet LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että LoSYK:n henkilövoimavarat tavoite 2 -ohjelmatyöhön ovat olleet riittämättömät, eli työaika ei ole ollut käytettävissä riittävästi. Yhden vastaajan mielestä "teknisen avun" määrärahaa tulisi lisätä ja käyttää lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Rahoituksen hakijoille lähetettyyn kyselyyn vastanneista suurin osa oli erittäin tyytyväisiä LoSYK:n henkilöstön palvelukykyyn ja ammattitaitoon. Muutaman vastaajan mielestä hankkeiden valvoja on toisinaan ollut vaikea tavoittaa heidän kiireittensä vuoksi. Henkilöstön vaihtuminen on eräiden vastaajien mukaan viivästyttänyt hankekäsittelyä ja aiheuttanut katkoksia tiedonkulkuun.

3.4. Ohjeistus

3.4.1. Ohjeet hankekäsittelijöille

LoSYK:n sisäiseen tietoverkkoon on hankekäsittelijöiden sivuille koottu avustusten käsittelyä koskevat säädökset, ohjeet, lomakkeet, linkit, ajankohtaiset asiat, hankeryhmän toiminta, hankelistat ja myöntövaltuudet.

Erityisesti hankekäsittelijöille tarkoitettuja ohjeita ovat:

- Ohjeita hankehakemusten käsittelyyn LoSYK:ssa (16.8.2000)
- Avustusten käsittely ympäristökeskuksessa -moniste (11.5.2000, päivitetty 12.5.2003)
- Maksatushakemuksen käsittely LoSYK:ssa (25.9.2002)
- Tiedottaminen EU- ja kansallisissa rahoitusasioissa (päiväämätön)
- Tuotteiden ja palveluiden toimittamisen varmentaminen EU-hankkeissa (25.9.2002).

Lisäksi käytössä ovat olleet Varsinais-Suomen ja Satakunnan YVA-ryhmien laatimat ohjeet rahoittajaviranomaisten hankekäsittelijöille ("EU-hankkeet ja ympäristönäkökulma"). Niiden tavoitteena on edistää ympäristötavoitteiden huomioon ottamista tavoite 2-ohjelmien toteuttamisessa. Ohjeissa käydään läpi rahoitushakemuksen käsittely ympäristövaikutusten arvioinnin kannalta.

Edellä mainitut ohjeet kattavat yleispiirteisesti hankehakemusten käsittelyprosessin. Rahoitushakemusten ja hankesuunnitelmien arvioinnista ja hanke-esitelylomakkeen käytöstä ei toistaiseksi ole tarkempia ohjeita, mutta niitä on käsitelty henkilöstön koulutustilaisuuksissa.

LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneet pitivät pääosin hankekäsittelijöille tarkoitettuja ohjeita riittävinä tai lähes riittävinä. Yhden vastaajan mielestä ohjeistus on kuitenkin ollut aivan riittämätöntä, eikä vastaaja ollut onnistunut löytämään tarvitsemiaan ohjeita.

3.4.2. Ohjeet rahoituksen hakijoille

Rahoitusta haettaessa käytetään maakuntaliittojen verkkosivujen hakulomakkeita täyttöohjeineen. Ohjelmakauden aikana on LoSYK:lle tulleissa rahoitushakemuksissa käytetty ainakin kuutta erilaista hakemuslomaketta ja niiden liitteinä viittä erilaista ympäristövaikutusten arviointilomaketta. Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelmia varten tarkoitettujen lomakkeiden ja niiden täyttöohjeiden lisäksi. Täyttöohjeisiin sisältyy myös hankesuunnitelman sisältöä koskevat ohjeet. Muita hankesuunnitteluohjeita ei ole ollut käytössä.

Hakijalle annettavaan myönteiseen rahoituspäätökseen liitetään seuraavat ohjeet, jotka ovat saatavilla myös LoSYK:n verkkosivuilla:

- EU-rahoituspäätöksen ehdot
- tiedotusohjeet Euroopan aluekehitysrahastosta vuosina 2000-2006 osarahoitettaville hankkeille
- maksatushakemuslomake
- väli/loppuraportin tiedot
- oikaisuvaatimusosoitus.

Lisäksi hanketoteuttajille lähetetään puolivuositain täytettäväksi hankkeen seurantaraporttilomake. Muita hankkeiden seurantaohjeita ei ole käytössä.

Järvien kunnostuksen toteutuksesta ja rahoituksesta edellisellä ohjelmakaudella laadittu opas on vastikään päivitetty. Opassarjaa on tarkoitus täydentää seuraavaksi virtavesiä koskevalla oppaalla.

Rahoituksen hakijoille tehtyyn kyselyyn vastanneet pitivät ohjeita pääosin riittävinä ja selkeinä. Yhdessä vastauksessa kaivattiin yksityiskohtaisempaa ohjeistusta hankkeista tiedottamiseen, toisessa raportointiin. Monet hakijoista vastasivat tarvinneensa kirjallisten ohjeiden lisäksi melkoisesti henkilökohtaista neuvontaa LoSYK:n henkilöstöltä.

Yksi LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneista kaipasi ohjeita eri tyyppisten hankkeiden suunnitelmien sisältövaatimuksista. Myös LoSYK:n väliarviointiseminaarissa ehdotettiin opassarjan täydentämistä eri toimialojen hankkeita koskevilla oppailla.

3.5. Koulutus ja ohjaus

Tavoite 2 -ohjelmiin liittyviä koulutus- ja ohjaustilaisuuksia on kuluvalle ohjelmakaudella järjestetty muun muassa seuraavasti:

27.-28.1.2000, Helsinki. EU-rakennerahasto-ohjelmat ympäristöhallinnon kannalta. Alueellisten ympäristökeskusten yhdyshenkilöiden neuvottelupäivät. Järjestäjä YM.

23.3.2001, Turku. Koulutusta EU-hankkeiden käsittelijöille LoSYK:ssa. Järjestäjä LoSYK.

3.-4.4.2001, Helsinki. EU-rakennerahastojen ohjelmatyö ympäristöhallinnossa.

6.9.2001, Turku. Ympäristövaikutusten tarkastelu EU:n rakennerahasto-ohjelmien hankkeiden käsittelyssä. Kohderyhmänä alueviranomaisten EU-hankekäsittelijät ja YVA-yhdyshenkilöt, seutukuntien kehittämiskeskukset sekä Leader+ toimintaryhmät. Järjestäjä LoSYK.

18.-19.4.2002, Helsinki. EU-ohjelmatyö ympäristöhallinnossa -neuvottelupäivät. Kohderyhmänä alueellisten ympäristökeskusten yhdyshenkilöt. Järjestäjä YM.

24.5.2002, Turku. Koulutuspäivä rakennerahastojen hallinnoinnista. Kohderyhmänä kaikki rakennerahastoja hallinnoivat viranomaiset. Järjestäjä SM.

28.5.2002, Turku. Keskustelutilaisuus EU-hankekäsittelijöille aiheina ympäristövaikutusten arviointi ja LoSYK:n tulosryhmien välinen yhteistyö. Kohderyhmänä LoSYK:n hankekäsittelijät. Järjestäjä LoSYK.

22.1.2003, Helsinki. Kestävä kehitys ja ympäristöpositiivisuus Suomen alueellisissa EU-tavoiteohjelmissa -seminaari. Järjestäjä YM.

14.5.2003, Pori. Ympäristönäkökulma EU-hankeissa esimerkkien ja keskustelun valossa. Kohderyhmänä rahoittajaviranomaisten hankekäsittelijät. Järjestäjä Satakunnan YVA-ryhmä.

23.5.2003, Pori. Koulutuspäivä rakennerahastojen hallinnoinnista. Aiheena mm. alueiden kehittämislaki, hallintomenettely ja SM:n oheistus. Kohderyhmänä maakuntaliittojen EU-hankekäsittelijät ja muiden rahoittajaviranomaisten edustajat. Järjestäjä SM.

Koulutuksessa on käsitelty pääasiassa rahoituksen myöntämistä ja käsittelyä koskevia EU:n ja kansallisia säädöksiä ja niiden tulkintaa sekä yleisesti että yksityiskohtaisesti. Ympäristövaikutusten arviointia on käsitelty LoSYK:n järjestämässä kokopäiväisessä tilaisuudessa alueviranomaisten YVA-yhdyshenkilöille ja lyhyesti myös kestävästä kehitystä tavoiteohjelmissa käsitellessä seminaarissa sekä YM:n

järjestämällä neuvottelupäivillä. Kouluttajat ovat olleet etenkin hankerahoituksen ministeriöissä vastaavia asiantuntijoita sekä ympäristökeskusten asiantuntijoita.

Koulutus- ja ohjaustilaisuuksien lisäksi ympäristöministeriö ohjaa tavoite 2 -ohjelmatyötä neuvonnalla: Kun jostain ympäristökeskuksesta tiedustellaan YM:ltä tavoite 2 -ohjelmiin liittyvää asiaa, vastaus toimitetaan tiedoksi kaikille ympäristökeskuksille.

Valtakunnallisesti ympäristökeskusten EU-hankevastaavat muodostavat epävirallisen tukiverkoston, jota neuvottelupäivät ja muut yhteiset tilaisuudet vahvistavat.

Rahoituksen hakijoille ja hanketoteuttajille ei ole viranomaisten toimesta järjestetty koulutusta. Kuitenkin tiedotus ja neuvonta on toisinaan ollut koulutusluonteista esimerkiksi oppilaitoksissa, vesistönkunnostustilaisuuksissa sekä seutukunnittaisissa LoSYK:n ja maakuntaliittojen järjestämässä informaatiotilaisuuksissa. Hanketoteuttajille on järjestetty satunnaisesti myös muita kokemustenvaihto- ja koulutustilaisuuksia. Esimerkkinä mainittakoon Varsinais-Suomen liiton järjestämä tilaisuus kulttuurialan hanketoteuttajille, jonka teemana oli "Kulttuuri liiketoimintana" (22.5.2003).

Kaksi kolmannesta rahoituksen hakijoille lähetettyyn kyselyyn vastanneista piti tarpeellisena koulutusta tavoite 2 -ohjelmien menettelytavoista. Koulutusta toivottiin ohjelmien tavoitteista, säännöksistä ja ohjeista sekä hankkeiden hyväksymisperusteista. Eräät vastaajat toivoivat koulutustilaisuuksia, joissa voisi saada ohjausta hankkeita koskeviin konkreettisiin asioihin ja yksityiskohtaista neuvontaa hankkeiden raportointiin.

Useimmat LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneista pitivät rahoituksen hakijoille järjestettyä koulutusta riittävänä. Eräissä vastauksissa kuitenkin ehdotettiin vuosittaisen koulutus- ja neuvontatilaisuuden järjestämistä uusille hanketoteuttajille ja pidettiin tärkeänä kohdentaa koulutusta erikseen rahoituksen hakemista suunnitteleville ja rahoitusta jo saaneille. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin hanketoteuttajille järjestettäväksi tiedottamisen ammattilaisten toteuttamaa tiedotuskoulutusta.

LoSYK:n vastaajista useimmat pitivät LoSYK:n henkilöstökoulutusta riittävänä. Lisää koulutusta kaivattiin kuitenkin jonkin verran hankkeiden valintakriteereistä ja ympäristövaikutusten arvioinnista. Yksi vastaajista totesi tarvitsevänsä kovasti tavoite 2 -ohjelmatyöhön liittyvää koulutusta.

3.6. Tiedotus rahoituksesta

LoSYK:n osallistuu joka vuoden alussa yhdessä muiden alueviranomaisten kanssa tavoite 2 -ohjelmien rahoituksesta kuuluttamiseen ja tiedottamiseen alueen sanomalehdissä. Myös syksyisin ympäristöhallinnon kansallisten avustusten haun yhteydessä tiedotetaan EU-rahoitusmahdollisuuksista.

LoSYK tiedottaa tavoite 2-ohjelmien toteutuksesta 1-2 kertaa vuodessa tiedotteella ja mahdollisesti tiedotustilaisuudella tarpeen mukaan. LoSYK julkaisee asiakaslehteä "Ympäristöviesti", joka ilmestyy kahdesti vuodessa. Esimerkiksi kevään 2003 numerossa on esitelty tavoite 2 -ohjelmien esimerkkihankkeita yleisajuisin kirjoituksin. Lisäksi LoSYK tuottaa aineistoa Satakunnan maakuntaliiton MYR:n tiedotuslehteen MYRTTI:in ja Varsinais-Suomen liiton hankeuutisiin. Ajankohtaisista asioista tiedotetaan LoSYK:n verkkosivuilla.

Hankeryhmä keskusteli tiedottamisesta kokouksessaan vuoden 2000 lopussa. Pöytäkirjassa (7/2000) todetaan:

“Tiedottajan mukaan LoSYK:ssä viestintä on aiemmin hoidettu hajautetusti, kohderyhmiä on lähestytty eri suunnilta erilaisin viestein, mikä on aiheuttanut sekaannusta ja tiedottaminen on ollut liian yleisluontoista ja vaikeaselkoista.”

Hankeryhmä hyväksyi uuden tiedotusohjeen kokouksessaan 26.2.2001. Se koskee sekä EU-rahoituksesta että rahoitetuista hankkeista tiedottamista. Sen mukaan tiedottamiselle laaditaan vuosisuunnitelma ja -aikataulu, jonka hankeryhmä hyväksyy. Vuodelle 2001 laadittiin vuosisuunnitelma, jota on noudatettu samanlaisena sen jälkeisinä vuosina.

LoSYK:n toteuttaman tiedotuksen vaikuttavuutta ei ollut mahdollista selvittää tässä arvioinnissa. Hakemusten runsaudesta päätellen tiedotus rahoituksesta on kuitenkin ollut varsin riittävää ja tiedotuksen kohderyhmät on saavutettu hyvin. Myös lähes kaikki rahoituksen hakijoille tehtyyn kyselyyn vastanneet pitivät tiedotusta rahoitusmahdollisuuksista riittävänä. Yksi vastaaja toivoi aiempaa enemmän tiedotusta ja esimerkkejä soveltuvista hankkeista.

LoSYK:n henkilöstölle tehdyn kyselyn tulokset olivat samansuuntaisia. Henkilöstö piti viranomaisten yhteistä tiedottamista toimivana menettelytapana. Kahdessa vastauksessa kuitenkin pidettiin tiedotusta tavoite 2 -ohjelmista ja niiden tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista riittämättömänä. LoSYK:n väliarviointiseminaarissa ehdotettiin, että LoSYK tiedottaisi itse enemmän strategisesti merkittävimmille kohderyhmille ja järjestäisi kohderyhmäpainotteisia tiedotustilaisuuksia. Tiedotusta todettiin tarvittavan muun muassa omarahoituksen ja ennakkomaksumenettelyn säännöistä.

3.7. Seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen

3.7.1. Hankkeiden seurantarekisterit

EU:n rakennerahasto-ohjelmien seurantarekisterinä toimii FIMOS (Finnish Monitoring System). Sen ylläpitäjä on sisäasiainministeriön aluekehitysosasto. FIMOS-rekisterin julkinen osa on tarkoitettu kaikkien kiinnostuneiden käyttöön. Se sisältää hankekuvausraportit, hankelistaukset ja yhteenvetoraportit. FIMOS-rekisterin käyttäjäosa on tarkoitettu viranomaiskäyttöön ja vaatii tunnuksen ja salasanan. Se sisältää hankkeiden tallennuksen, päivityksen, selauksen ja tietopalvelun sekä keskustelufoorumien.

Julkisen osan hankekuvauksesta ilmenee hankkeen nimi ja numero, vastuuviranomainen, hakijan osoite, yhteystiedot ja -henkilö, kohdealue, ohjelmayhteys, toteutusaika, rahoitustiedot sekä lyhyt hanke- ja tavoitekuvaus. Yhteenvetoraporteissa on koottua tietoa muun muassa edellisen kauden rahoituksesta ja rahoituksen jaosta maakunnittain.

LoSYK:n suunnittelija vastaa hankkeiden EAKR-seurannasta ja vie laadittujen seurantaraporttilomakkeiden mukaiset tiedot FIMOS-rekisteriin. LoSYK:n kirjjanpito tallentaa tietojärjestelmään tiedot maksatushakemuksista, rahoituspäätöksistä, hankkeiden alkamisesta ja maksatuksista.

FIMOS-rekisteriin kirjataan ”perustuloksina” uudet työpaikat, säilytetyt työpaikat, uudet yritykset sekä se, onko hanke tietoyhteiskuntahanke, tasa-arvohanke tai ympäristövaikutuksiltaan positiivinen hanke. ”Erityistuloksina” kirjataan, mihin ympäristöhankekategoriaan hanke kuuluu (11 kategoriaa). FIMOS-rekisteriin ei kirjata hankkeiden ympäristöllisiä tavoitteita eikä tuloksia tavoite 2 -ohjelma-asiakirjojen täydennysosissa määriteltyjen ”arviointi-indikaattorien” mukai-

sesti. Erityistulosten perusteella ei FIMOS-rekisteristä voi toistaiseksi tehdä hakua eikä tulostaa tilastoja määrärahojen käytöstä eri tarkoituksiin. Siirtymäkauden alueista ei ennen elokuuta 2003 ole ollut mahdollista tallettaa FIMOS-rekisteriin muita kuin perustulokset.

LoSYK seuraa FIMOS-järjestelmän lisäksi excel-taulukoiden avulla myöntövaltuuksien ja arviomäärärahojen käyttöä. Varsinais-Suomen osalta seurataan myös vuosittaisen rahoituksen jakautumista seutukunnittain.

Varsinais-Suomen hankeverkko (www.vshanke.info) palvelee maakunnan EU-hankeryhmän rahoitusviranomaisia, jotka voivat käyttää extranet-tietokantaa hanketietojensa ylläpitoon. Järjestelmä on myös rajoitetusti julkisessa käytössä. Julkisesti osassa on tietoja päättyneistä hankkeista, kuten hankkeen kuvaus, toteuttaja, toimiala ja rahoitus.

3.7.2. Seurantatarkastukset

Neuvoston asetuksessa rakennerahastoista myönnettävän tuen hallinto- ja valvontajärjestelmistä (EY/438/2001) säädetään, että jäsenvaltioiden tulee sisällyttää viisi prosenttia kaikista tukeen oikeuttavista menoista asianmukaisen otantaperiaatteen mukaisiin seurantatarkastuksiin. Ympäristöministeriö vastaa näiden tarkastusten tekemisestä ympäristöhallinnon osalta ja raportoi tarkastushavainnoista sisäasiainministeriölle.

Ympäristöministeriö suoritti LoSYK:ssa seurantatarkastuksen 4.-5.10.2001. Raportin mukaan EU-hankkeiden käsittely ja seuranta on ympäristökeskuksessa järjestetty erityisen hyvin ja ohjelmatyön voimavarat ovat myös erityisen hyvät, koska keskuksella on päätoiminen EU-suunnittelija.

LoSYK:n toiminnan ja taloudenhoidon lisäksi tarkastettiin EU-varojen käyttö kahdessa hankkeessa. Hanketarkastusraporteissa kiinnitettiin huomiota muun muassa seurantatietojen puutteisiin toteuttajien raportoidessa ympäristökeskukselle hankkeiden edistymisestä. Hankkeiden tarkastuksessa käytetään 52-kohtaista tarkastuskertomuslomaketta. Toiminnan ja taloudenhoidon tarkastuksen metodologia ja kriteeristö ei ilmene tarkastusraportista.

Myös EU:n komissio sekä EY:n tilintarkastustuomioistuimien voivat tarkastaa EU-rahoitukseen liittyvää toimintaa. Tällaisia ei toistaiseksi ole LoSYK:iin tehty. Lisäksi valtion tilintarkastajat voivat tarkastaa tavoite 2 -ohjelmatyötä osana muuta ympäristökeskuksen toiminnan tarkastusta.

3.7.3. Raportointi

Sisäasiainministeriö raportoi tavoite 2 -ohjelmien toteutuksesta vuosiraporttein erikseen Etelä- ja Länsi-Suomen osalta. Maakuntaliitot kokoavat alueiltaan vuosiraportteja varten tarvittavat tiedot. Varsinais-Suomen liitto on myös itse julkaissut "Maakunnan yhteistyöasiakirjan vuosiraportin" vuodelta 2000 sekä Varsinais-Suomen tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden seurantareportin ajalta 1.1.2000-30.6.2002. Satakuntaliitto ei ole julkaissut omia vuosiraportteja tavoite 2 -ohjelmatyöstä.

LoSYK on oman työnsä osalta toimittanut maakuntaliitoille aineistoa raportteja varten. LoSYK:n aineistoissa on esitetty yhteistyöasiakirjassa esitettyjen painopisteiden mukaiset hanketyypit, niiden luku- ja rahoitusmäärät ja jakautuminen seutukunnittain sekä yleisesti painopisteiden toteutuminen. Ympäristöllisten tavoitteiden toteutumista ja saavutettuja tuloksia ei ole raportoitu kuormitusta tai ympäristön tilaa kuvaavien indikaattorein. Varsinais-Suomen liiton ja sisäasiainministeriön raporteissa on LoSYK:n rahoittamien toimenpidekokonaisuuksien osal-

ta lähinnä mainittu lyhyesti joitakin toimintaa kuvaavia hanke-esimerkkejä. Ympäristönsuojelu- ja luonnonvaratavoitteiden ja -tulosten toteutumista ei raporteissa ole arvioitu tavoite 2 -ohjelma-asiakirjojen täydennysosissa määriteltyjen "arviointi-indikaattorien" mukaisesti.

LoSYK raportoi omasta toiminnastaan toimintakertomuksissaan ja niihin sisältyvissä tulossuunnitelmien toteutusraporteissa. Raporteissa on käsitelty hyvin niukasti tavoite 2 -ohjelmia. Esimerkiksi LoSYK:n ja MMM:n välisen tulossopimuksen tulostarkastelussa vuodelta 2001 on esitetty rahoitettujen vesivarahankkeiden luku- ja rahoitusmäärät ja todettu tavoite 2 -ohjelmissa tehdyt rahoituspäätökset ja varaukset. YM:lle samalta vuodelta annetussa tulossuunnitelmassa on mainittu kolme tavoite 2 -ohjelmista rahoitettua hanketta ilman mainintaa niiden rahoituslähteistä. Hankkeiden tavoitteiden toteutumista ja saavutettuja tuloksia ei raporteissa käsitellä. Tavoite 2 -ohjelmatyö ei sisälly omalla kohtanaan YM:n ja MMM:n ympäristökeskuksille antamiin toimintakertomusmalleihin.

Kunkin vuoden alussa LoSYK toimittaa YM:öön tiedot edellisen vuoden myöntövaltuuksien sekä arviomäärärahojen käytöstä. Noin neljä kertaa vuodessa YM:öön toimitetaan vakuutukset arviomäärärahojen käytöstä. Tässä yhteydessä varmistetaan, että FIMOS-rekisterin maksatustiedot pitävät paikkansa.

Lähes kaikkien LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneiden mielestä LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyön laatua ja tuloksellisuutta ei seurata riittävästi. Vastauksissa ehdotettiin, että hankkeiden tuloksista tulisi tehdä säännöllisesti yhteenvetoja ja että LoSYK:n tulisi laatia vuosikertomukset tavoite 2 -ohjelmatyöstä ja sen tuloksista. Lisäksi yhdessä vastauksessa ehdotettiin ulkopuolisen arvioinnin järjestämistä 2-3 vuoden välein.

3.7.4. Toiminnan sisäinen arviointi ja kehittäminen

LoSYK:n sisäinen tavoite 2 -ohjelmatyön arviointi on aiemmin tapahtunut lähinnä sisäisten keskustelujen ja kyselyjen sekä hankeryhmän itsearvioinnin avulla.

Edellisen rahoituskauden tavoite 2 -ohjelmatyön koordinaattori laati LoSYK:n sisäisten keskustelujen ja kyselyn perustella ohjeen "Avustusten käsittely ympäristökeskuksessa" (11.5.2000, päivitetty 12.5.2003). Siinä todetaan muun muassa:

"Avustusten aiemmasta käsittelystä aiheutui mm. seuraavanlaisia ongelmia:

- *Avustusten keskinäinen koordinaatio puuttui. Vaara päällekkäiseen myöntöön oli olemassa.*
- *Avustusten käsittelystä ei ollut riittävästi tietoa viraston sisällä. Kaikki näkökohdat eivät välttämättä tulleet esiin käsittelyn yhteydessä.*
- *Tieto avustusten käsittelyvaiheesta ja päätöksistä oli hajallaan eikä tilanteesta oltu hyvin perillä. Esimerkiksi johdon käytössä oleva informaatio oli puutteellista.*
- *Avustusten käsittelyyn käytettiin suhteellisen paljon resursseja.*
- *Avustusten käsittely oli usein hidasta.*
- *Avustuksiin käytettävissä olevat määrärahat eivät aina tulleet täysimääräisesti käytetyiksi.*
- *Avustusten käytön ja avustettavien hankkeiden seuranta ei aina ollut asianmukaista.*
- *Avustuksiin liittyvä asiakaspalvelu: avustuksia ja avustumahdollisuuksia koskevat kysymykset eivät aina ohjautuneet oikeille henkilöille.*

Avustusten käsittelyn kehittämisen tavoitteena oli yllämainittujen ongelmien poistaminen tai vähentäminen."

Hankeryhmän kokouksessa 12.11.2001 korostettiin, että hanketarkastuskäynnit tulee dokumentoida entistä paremmin.

Hankeryhmän toiminnan kehittämistä pohdittiin myös ryhmän kokouksessa 5.2.2002. Kehittämisestä sovittiin:

- Hankeryhmän toiminnasta ja päätöksistä pyritään tiedottamaan paremmin erityisesti hankekäsittelijöille.
- Suurissa ja merkittävässä hankkeissa hankekäsittelijä kutsutaan kokoukseen esittelemään hanke.
- Hankkeiden käsittelylle varataan enemmän aikaa, mikä tarkoittaa, että hanke-esittelyt jaellaan entistä aiemmin käsittelijöille ja että hankeryhmän kokousmateriaali saadaan entistä aikaisemmin jakoon hankeryhmälle.

Käsillä oleva väliarviointi on ensimmäinen LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmatyön ulkopuolinen arviointi. Tulokset tullaan käsittelemään yksityiskohtaisesti ympäristökeskuksessa ja tarvittaessa myös muissa yhteyksissä.

Hanketoiminnan menettelytavat

4.1. Hankeideointi ja -suunnittelu

4.1.1. Vuorovaikutus

Hankkeen onnistumisen kannalta voi olla hyvin merkittävää, kuinka varsinaiset hyödynsaajat tai kohderyhmät ja muut osapuolet osallistuvat sen valmisteluun alusta asti. Vuorovaikutteisessa hankevalmistelussa voidaan vaihtaa hankkeen kannalta olennaista tietoa, varmistaa hankkeen hyväksyttävyyttä eri osapuolten kannalta ja vahvistaa näiden sitoutumista hankkeen toteutukseen sekä ratkaista mahdollisia hankkeeseen liittyviä ristiriitoja.

LoSYK:n rahoittamien hankkeiden suunnitelmissa on hyvin harvoin käsitelty sitä, miten hankesuunnitelma syntyi ja keitä hankkeen ideointiin ja suunnitteluun osallistui. Tämän vuoksi ei vuorovaikutuksen riittävyttä ja onnistumista hankevalmistelussa ole juurikaan mahdollista tässä arvioida.

Kaupunkien, kuntien ja kuntayhtymien ollessa hakijoina, niiden hallintoelimet ovat useimmiten ideoineet ja suunnitelleet hankkeet itsenäisesti. Paikallisdemokratia on toiminut valmistelussa siten, että valtuustot ovat hyväksyneet hankkeiden omarahoitukseen tarvittut määrärahat. Hallitusten ja valtuustojen rooli ei kuitenkaan näy kaikkien kuntahankkeiden asiakirjoissa.

Alueellisten, kuntien tai seutukuntien rajat ylittävien, hankkeiden ideoinnissa ja valmistelussa viranomaisyhteistyö on ollut yleistä. Se on perustunut vakiintuneisiin yhteistyösuhteisiin ja -organisaatioihin.

Asukkaiden suoraa osallistumista hankkeiden ideointiin ja valmisteluun ei juurikaan näy niiden hankkeiden asiakirjoissa, joissa kunnat ovat olleet hakijoina. Poikkeus tästä on "Mini-Poweri II" -hanke. Siinä on luotu toimintamalli alueen asukkaiden omaehtoisten pienimuotoisten hankkeiden toteuttamista varten.

Tietyt järvien kunnostushankkeet ovat perustuneet paitsi järvien tilan perusselvityksiin myös keskusteluihin ranta-asukkaiden ja mökkiläisten kanssa järvien tilasta ja siihen liittyvistä ongelmista. Asukkaiden osallistuminen sekä hankkeiden valmisteluun että toteutukseen on ollut yleistä erityisesti silloin, kun vakituiset ja kesäasukkaat ovat järjestäytyneet järvien suojelu- tai hoitoyhdistyksiksi.

Kansalaisjärjestöjen ja paikallisyhdistysten valmistelemissa hankkeissa hyödynsaajien ja muiden kohderyhmien osallistuminen valmisteluun on ollut yleistä ja hankkeet ovat selkeästi ainakin suurelta osin perustuneet näiden ryhmien tarpeisiin.

Hankesuunnitelmista ei ilmene, onko hankkeiden valmistelussa tullut esiin osapuolten välisiä ristiriitoja ja onko niitä pyritty sovittamaan. Yhden hankesuunnitelman liitteistä ilmenee, että valtuusto oli erimielinen kunnan rahoitusosuuden kohdentamisesta kyseiseen hankkeeseen. Kunnan rahoitus kuitenkin hyväksyttiin esitetyn suuruisena. Saman hankkeen ympäristölupakäsittelyssä annetussa muistutuksessa toivottiin, ettei hankkeeseen sisältynyttä ruoppausta suoritettaisi kesällä. Se tulikin määräykseksi lupapäätökseen.

Muiden hankkeiden lupa-asiakirjoja ei sisällynyt väliarvioinnin aineistoon, minkä vuoksi lupakäsittelyissä mahdollisesti esiin tulleita ristiriitoja ei ole tässä mahdollista laajemmin analysoida.

4.1.2. Tilanteen, ongelmien, tarpeen ja hyödynsaajien määrittely

Ennen hankkeen käynnistämistä vallitsevan tilanteen ja hankkeella ratkaistavien ongelmien sekä niiden syiden ja seurausten analysointi hankesuunnitelmassa on tärkeää. Sillä perustellaan hankkeen tarve ja varmistetaan tavoitteiden ja valittujen toteutuskeinojen johdonmukaisuus sekä hankkeen vaikutusten seurannan ja jälkiarvioinnin onnistumisedellytykset. Myös hyödynsaajien selkeä määrittely ja tiedot näiden tarpeista ja tavoitteista vahvistavat hankkeen perustelujen vakuuttavuutta. Sekä Varsinais-Suomen liiton että Satakuntaliiton julkaisemat rahoitushakemuslomakkeiden täyttöohjeet edellyttävät hankkeen tarpeen analyysiä.

Hankkeiden tarve on esitetty ja perusteltu hankesuunnitelmissa vaihtelevasti. Erityisesti jatkohankkeiden tarvetta on perusteltu hyvin vähän tai ei lainkaan. Oletettavasti hankkeiden ensimmäisten vaiheiden suunnitelmissa on esitetty yksityiskohtaisemmat perustelut.

Monissa tapauksissa hankkeen tarve on esitetty hyvin yleisesti ilman lähtötilanteen tai ratkaisua vaativien ongelmien analyysiä ja niihin liittyvää indikaattoritietoa. Hankkeen tarve saattaa näissäkin tapauksissa olla varsin ilmeinen, mutta perusteellisempi tausta-analyysi lisäisi suunnitelmien vakuuttavuutta ja helpotaisi hakemusten arviointia.

Selkeimmät ja vakuuttavimmat hankkeen tarpeen perustelut löytyvät tiettyjen vesistöhankeiden suunnitelmista, joihin on sisällynyt soveltuvin indikaattorein esitettyä perustietoa kohdevesistöjen tilan kehityksestä sekä siihen liittyvistä ongelmista ja niiden syistä (esimerkiksi Skoböleträsketin kunnostaminen, Vakka-Suomen kotijärvet kuntoon II ja SATAVESI: ympäristötietoisuus). Myös vanhojen soranottoalueiden kunnostushankkeen tarve on perusteltu vahvasti. Hanke pohjautuu hylättyjen soranottoalueiden ja niiden kunnostustarpeiden perusteelliseen kartoitukseen.

Hankesuunnitelmissa ei aina määritellä selkeästi hankkeen hyödynsaajia. Erityisen hyvin nämä on kuitenkin esitetty tuulivoiman edellytyksiä kartoittaneen "Länsituuli/West Wind" - hankkeen sekä LoSYK:n oman biosfäärialueitoimintaa kehittävä hankkeen suunnitelmissa. Kummassakin hankesuunnitelmassa on suoraan oma lukunsa hyödynsaajista.

4.1.3. Hankkeen tavoitteiden määrittely

Hankkeen tavoitteet, toivotut tulokset ja tuotokset on syytä määritellä mahdollisimman selkeästi ja täsmällisesti. Tämä on tärkeää, jotta tiedetään, mihin hankkeella pyritään ja jotta tavoitteiden toteutuminen voidaan todeta hankkeen toteutuksen aikana ja sen jälkeen mahdollisimman yksiselitteisesti. Kun hankkeen rahoitustarvetta perustellaan, kannattaa hankesuunnitelmassa esittää myös, mitä asianomaisen ohjelman tavoitteita hankkeen on tarkoitus toteuttaa. Hankkeen perustelujen vakuuttavuutta lisää myös, jos suunnitelmassa esitetään hankkeen yhteys muihin olennaisiin kansainvälisiin, valtakunnallisiin tai alueellisiin ohjelmiin.

Varsinais-Suomen liiton rahoitushakemusohjeessa edellytetään hankkeen tavoitteiden, osatavoitteiden ja tulosten määrittelyä hankesuunnitelmassa, Satakuntaliiton ohjeessa ei.

Hankkeiden välittömät tavoitteet, tulokset ja tuotokset on useimmiten esitetty hankesuunnitelmissa kattavasti. Tavoitteet ja toivotut tulokset on kuitenkin hyvin harvoin esitetty soveltuvien indikaattorein määrällisinä tai muuten niin täsmällisesti, että niiden toteutumista voi mitata tai todeta selkeästi hankkeen aikana ja sen jälkeen. Eräissä hankkeissa tavoitteet on ilmaistu pelkästään toteutettavina toimina. Tällöin hankkeiden vaikuttavuutta voidaan yrittää seurata ja arvioida vain toteutettujen toimien ja aineellisten tuotosten avulla, mikä ei aina anna riittävän selkeää kuvaa hankkeiden kehitysvaikutuksista.

Eräissä hankkeissa on määritelty pitemmän aikavälin tavoitteita, joiden toteutuminen riippuu hankkeen lisäksi monista muista seikoista, eikä sitä ole hankkeessa mahdollista varmistaa. Esimerkiksi ympäristösuunnitelmilla, -selvityksillä, -valistuksella ja -tiedotuksella on optimistisesti esitetty olevan suoria myönteisiä vaikutuksia ympäristön tilaan arvioimatta siihen liittyviä oletuksia, riskejä ja epävarmuuksia.

Rahoituksen hakulomakkeissa on varattu tilaa määrällisille tavoitteille vain uusien ja säilytettävien työpaikkojen sekä perustettavien uusien yritysten osalta. Tämä ei kannusta määrittelemään esimerkiksi ympäristön tilan parantamistavoitteita määrällisinä. Työpaikka- ja yritystavoitteitakaan ei ole hankesuunnitelmissa yleensä perusteltu sanallisesti, minkä vuoksi niiden asianmukaisuutta on vaikea arvioida ilman lisätietoja.

Hankkeiden yhteys tavoite 2-ohjelmiin on esitetty, jos rahoitushakemuslomakkeessa on varattu tila ohjelmayhteydelle. Kaikissa lomakkeissa tätä ei ole. Aina kyseistä kohtaa ei myöskään ole täytetty. Yhdessäkään hankesuunnitelmassa ei ole perusteltu ohjelmayhteyttä sanallisesti.

Yhteys muiden kansainvälisten, valtakunnallisten ja maakunnallisten ohjelmien tavoitteisiin on esitetty viiden hankkeen suunnitelmissa. Näissä on viitattu UNESCO:n "Man and Biosphere" -ohjelmaan, Euroopan Unionin energia-alan Valkoiseen kirjaan, kauppa- ja teollisuusministeriön energiaohjelmaan, Varsinais-Suomen kehittämisohjelmaan, Varsinais-Suomen matkailuohjelmaan, Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2005:een, Pro Saaristomeri -ohjelmaan ja Lounais-Suomen alueelliseen jäteohjelmaan.

4.1.4. Toteutusvaihtoehtojen tarkastelu

Tietty tavoite voi joissain tapauksissa olla mahdollista saavuttaa useilla vaihtoehtoisilla keinoilla, joiden kustannustehokkuus tai muut vaikutukset saattavat olla erilaiset. Tällöin toteutusvaihtoehtojen esittäminen, järjestelmällinen vertailu ja valintojen perustelu hankesuunnitelmissa on olennaista.

Arvioiduissa hankkeissa oli useita sellaisia, joiden suunnittelussa perusteellinen vaihtoehtojen muodostaminen ja vertailu ei olisi ollut kovin relevanttia (esimerkiksi tutkimus-, selvitys- ja suunnitteluhankkeet). Vaihtoehtojen tarkastelu olisi kuitenkin voinut olla tarpeen esimerkiksi hankkeissa, joissa on etsitty ratkaisuja jäteongelmiin tai vesistöjen rehevöitymiseen, rakennettu vesi- tai jätevesiputkia tai linjattu veneilyreitit.

LoSYK on rahoittanut kaksi hanketta, joiden tarkoituksena oli kehittää yhdyskuntajätteen loppukäsittelyä polttamalla. Koska jätteenpolton eduista ja riskeistä vallitsee ristiriitaisia näkemyksiä, olisi jätteen synnyn vähentämismahdollisuuksien ja muiden käsittelyvaihtoehtojen tarkastelu ollut varsin perusteltua hankesuunnitelmissa. Se kuitenkin puuttuu kummastakin hankkeesta.

Myös eräissä vesistöjen kunnostushankkeissa, joiden suunnitelmissa on todettu vesien laatuongelmien johtuvan useista tekijöistä, olisi kunnostustoimien priorisointi ja valinta ollut hyvä perustella selkeästi. Kerran LoSYK:n käsittelijä ja hankeryhmä ehdottivat uutena toteutusvaihtoehtona, että hankkeeseen sisälly-

tettäisiin maatalouden kuormituksen vähentäminen. Lisäystä ei kuitenkaan tehty lopulliseen hankesuunnitelmaan, eikä ehdotuksen kohtalo myöskään selviä lopuraportista.

4.1.5. Muiden kuin tavoiteltujen vaikutusten arviointi

Sekä Varsinais-Suomen liiton että Satakuntaliiton rahoitushakemuslomakkeen täytöohjeet edellyttävät hankkeiden tasa-arvo- ja ympäristövaikutusten selvittämistä. Kummassakin ohjeessa vaaditaan hakijaa liittämään hakemukseen lomake, jossa arvioidaan hankkeen ympäristövaikutukset. Satakuntaliitolla myös tasa-arvo-vaikutukset sisältyvät vaikutusten arviointilomakkeeseen.

Ohjelmakaudella on käytetty viittä erilaista vaikutusten arviointilomaketta rahoitushakemusten liitteinä. Kaikissa arviot vaikutuksista esitetään koodimerkinä ("+", "-", "0"), ja lomakkeissa on tilaa myös sanallisille selityksille. Yhdessä lomaketyypissä on edellytetty suorien ja välillisten vaikutusten erittelyä, toisessa hankkeen toteutuksen aikaisen vaikutuksen ilmaisemista omalla koodillaan ("T") ja kolmannessa tietoja ympäristövaikutusten seurannan järjestämisestä. Neljässä lomaketyypissä edellytetään selvitystä haitallisten vaikutusten lieventämisestä. Kahdessa kannustetaan selvittämään vaikutuksia lomakkeen lisäksi tarvittaessa erillisellä liitteellä. Neljässä lomaketyypissä on tila tarvittavia lupia koskevalle selvitykselle.

Vaikutusten arviointilomakkeita on täytetty vaihtelevasti sekä hankkeissa, joilla on arvioitu olevan vain myönteisiä vaikutuksia, että sellaisissa, joilla saattaa olla myös haitallisia vaikutuksia. Viiden hankkeen hakemuksista on vaikutusten arviointilomake puuttunut ilman perusteluja hakemuksessa tai hankesuunnitelmassa. Näistä kahdella ei todennäköisesti ole minkäänlaisia suoria ympäristövaikutuksia.

Useimmissa lomakkeissa esitetyt arviot kaipaisivat sanallisia perusteluja ymmärrettävyyden lisäämiseksi. Näyttää siltä, että arviot ovat usein varsin optimistisia. Esimerkiksi eräillä suunnitelmilla, selvityksillä ja tiedotushankkeilla on esitetty olevan myönteisiä vaikutuksia ympäristöön, vaikka niiden toteutuminen riippuu suurelta osin hankkeiden kontrollin ulkopuolisista seikoista, joihin liittyy paljon epävarmuutta. Kysymyksiä herättävät myös esitetyt arviot joidenkin vesistö-hankkeiden myönteisistä vaikutuksista ilmaan, jätteiden hyötykäyttöön ja energiansäästöön. Samoin arviot yhden viemärointihankkeen myönteisistä vaikutuksista kasvillisuuteen ja eläimistöön kaipaisivat perusteluja, semminkin kun hanke ilmeisesti vaikuttaa valtakunnallisesti arvokkaaseen lintuveteen.

Muutamissa tapauksissa vaikutusten arviointi olisi voinut olla kattavampi. Esimerkiksi jätteen polttokäsittelyn edistämishankkeissa ei ole arvioitu niiden mahdollisia suoria tai epäsuoria vaikutuksia jätteen synnyn vähentämiseen, jätteiden materiaaliseen hyötykäyttöön eikä jätteenkäsittelystä aiheutuviin päästöihin. Perusteluja tällaisten vaikutusten huomiotta jättämiselle ei ole esitetty hakemuksissa eikä hankesuunnitelmissa. Eräässä hankkeessa, jossa ruopataan meriväyliä, ei ruoppauksen ja massojen läjityksen vaikutuksia ole arvioitu, ilmeisesti sillä perusteella, että ruoppaus tapahtuu Natura-alueiden ulkopuolella. Saarimat-kailun kehittämishankkeessa olisi voitu käsitellä lisääntyvän matkailun vaikutuksia ympäristöön, ja eräissä vesiensuojeluhankkeissa ehdotettujen suojelutoimien (esimerkiksi ulkoisen kuormituksen vähentäminen) taloudellisia vaikutuksia. Kahdessa vesistö-hankkeessa ja yhdessä viemärointihankkeessa LoSYK:n hankeryhmä vaati lisäselvityksiä hankkeen vaikutuksista Natura-alueisiin, mutta tällaisten selvitysten tuloksia ei ole käsitelty hankkeiden suunnitelmissa eikä raporteissa.

Selitys vaikutusten arvioinnin puuttumiseen tai suppeuteen saattaa useissa tapauksissa olla se, että vaikutukset on käsitelty tavoitteina tai koettu joko pelkääntään positiivisiksi tai merkityksettömiksi. Sellaisissa hankkeissa, jotka vaativat yhden tai useamman luvan, on myös saatettu päätellä, ettei vaikutuksia tarvitse arvioida hakemuksissa ja hankesuunnitelmissa, koska tarvittavat arvioinnit on tehty tai tullaan tekemään osana lupaprosessia. Viittaukset muihin arviointeihin olisivat silloinkin paikallaan. Vain yhden hankkeen rahoitushakemuksen liitteenä oli lupapäätös arviointeineen.

Otoshankkeisiin ei sisällynyt yhtään, joka olisi edellyttänyt ympäristövaikutusten arviointimenettelylain mukaista arviointia. Eräät suunnitteluhankkeet ovat johtaneet tai todennäköisesti johtavat myöhemmin YVA-menettelyä vaativien jätehuolto- ja energiahankkeiden toteutukseen.

Haitallisten vaikutusten lieventämistoimia on käsitelty hyvin vähän hankesuunnitelmissa, koska hankkeiden haitat ovat vähäisiä. Jätteen polttokäsittelyn kehittämishankkeissa olisi mahdollisten haittojen tai riskien lieventämismahdollisuuksien tarkastelu voinut olla perusteltua. Eräässä vesistöhankeessa olisi ollut tarpeen esittää, miten ruoppausmassojen läjityksestä ja pohjapatojen rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvat haitat aiotaan ehkäistä.

Eräiden hankkeiden lupapäätöksissä on todennäköisesti annettu tai tullaan antamaan mahdollisten haittojen minimointia koskevia määräyksiä. Lupapäätöksiä ei kuitenkaan ollut mukana arvioidussa aineistossa lukuun ottamatta yhtä hanketta, jossa oli annettu ruoppauksen ajoitusta koskeva määräys haittojen minimoimiseksi.

4.1.6. Organisaation, henkilöstön, kustannusarvion, rahoituksen ja aikataulun suunnittelu

Sekä Varsinais-Suomen liiton että Satakuntaliiton rahoitushakemuslomakkeen täyttöohjeissa on esitetty varsin yksityiskohtaiset ohjeet rahoitushakemukseen liitettävään hankesuunnitelmaan sisältyvän kustannusarvion ja rahoitussuunnitelman laadinnasta. Ohjeiden mukaan muun muassa kustannusten laskentaperusteet, kuten kustannusyksiköiden määrä ja yksikkökustannukset on esitettävä hankesuunnitelmassa. Lisäksi ohjeet edellyttävät hankeorganisaation, henkilöstön, vastuunjaon ja aikataulun suunnittelua. Ohjeet eivät edellytä kansalaisten tai muiden osapuolten osallistumisjärjestelyjen suunnittelua.

Kustannusarvioiden tarkkuus vaihtelee, eikä ohjeita ole aina noudatettu. Laskentaperusteiden puute on yleistä. Erityisesti henkilökulujen osalta on henkilötyömäärä ja sen hinnoittelu jäänyt usein esittämättä. Kun vielä henkilöstösuunnitelma puuttuu monesti kokonaan, on henkilöstön pätevyyden ja henkilökulujen perusteiden ja kohtuullisuuden arviointi vaikeaa. Kustannusarviot on laadittu selkeästi ja perustellusti muutamissa hankkeissa, kuten "Vakka-Suomen kotijärvet kuntoon II", "SATAVESI: ympäristötietoisuus" ja "Suorakylvön soveltuvuus käytännön vesiensuojelutyöhön".

Rahoitussuunnitelmat on useimmiten esitetty hakemuksissa ja suunnitelmissa selkeästi. Muutamissa tapauksissa hakijat joko eivät ole ohjeista huolimatta tunteet omarahoitusosuuksia koskevia vaatimuksia tai omarahoitus on muusta syystä suunniteltu liian pieneksi. Siksi kustannusarvioita ja rahoitussuunnitelmia on jouduttu muuttamaan LoSYK:n vaatimuksesta hakemusten käsittelyvaiheessa.

Eräille hakijoille on ilmeisesti ollut epäselvää myös, miten osapuolten sitoutuminen hankkeen rahoitukseen tulee osoittaa rahoitusta haettaessa, minkä vuoksi LoSYK on joutunut pyytämään sitä erikseen useissa tapauksissa. Varsinais-Suo-

men liiton hakulomakkeissa ja -ohjeissa vaaditaan hakemuksen liitteeksi "projek-tisopimus", jolla hanketoteuttajat sitoutuvat omiin rahoitusosuuksiinsa. Satakun-taliiton lomakkeisiin ja ohjeisiin ei tällaista sisälly.

Varsinais-Suomen liiton ja Satakuntaliiton rahoitushakemuslomakkeiden täyt-töohjeissa on myös esitetty hieman toisistaan poikkeavat ohjehinnat palkattomal-le talkootyölle. Hinnoitteluohjeita ei aina ole hankkeiden kustannusarvioissa ja rahoitussuunnitelmissa noudatettu.

Useissa hankesuunnitelmissa ohjausryhmän jäsenet on nimetty, mutta ei lä-heskään kaikissa. Hankkeiden toteutuksen hallinnointi, organisointi ja vastuunja-ko on suunniteltu ja dokumentoitu monissa hankkeissa selkeästi ja riittävästi. Muutamissa hankesuunnitelmissa toteutusorganisaatiota ei kuitenkaan ole esitet-ty lainkaan.

Hyödynsaajien ja muiden osapuolten osallistumista hankkeen toteutukseen on suunnitelmissa käsitelty vaihtelevasti. Esimerkiksi vesistöjen kunnostushank-keissa on vuorovaikutus vakituisten ja kesä-asukkaiden kanssa suunniteltu useim-miten hyvin. Joissain niistä asukkaiden osallistumisen merkitystä on korostettu aivan erityisesti. Itä-Turun "Mini-Poweri II" -hankkeet perustuvat asukkaiden omaehtoiseen hankesuunnitteluun ja -toteutukseen. Jätteenpolton kehittämishank-keiden suunnitelmista intressiryhmien osallistuminen hankkeiden toteutukseen puuttuu.

Aikataulujen tarkkuus hankesuunnitelmissa vaihtelee. Muutamissa hankkeis-sa on toimet ajoitettu vain karkeasti, vuoden tarkkuudella, toisissa huomattavasti tarkemmin. Eräistä hankesuunnitelmista aikataulu on puuttunut kokonaan, lu-kuun ottamatta aloitus- ja päättymispäivämääriä. Erityisen toimivaa on esittää hankkeen toimet aikajanoina kalenteritaulukossa. Näitä on ollut muutamissa han-kesuunnitelmissa. Ainakin yhdessä tapauksessa yksityiskohtaisemman suunnitel-man avulla olisi todennäköisesti voitu välttää epärealistinen aikataulusuunnitelma.

Muutamien hankkeiden suunnitelmat ovat olleet hyvin suppeita sisältäen lähinnä luettelon toteutukseen liittyvistä toimista. Yhdessä vesihuoltohankkeessa varsinaista hankesuunnitelmaa ei ilmeisesti ole laadittu lainkaan, vaan rahoitus-hakemuslomakkeen liitteenä on esitetty vain yleissuunnitelmana kartta rakennet-tavan vesijohdon linjauksesta.

4.1.7. Seurannan ja jälkiarvioinnin suunnittelu

Hankkeen tavoitteiden toteutumisen ja muiden merkittävien vaikutusten seuranta-järjestelyt on syytä suunnitella ja budjetoida ennalta, jotta voidaan varmistua niiden toimivuudesta. Hankkeissa, joissa tavoitteiden toteutuminen tai muut vai-kutukset voidaan todeta vasta hankkeen päättymisen jälkeen, tulee suunnitella myös jälkiarviointi. Seurannan ja jälkiarvioinnin perustaksi tarvitaan tietoa tilan-teesta ja sen kehityksestä ennen hanketta. Suunnitelmassa on määriteltävä seu-rannan tarve, tavoitteet ja vastuunjako sekä menetelmät ja indikaattorit, joiden avulla kerätään vertailukelpoista tietoa koko hankkeen ajan.

Useimpien tarkasteltujen hankkeiden suunnitelmat eivät ole sisältäneet suun-nitelmia ja indikaattoreita tavoitteiden toteutumisen ja muiden vaikutusten seu-rantaa ja hankkeiden jälkiarviointia varten. Myönteinen poikkeus on Lounais-Suomen ympäristökeskuksen toteuttama hanke biosfäärialueiden toiminnan ke-hittämiseksi, jonka hankesuunnitelmaan sisältyy oma lukunsa seurannasta. Siinä on muun muassa määritelty seurantaindikaattorit selkeästi. Myös Rauman kau-pungin ja alueen metsäteollisuuden jätevesien yhteispuhdistushankkeen tutki-musosion suunnitelmaan on sisältynyt selkeä merialueen veden laadun seuranta-suunnitelma.

Eräissä vesistöjen kunnostushankkeissa vesistöjen tilan seuranta hankkeen aikana ja sen jälkeen on myös ollut olennainen osa hanketta, vaikka varsinaista seurantasuunnitelmaa ei ole esitettykään hankesuunnitelmassa. Yhdessä ympäristöneuvontahankkeessa suunnitelmaan sisältyi järjestettyihin tilaisuuksiin osallistuneiden ihmisten määrän seuranta sekä tilaisuuksien onnistumisen seuranta palautekyselyin.

Tutkimus-, selvitys- ja suunnitteluhankkeiden suunnitelmiin ei ole yleensä sisältynyt tavoitteiden toteutumisen tai muiden vaikutusten seuranta eikä jälkiarviointi. Niissäkin olisi kuitenkin mahdollista ja tarpeen esittää ainakin, miten seurata ja arvioida tuotosten laatua ja niiden hyödyntämistä hankkeen aikana ja päätyttyä.

Seuranta- ja jälkiarviointijärjestelyjä on vähän hankesuunnitelmissa ehkä siksi, ettei niitä erityisesti mainita suunnitelmien sisältöä koskevissa ohjeissa. Myös seurantaraporttilomakkeiden täyttämistä on saatettu pitää riittävänä seurantana. Niissä ei kuitenkaan raportoida hankkeen tavoitteiden toteutumista eikä muita vaikutuksia, lukuun ottamatta työpaikkoja ja uusien yritysten perustamista. On myös ymmärrettävää, ettei haitallisten vaikutusten seuranta ole suunniteltu hankkeissa, joilla ei ole arvioitu olevan merkittäviä haittoja eikä riskejä. Lupia vaativien hankkeiden osalta on saatettu ajatella, että mahdolliset seuranta- tai tarkkailuvelvoitteet on määritelty tai tullaan määrittelemään riittävästi lupapäätökseen sisältyvissä määräyksissä. Tästä ei arvioinnin aineistossa kuitenkaan ollut tietoa kuin yhden hankkeen osalta. Sen lupapäätöksessä ei annettu vaikutusten tarkkailua koskevia määräyksiä, mutta LoSYK:n hankeryhmä päätti asettaa rahoituksen ehdoksi ruoppauksen vesistövaikutusten tarkkailuvelvoitteen. Myös erään vireillä olevan jätevesien puhdistushankkeen suunnitelmaan sisältyy vesinäytteiden analysointi, jonka tulokset raportoidaan lupaviranomaiselle.

4.1.8. Tiedotuksen ja viestinnän suunnittelu

EU-hankkeiden toteuttajia varten on laadittu yksityiskohtainen tiedotusohje, jonka mukaan hankesuunnitelmaan tulee sisältyä tiedotus- tai viestintäsuunnitelma. Myös maakuntaliittojen rahoitushakemuslomakkeiden täyttöohjeet sisältävät tiedotussuunnitelmaa koskevia ohjeita. Satakuntaliiton ohjeen mukaan *”hankkeen yksityiskohtaisempi tiedotussuunnitelma tulee liittää hakemuksen liitteeksi tarpeen vaatiessa”*.

Tiedottamista on käsitelty vaihtelevasti tarkasteltujen hankkeiden suunnitelmissa. Parhaat tiedotussuunnitelmat on tehty vesistöjen kunnostushankkeissa (esimerkiksi Skoböleträsketin kunnostamishanke ja Vakka-Suomen kotijärvet kuntoon II). Keinoiltaan erityisen monipuolinen tiedotus on suunniteltu myös jäteveden käsittelyä koskevassa hankkeessa *”Västanfjärd - utsläppsfri kommun”* samoin kuin hankkeessa *”Selkämeren suunnitellun kansallispuiston toteutettavuusselvitys”*, joskin viimeksi mainitussa hankesuunnitelmassa tiedottamiskeinot on mainittu vain aikataulussa. Tutkimus- ja selvityshankkeissa on yleensä esitetty jonkinlainen suunnitelma tulosten julkaisemisesta. Yhdessäkään tarkastellussa hankesuunnitelmassa ei kuitenkaan ollut ohjeiden mukaista tiedotus- tai viestintäsuunnitelmaa. Useimmissa hankesuunnitelmissa ei tiedottamista ollut mainittu lainkaan.

Erään hankkeen hakemuksessa todettiin tiedotussuunnitelmaa varten varatussa kohdassa, että *”hanke on tiedotushanke”*. Tässä tapauksessa on selvää, että hankkeeseen sisältyy paljon tiedottamista aiheista, joita hankkeessa käsitellään. Se on kuitenkin osittain eri asia, kuin EU-hankkeita koskevassa tiedotusohjeessa tarkoitetaan.

4.1.9. LoSYK:n antama neuvonta ja ohjaus

Puhelimitse ja sähköpostitse tapahtunut yhteydenpito hakijan ja LoSYK:n välillä on ollut hyvin yleistä ennen lopullisen rahoitushakemuksen toimittamista LoSYK:lle. Sekä monet hakijat että LoSYK:n henkilöstö ovat pitäneet sitä erittäin tärkeänä. Toisinaan on myös järjestetty kokouksia hakijan ja LoSYK:n kesken hankesuunnitelman parantamiseksi ennen hakemuksen jättämistä. Yhteydenpitoa ja kokouksia on tarvittu usein myös silloin, kun LoSYK:n käsittelijä tai hankeryhmä on esittänyt muutosehdotuksia hankkeeseen.

Lähes kaikki rahoituksen hakijoille tehtyyn kyselyyn vastanneet olivat tyytyväisiä LoSYK:ltä saamaansa neuvontaan ja ohjaukseen rahoituksen hakuvaiheessa. Useat LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneista olivat sitä mieltä, ettei työaika ole riittävästi käytettävissä hanketyöhön. Yhden vastauksen mukaan neuvontaan ja ohjaukseen tarvittaisiin lisävoimavaroja.

LoSYK:n väliarviointiseminaarissa todettiin, että neuvonnan ja ohjauksen on syytä painottaa hankeprosessin alkuvaiheisiin. Erityisen tärkeänä pidettiin tutustua hankekohteisiin ja -toteuttajiin "paikan päällä" mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

4.2. Rahoitusta koskeva päätöksenteko ja sen valmistelu

4.2.1. Lausuntomenettely

LoSYK:n "Avustusten käsittely ympäristökeskuksessa" -ohjeessa (päivitetty 12.5.2003) ei käsitellä lausuntomenettelyä. Tavoite 2 -ohjelmien hankehakemusten arviointia ja päätöksentekoa koskevan prosessikaavion mukaan lausunnot hankitaan ennen kuin LoSYK:n käsittelijä arvioi hankkeen ja esittelee sen hankeryhmälle. Näin ei aina ole toimittu. Useassa tapauksessa lausunnot on saatu, ja joissakin tapauksissa pyydettykin, vasta hankeryhmän käsittelyn jälkeen. Muutamissa tapauksissa lausunto on saapunut huomattavasti rahoituspäätöksen teon jälkeen. LoSYK:n periaatteena on, että lausunnot pyydetään heti hakemuksen saavuttua paitsi, jos on erityinen syy muodostaa LoSYK:n kanta hankeryhmässä ennen lausuntojen pyytämistä. Jos lausuntoa ei saada annettuun määräaikaan mennessä eikä lausunnonantaja ilmoita lausuntonsa myöhästymisestä, voi hankeryhmä kuitenkin tehdä päätöksensä - lopullisena tai ehdollisena.

LoSYK pyytää seutukuntien lausunnot kaikista vireille tulevista hankkeista, joita ei viedä käsiteltäviksi MYR:iin, joissa seutukunnat ovat edustettuina. Lausuntoa ei ole pyydetty, jos hakijana on ollut seutukuntaa edustava organisaatio. Lausuntopyynnön mukana lähetetään hankelista ja hanke-esittelyn ensimmäinen sivu, jossa hanke lyhyesti kuvataan ja josta ilmenee rahoitussuunnitelma. Hakemus ja hankesuunnitelma toimitetaan erityisistä syistä ja pyydettyäessä.

Seutukuntien puolesta lausuntoja ovat antaneet lähinnä seutukuntien kehittämiskeskukset, kunnanjohtajien kokoukset, seutuhallitukset ja kaupunkien tavoite 2 -kehittämisyksiköt. Pyynnöistä huolimatta läheskään aina ei seutukunnilta ole saatu lausuntoa.

Sellaisista hakemuksista, jotka saatetaan siirtää toiselle rahoittavalle viranomaiselle, pyydetään yleensä kyseisen viranomaisen lausunto etukäteen turhien siirtojen välttämiseksi.

Joissakin tapauksissa lausunto on pyydetty lääninhallitukselta, museovirastolta ja maakuntamuseolta. Muilta tahoilta, kuten ympäristöalan järjestöiltä, ei tarkastelluista hankkeista ole pyydetty mielipiteitä.

Tarkasteltuja hankkeita koskeneet lausunnot ovat yleensä olleet hankkeita puoltavia. Ainoassa ei-puoltavassa tapauksessa neuvoteltiin lausunnonantajan kanssa ja selvitettiin lausunnonantajan huolta muiden hankkeiden rahoituksen supistumisesta. Neuvottelujen jälkeen lausunnonantaja puolsi hanketta.

Yhden hankkeen kielteisestä rahoituspäätöksestä valitettiin Turun hallinto-oikeuteen. Hankkeesta lausunnon antanut seutukunta ei suoraan ilmaissut kielteistä kantaansa, mutta totesi hankkeen olevan sen luonteinen, että muu rahoittajataho olisi luonnollisempi.

Seutukuntien lausunnonantajat ovat useimmiten perustelleet lausuntojaan hyvin niukasti. Yleisin perustelu on ollut se, että hankkeet ovat olleet maakunnan kehittämisstrategioiden ja -tavoitteiden mukaisia eivätkä ole olleet päällekkäisiä seutukunnan tiedossa olevien muiden hankkeiden tai hankesuunnitelmien kanssa. Myös yritystoiminnan ja työllisyyden edellytyksiä parantavia vaikutuksia on käytetty perusteluina.

Vain Turun kaupungin viestintäkeskuksen Urban-yksikön lausuntoon eräästä hankkeesta on liitetty järjestelmällisesti täytetty hankkeen ennakoarviointilomake. Siinä on kiinnitetty huomiota tiettyihin hankesuunnitelman heikkouksiin. LoSYK ei pyytänyt hakijaa korjaamaan suunnitelmaa niiltä osin.

Eräät lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, ettei järjestelmä mahdollista hankkeiden keskinäistä vertailua. Lausunnonantajat olisivat halunneet ottaa kantaa yksittäisten hankkeiden tai pienien hankemäärien sijasta hankkeisiin vuosittaisina kokonaisuuksina siten, että hankkeet voitaisiin asettaa tärkeysjärjestykseen - semminkin jos rahoituskehys ei riitä kaikkiin hankkeisiin.

Kaikki hankkeet viedään ennen rahoituspäätöksen tekoa hankelistoina käsiteltäviksi EU-rahoitusta koordinoiville TE-keskusten EU-hankeryhmille sekä MYR:ien alaisille maaseutu- ja tavoite 3 -jaoksille. Näiden samoin kuin MYR:ien kannanotoista ei ollut tietoa väliarvioinnin aineistossa.

Yhdessä LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn saadussa vastauksessa ehdotettiin selkiytettäväksi, missä tapauksissa ja miltä tahoilta lausunnot tulisi pyytää. Toisessa ehdotettiin lausunnotonnettelyn rajaamista vain "suuriin" hankkeisiin. Yhden vastaajan mielestä ennen päätöksentekoa tulisi pyytää kaikkien LoSYK:n ryhmien lausunnot. Toinen ehdotti vireillä olevien hankkeiden julkaisemista LoSYK:n intranetissä vapaasti kommentoitaviksi.

LoSYK:n väliarviointiseminaarin ryhmätöiden tuloksissa ehdotettiin hakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi, että hakijoita kehoitettaisiin hankkimaan itse tarvittavat lausunnot hanke-ehdotuksistaan jo ennen hakemusten jättämistä.

4.2.2. Hanke-ehdotusten esittely ja käsittely hankeryhmässä

LoSYK:n EU-koordinaattori (ympäristötekniikan osaston päällikkö) valitsee käsittelijän kullekin rahoitushakemukselle. Käsittelijä arvioi hakemuksen liitteinen ja esittelee sen LoSYK:n hankeryhmälle käyttäen hanke-esittelylomaketta. Käsittelijä harkitsee, onko hakemuksen arviointiin tarvetta pyytää apua LoSYK:n muilta asiantuntijoilta, kuten YVA-yhdyshenkilöltä. Myös EU-koordinaattori ja hankeryhmä voivat esittää, että tietyiltä asiantuntijoilta pyydetään kommentit hakemuksista.

Hanke-esittelylomakkeessa käsittelijä arvioi hakijan tekemän ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyuden, esittää johtopäätökset hankkeen ympäristövaikutuksista ja arvioi hankkeen yleisten valintakriteerien (11 kriteeriä) ja toimenpi-

dekokonaisuuskohtaisten kriteerien mukaisesti käyttämällä arvioinnissa koodeja "+ +", "+", "0", "-" ja "—". Lisäksi lomakkeessa on tilaa käsittelijän sanallisille hankearvioille.

Osa valintakriteereistä on yksiselitteisiä, osa tulkinnanvaraisia. Eräät kriteerit koostuvat useasta osasta. Kirjallisia ohjeita tai selityksiä valintakriteereistä ei ole, mikä antaa käsittelijälle ja muille asiantuntijoille mahdollisuuden niiden varsin vapaaseen tulkintaan. Ohjeita ei ole myöskään siitä, miten positiivisen tuloksen hanke vaatii tullakseen hyväksytyksi (tai miten negatiivisen tullakseen hylätyksi). Näin ollen käsittelijän tulkinta arvioinnin tuloksista on tarpeettoman subjektiivista.

Käsittelijän laatiman hanke-esittelyn pohjalta LoSYK:n hankeryhmä arvioi hakemukset ja käytännössä päättää hankkeiden rahoituksesta. Hakemukset tuodaan hankeryhmän käsittelyyn kerran kuukaudessa. Tämä ei mahdollista hankkeiden vertailua ja asettamista paremmuusjärjestykseen kuin niiden hankkeiden osalta, jotka sattuvat osumaan samaan käsittelyyn. Hankeryhmän kannanoton jälkeen käsittelijä esittelee päätöksen ympäristötekniikan osaston päällikölle.

Tarkasteltujen hankkeiden osalta voidaan todeta, että käsittelijät ovat enimmäkseen täyttäneet hanke-esittelylomakkeet huolellisesti. Hanke-esittelylomakkeisiin valintakriteerien avulla koodatut arviot ovat enimmäkseen ymmärrettäviä. Käsittelijät eivät kuitenkaan arvioi valintakriteereiden täyttymistä aina yhdenmukaisesti. Myös kriteerien perusteella tehdyt johtopäätökset hankkeiden rahoituskelpoisuudesta vaihtelevat. Esittelijä on esimerkiksi voinut suositella hankkeen rahoittamista, vaikka on antanut hankkeen tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta arvosanan "0" (ei täytä valintakriteeriä) tai todennut, ettei ympäristövaikutusten arviointia ole tehty tai etteivät hankkeen tarvitsemat luvat ole kunnossa.

Käsittelijöiden sanalliset arviot ovat useimmiten hyvin suppeita. Valintakriteerien koodiarvioita ei ole juurikaan perusteltu. Osa koodauksista herättää kysymyksiä. Toisinaan lomakkeet on täytetty arviointikriteerien osalta vain osittain, perustelematta arvioiden puuttumista. Ympäristövaikutuksia ei aina ole kuvattu, vaikka niillä olisi ollut merkitystä hankkeen käsittelyssä (esimerkiksi eräät lupia vaatineet hankkeet). Joskus esittelijä on vaikutusten arvioinnin sijasta tyytynyt toteamaan hankkeen ympäristölliset tavoitteet.

LoSYK:n YVA-yhdyshenkilön mahdollinen vaikutus hankkeiden arviointeihin ei ilmene asiakirjoista. YVA-yhdyshenkilö toimii pääsääntöisesti tarkastamalla hakemusten liitteinä olevat vaikutusten arviointilomakkeet ja osallistumalla hankeryhmän kokouksiin ryhmän yhtenä jäsenenä. Hankeryhmän pöytäkirjan 5/2000 mukaan: *"Ympäristön kannalta mahdollisesti ongelmallisiksi ja/tai monivaikutteisiksi katsottavissa hankkeissa voi kunkin rahoittavan tahon YVA-yhdyshenkilö esittää ko. hankkeen käsittelyä maakunnan YVA-ryhmässä"*. Aineistosta ei ilmene, onko LoSYK:n YVA-yhdyshenkilö tehnyt tällaisia esityksiä.

Tarkasteltujen hankkeiden osalta käsittelijä ja hankeryhmä ovat useimmiten esittäneet hankesuunnitelmien hyväksymistä sellaisinaan ja rahoituksen myöntämistä haetun suuruisena. Kuten edellä luvussa 4.1. todettiin, hankesuunnitelmat ovat usein olleet puutteellisia eivätkä aina ole täyttäneet hankesuunnitelmia koskevien ohjeiden vaatimuksia. Käsittelijät ja hankeryhmä eivät näytä kiinnittäneen puutteisiin kovin paljon huomiota.

Eniten huomiota ovat käsittelijöiden ja hankeryhmän arvioissa saaneet hankkeiden liian vähäiset omarahoitusosuudet, joita on sitten vaadittu lisäämään. Myös hankkeen vaikutuksia Natura- ja muihin suojelualueisiin on eräissä tapauksissa vaadittu selvitetäväksi. Hankkeisiin on joskus myös lisätty toimia, niitä on jaettu pienemmiksi osiksi, ja suunnittelu- ja toteutusosioita on erotettu toisistaan. Tällaiset muutokset on yleensä perusteltu hyvin ja ne ovat epäilemättä parantaneet hankkeen rahoitus- ja toteutumismahdollisuuksia.

Hankeryhmä on joissain tapauksissa muistuttanut hakijaa ostopalveluiden kilpailutusvaatimuksesta. Hankeryhmä ei ole vaatinut palvelun kilpailutusta, jos palvelun tuottaja on rahoitushakemuksessa määritelty päätoteuttajan ”yhteistyökumppaniksi”. Tällöin palvelun hintaan ei tulisi sisältyä katetta.

Eräissä vesistöhankeissa, joissa on korjattu rehevöitymisestä aiheutuneita haittoja, on hankeryhmä vaatinut toimia ulkoisen kuormituksen vähentämiseksi, mutta ei kaikissa vastaavissa hankkeissa. Yhdessä vesistön kunnostushankkeessa hankeryhmä asetti rahoituksen ehdoksi vesistövaikutusten tarkkailuvelvoitteen. Kaikissa vastaavissa hankkeissa näin ei ole tehty.

Eräiden kielteiset päätökset saaneiden hankkeiden hanke-esittelylomakkeissa todettiin hankkeet valintakriteerien mukaan rahoituskelpoisiksi. Hankeryhmän arvio kuitenkin oli, etteivät hankkeet täyttäneet riittävästi tavoite 2-ohjelman kriteereitä. Hankeryhmän pöytäkirjoista ei ilmene perusteluja johtopäätöksille. Näissä tapauksissa käsittelijän arviot eivät olleet kielteisempiä kuin eräissä hyväksytyissä vastaavan tyyppisissä hankkeissa.

Muutamille hankkeille hankeryhmä on vaatinut perustettavaksi ohjausryhmän, jossa on LoSYK:n edustus. Edustautumisesta päätetään tapauskohtaisesti tarpeen mukaan.

Useimmiten rahoitus on myönnetty kertapäätöksellä koko hankkeen toteutusajaksi. Joillekin hankkeille on kuitenkin myönnetty rahoitus vain vuodeksi kerrallaan, vaikka ne on budjetoitu useammaksi. Perusteluja erilaisille käytännöille ei hankeryhmän pöytäkirjoissa ole esitetty. Päätöksiin vaikuttavat ainakin LoSYK:n myöntövaltuus- ja määrärahatilanne sekä vireillä olevien hankkeiden määrä ja laatu.

Toisinaan hanke on jätetty hankeryhmässä pöydälle korjauksia varten ja käsitelty uudelleen, toisinaan hakijaa ei ole vaadittu korjaamaan hankeryhmän ehdotuksia hankesuunnitelmaan eikä hakemusta ole tuotu uudelleen hankeryhmän käsittelyyn.

Yksi hanke, jossa LoSYK oli itse hakijana, käsiteltiin hankeryhmässä vasta rahoituspäätöksen jälkeen. Hanke oli käsitelty ja hyväksytty MYR:ssä. Hankeryhmässä sovittiin, ettei rahoituspäätöksiä jatkossa tehdä ennen hankeryhmän käsittelyä. Lisäksi keskusteltiin LoSYK:n toiminnasta hakijana ja todettiin, että se voi toimia hakijana poikkeustapauksissa, kun tämä on hankkeen toteutuksen kannalta tarkoituksenmukaisinta. LoSYK:n omat rahoitushakemukset viedään aina MYR:n käsittelyyn.

Rahoituksen hakijoille tehtyyn kyselyyn vastanneista kaksi kolmannelta piti rahoituksen myöntämisperusteita selkeinä ja järkevinä. Kaksi vastaajaa ei tuntenut perusteita, ja yhden vastaajan mielestä perusteet eivät ole riittävän yksiselitteiset.

Yhdessä LoSYK:n henkilöstön vastauksessa esitettiin, että hanke-esittelylomaketta tulisi muokata ja valintakriteereitä ja niiden painoarvoja pohtia. Lisäksi yhdessä vastauksessa samoin kuin LoSYK:n väliarviointiseminaarissa ehdotettiin, että hakijoita voitaisiin tarvittaessa kutsua kuultaviksi hankeryhmän kokouksiin. Näin olisi mahdollista ratkaista hakemuksiin liittyviä pulmia ilman aikaa vieviä lisätieto- ja -selvityspyynnöitä.

4.2.3. Rahoituspäätös, oikaisuvaatimukset ja valitukset

LoSYK:n hankekäsittelijä laatii ja EU-koordinaattori allekirjoittaa rahoituspäätösasiakirjan. Päätösasiakirjoissa ei ole koskaan perusteltu myönteisiä päätöksiä.

Kielteisiä rahoituspäätöksiä on tehty 14. Päätösasiakirjoissa esitetyt perustelut kielteisille päätöksille ovat olleet: 1) hanke ei täytä riittävästi ohjelman kriteereitä, 2) määrärahat ovat riittämättömät, 3) suurin osa hankealueesta on ohjelma-

tuen ulkopuolella ja 4) hankkeelle on myönnetty kansallista rahoitusta. LoSYK onkin usein ohjannut hakemuksia muille rahoittajatahoille, kun se ei itse ole voinut myöntää rahoitusta tai kun se on muuten ollut tarkoituksenmukaista.

Kun kielteisen päätöksen perusteluna on päätösasiakirjassa esitetty, ettei hanke ole täyttänyt ohjelman kriteereitä, ei tätä ole tarkemmin selitetty. Tarkempia ja muita perusteluja on saatettu kuitenkin kirjata näissäkin tapauksissa käsittelijän laatimaan hanke-esittelyyn tai hankeryhmän pöytäkirjaan. Nämä annetaan pyydettäessä hakijalle tiedoksi.

Hankeryhmän pöytäkirjoissa esitetyt perusteet kielteisille päätöksille ovat olleet monipuolisempia kuin päätösasiakirjoissa. Hanke on esimerkiksi saatettu todeta ohjelmanmukaiseksi, innovatiiviseksi ja vaikuttavaksi. Kun muiden tahojen rahoitusta ei ole ollut saatavilla, on hankkeesta tehty kielteinen päätös, koska hanketta ei katsottu järkeväksi toteuttaa vain LoSYK:n alueella. Yhdessä hanke-esittelyssä on viitattu siihen, että hankkeen hyödynsaajat ovat yksityisiä maanomistajia eikä hankkeesta koidu yleistä etua. Kerran esittelijä on viitannut koulutushankkeessa myös hankkeen toteutumisen riskiin, koska kysyntää ei ollut selvitetty riittävästi kohderyhmiltä. Määrärahojen riittämättömyys on ollut kielteisen ratkaisun perusteena, kun hanke olisi vaatinut yli miljoonan euron suuruisen EU-rahoituksen eikä siitä olisi ollut mahdollista erottaa sopivaa osakokonaisuutta.

Käsittelijöiden ja hankeryhmän muutosehdotukset eivät yleensä kanavoitu rahoituksen ehdoiksi päätösasiakirjaan. Tarkasteltujen hankkeiden rahoituspäätöksissä vain yhdessä oli asetettu sisällöllinen ehto rahoitukselle: ruoppauksen vesistövaikutusten tarkkailuvelvoite, jota ei ollut sisällytetty vesistön kunnostushankkeen ympäristölupamääräyksiin.

Yhden hankkeen (kielteisestä) rahoituspäätöksestä on valitettu Turun hallinto-oikeuteen. Hakijan mielestä LoSYK:n esittämät päätöksen perustelut, määrärahojen riittämättömyys ja se, että hanke ei riittävästi täytä Varsinais-Suomen tavoite 2-ohjelman valintakriteerejä, eivät olleet riittäviä eikä ympäristökeskus ollut toiminut menettelyssä lainmukaisesti.

Hallinto-oikeus totesi, että päätös on hallintomenettelylain mukaan perusteltava ilmoittamalla sen perusteena olevat pääasialliset tosiseikat sekä säännökset ja määräykset. Poikkeus perusteluvollisuudesta voidaan hyväksyä vain, jos perustelu on mahdotonta päätöksentekovaiheessa. Näin on esimerkiksi silloin, kun käsiteltävänä olevia asioita on runsaasti ja ne ovat vireillä yhtä aikaa. Hallinto-oikeus katsoi, että hankkeiden luonne ja lukumäärä huomioon ottaen oli LoSYK hakijan hakemuksen hylätessään voinut jättää päätöksen perustelut yleisluonteisen toteamuksen varaan. Koska LoSYK oli hallinto-oikeudelle antamassaan lausunnossa tarkentanut sovellettavia valintakriteerejä, katsoi hallinto-oikeus, että oli käynyt riittävästi selville ne syyt, joiden perusteella hakemus oli hylätty.

Hallinto-oikeus totesi edelleen johtopäätöksissään, että kyseessä on harkinnanvarainen määräraha. Se katsoi, että LoSYK oli määrärahan jakoa valmistellessaan käsitellyt hakijan hakemuksen yhdenvertaisesti muiden hakemusten kanssa. Hakijoilla ei ole ehdotonta oikeutta saada avustusta, vaikka hankkeet täyttäisivätkin avustuksen saamisen edellytykset. Ympäristökeskus voi harkintansa mukaan jakaa määrärahan valitsemilleen hakijoille. Näin hallinto-oikeus katsoi, että LoSYK ei menetellyt virheellisesti tai lainvastaisesti asiaa päättäessään ja siten ympäristökeskuksen päätöstä ei ollut syytä muuttaa.

Päätösten ymmärrettävyyttä on pyritty lisäämään siten, että hakemuksen käsittelijä käy päätöksen läpi hakijan kanssa kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä.

4.2.4. Hakemusten käsittelyn kesto

Hankkeiden käsittely hankeryhmässä on vuosien kuluessa keskimäärin nopeutunut. Yleensä hakemukset käsitellään heti niiden saapumista seuraavassa hankeryhmän kokouksessa. Joskus hakemuksen saaminen hankeryhmän käsittelyyn on kuitenkin kestänyt jopa 4 kuukautta. Prosessia on nopeuttanut muun muassa se, että hankeryhmä voi tehdä "ehdollisia päätöksiä". Silloin hanketta ei tarvitse tuoda uudestaan käsittelyyn, vaan esittelijä huolehtii näiden ehtojen täyttymisestä esitellessään asian myöhemmin päätöksen allekirjoittajalle. Päätöksenteon keston vaikuttaa paljolti se, onko hakijalta jouduttu pyytämään hakemukseen täydentäviä tietoja. Joskus ilmeisesti myös lausuntojen viipyminen ja kesälomakausi on hidastanut päätöksentekoa.

Nopeimmillaan päätös on tehty 2-3 viikossa hakemuksen ensimmäisen version jättämisaikajankohdasta. Tavallisempi käsittelyaika on ollut 2-3 kuukautta. Eräissä tapauksissa, kun hakemusta tai hankesuunnitelmaa on täydennetty tai muutettu tai hanke on siirretty rahoituslähteestä toiseen, on aikaa kulunut jopa 8,5 kuukautta.

Joskus, kun hakemuksen käsittely on kestänyt 4-5 kuukautta, on hankkeen alkamisajankohtaa jouduttu siirtämään päätöksenteon keston vuoksi, koska hakijan taloudellinen tilanne ei ole antanut mahdollisuuksia riskinottoon.

Maksatuspäätöksenteko on kestänyt tavallisesti 2-4 viikkoa siitä kun maksatushakemus on saapunut ympäristökeskukseen. Nopeimmillaan maksatuksen on saanut yhdessä päivässä! Joskus, kun täydennyksiä on jouduttu pyytämään, on maksatuspäätös saatu aikaan vasta usean kuukauden kuluttua. Eräissä tapauksissa hanketoteuttajilla on ollut ilmeisiä vaikeuksia ymmärtää hankekohtaisen tilinpidon ja talousraportoinnin vaatimuksia, mikä on aiheuttanut viivästyksiä maksatuspäätöksenteossa.

Useimmat rahoituksen hakijoille tehtyyn kyselyyn vastanneet pitivät hakemusten käsittelyaikoja kohtuullisina. Yksi vastaaja piti puolen vuoden käsittelyaikaa liian pitkänä. Muutamien vastaajien mielestä tiedon saaminen päätöksestä oli kestänyt liian kauan (esimerkiksi kuukauden).

4.3. Toteutus, raportointi, valvonta ja seuranta

4.3.1. Hankesuunnitelmien toteuttaminen ja muuttaminen

Tarkastellut hankkeet on useimmiten toteutettu tai ovat lähteneet toteutumaan jotakuinkin suunnitelmien mukaisesti. Uusimpien hankkeiden toteutumisesta ei vielä ollut tietoa arvioinnin aineistossa. Poikkeamat suunnitelmista ovat olleet yleensä varsin pieniä eikä niillä ole ollut merkittäviä haitallisia vaikutuksia hankkeiden tuloksiin. Hankkeiden alkamis- ja päättymisaikajankohkien siirtoja ja budjetin sisäisiä muutoksia on tehty jonkin verran, useimmiten selkeästi perustellen.

Hankkeiden kustannukset ovat joissakin tapauksissa kasvaneet, joissakin vähentyneet alkuperäisiin nähden. Suurin budjetin ylitys on ollut noin 155 000 euroa, eli 32 prosenttia ja alitus noin 60 000 euroa, eli 21 prosenttia. Pisimmillään hankkeen aikataulu on venynyt noin 2 vuotta. Muutamissa hankkeissa suunniteltuja toimia on jouduttu karsimaan toteutuksen aikana jonkin verran voimavarojen puutteen vuoksi. Eräissä hankkeissa ei kaikkien suunniteltujen toimien toteutumista voi todeta asiakirjojen perusteella, koska raporteissa ei ole järjestelmällisesti verrattu toteutumaa alkuperäiseen suunnitelmaan.

Tarkastelluissa hankkeissa ei ole ilmennyt niin vakavia ongelmia, että LoSYK olisi niihin puuttunut. Hankeryhmän pöytäkirjoissa esitettyjen suositusten toteutuminen ei kaikissa tapauksissa ilmene raporteista. Esimerkiksi, kun vesistöhankeeseen suositeltiin sisällytettäväksi maatalouden kuormituksen vähentämistoimia, ei niistä kuitenkaan ole hankkeen väli- eikä loppuraportteissa mitään tietoa.

Erään vesistönkunnostushankkeen loppuraportissa on todettu, että hankkeen talkootyönä tehtävät viimeistelyt olivat vielä kesken hankkeen päättyessä. Hankkeen viimeinen maksatus kuitenkin tehtiin siihen mennessä syntyneiden kustannusten mukaisesti. Asiakirjoista ei ilmene, miten varmistettiin, että hanke saatiin loppuun asianmukaisesti.

Arvioinnin aineistossa oli varsin vähän tietoa siitä, miten suunnitelmien muutoksia on käsitelty. Periaatteessa jatkoaikaa tulee anoa kirjallisesti ja päätös tehdä maksatuspäätöksen yhteydessä tai erillisellä päätöksellä. Dokumenttien puuttessa näyttää siltä, että eräitä hankkeita on jatkettu ilman perusteluja ja virallista päätöstä, mahdollisesti sopimalla asiasta suullisesti toteuttajan ja LoSYK:n välillä.

4.3.2. Seuranta, raportointi ja valvonta

Hankkeiden tavoitteiden toteutumisen ja muiden vaikutusten seurantajärjestelyistä ja raportoinnista vastaa hankkeen toteuttaja. LoSYK seuraa ja valvoo hankkeiden toteuttamista puolivuositaitosten seurantaraporttilomakkeiden, maksatushakemusten liitteinä annettavien talous-, väli- ja loppuraporttien sekä joissakin tapauksissa töiden vastaanottotarkastusten sekä "tuotteiden ja palveluiden toimittamisen varmentamisen" avulla. Lupia vaativien hankkeiden seurantaan saattaa liittyä myös lupavalvontaa, mutta siitä ei arvioinnin aineistossa ollut tietoa.

Hanketoteuttajan puolivuositaitin täyttämä hankkeen seurantaraportti -lomake ei sovellu hankkeiden tavoitteiden, tulosten ja toimien toteutumisen seurantaan, lukuun ottamatta työpaikkoja ja uusien yritysten perustamista koskevia määrällisiä tavoitteita. Muilta osin seurantaraporttilomakkeessa todetaan "perustuloksina", onko hankkeen tarkoitus olla "tietoyhteiskuntahanke", "tasa-arvohanke" tai "ympäristövaikutuksiltaan positiivinen hanke" ja "erityistuloksina", mihin ympäristöhankekategorioihin hanke kuuluu. Perustulokset (lukuun ottamatta työpaikka- ja yritystavoitteita) ja erityistulokset eivät yleensä muutu hankkeen toteutuksen edetessä, joten niiden seurannalla ei ole kovin suurta merkitystä.

Väli- ja loppuraportin sisällöstä on laadittu ohje, joka on saatavilla LoSYK:n verkkosivuilla. Sen mukaan hanketoteuttajan tulee raportoida toteutetuista toimenpiteistä, hankintojen kilpailuttamisesta, tiedottamisesta sekä edellä mainituista hankkeen perus- ja erityistuloksista. Ohje edellyttää lisäksi sanallista kuvausta hankkeen tuloksista ja jatkotoimenpiteistä. Hankkeen tavoitteiden toteutumisen raportointia ei ohje edellytä. Satakuntaliiton verkkosivuilla on hankkeen loppuraporttilomake, jossa on tila myös hankkeen tulosten ja vaikuttavuuden sekä tiedotussuunnitelman toteutumisen raportoinnille.

Tarkasteltujen hankkeiden väli- ja loppuraporttien taso on vaihteleva. Ohjeen mukaista rakennetta ei läheskään aina ole noudatettu. Eräissä tapauksissa raporttien sisältö on ollut huomattavasti ohjetta suppeampi, ja joskus raportit ovat puuttuneet maksatushakemuksista kokonaan.

Suunniteltujen toimien edistymistä on yleensä seurattu ja siitä raportoitu varsin kattavasti. Aina ei toteutuneita toimia ole raporteissa verrattu suunnitelmaan, mikä vaikeuttaa suunnitelman toteutumisen arviointia.

Seurannan ja raportoinnin yleinen heikkous on ollut se, että muutamia harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta hankkeen tavoitteita ei ole määritelty suunnitelmassa täsmällisesti määrällisin tai laadullisin indikaattorein tai ei lainkaan. Ta-

voitteiden toteutumisen seurantaa ei ole suunniteltu eikä toteutettu siten, että niiden toteutuminen voitaisiin todeta selkeästi hankkeen toteutuksen aikana tai sen päätyttyä. Sama koskee muiden kuin tavoiteltujen vaikutusten seurantaa.

Määrällisten työpaikkatavoitteiden ja uusien yritysten toteutumisesta on raportoitu seurantaraporttilomakkeissa, mutta tuloksia ei yleensä ole selitetty sanallisesti eikä käsitelty hankkeiden väliraporteissa, minkä vuoksi niiden asianmukaisuutta on vaikea arvioida.

Parhaiten hankkeen vaikutusten seuranta ja raportointi on järjestetty sellaisissa vesistöhankeissa, joissa on ennen hankkeen käynnistämistä selvitetty vesistön tila soveltuvin indikaattorein ja seurattu tilan kehittymistä hankkeen aikana ja sen jälkeen (esimerkiksi Skoböleträsketin kunnostamishanke ja Vakka-Suomen kotijärven kuntoon II). Niissäkin on ollut vaikeata erottaa hankkeen vaikutukset muista tekijöistä.

”Mini-Poweri II” -hankkeessa, joka rahoittaa pienimuotoisia ympäristöhankkeita Itä-Turussa, on seuranta ja loppuarviointi järjestetty mielenkiintoisella tavalla. Eri osahankkeiden toteuttajat arvioivat itse hankkeensa onnistuneisuutta, keskeisiä ongelmia, hyödyllisyyttä ja kehittämismahdollisuuksia. Olennaista on, että samalla arvioijat myös esittävät ja perustelevat selkeästi tavoitteiden saavuttamisen mittarit. Tulokset on raportoitu loppuraportissa.

Yhdessä ympäristöneuvontahankkeessa on seurattu järjestettyjen tilaisuuksien osallistujamääriä ja kerätty asiakaspalautetta lomakkein. Neuvonnan vaikuttavuutta ei kuitenkaan ole seurattu, koska se olisi ollut varsin työlästä (ei toki mahdotonta). Jätteenpolttohankeeseen raporteissa ei ole seurattu jätepoltoaineen määrää eikä laatua eikä jätteenpolton vaikutuksia laitoksen päästöihin, vaikka niistä riippuu paljolti hankkeen ympäristöllisten tavoitteiden toteutuminen.

Kahdessa tarkastellussa hankkeessa on hankkeen valvoja suorittanut ”EAKR-hankkeen tuotteiden ja palveluiden toimittamisen varmentamisen” käyttäen siihen tarkoitettua lomaketta. Lomakkeet on täytetty asianmukaisesti. Hankeotokseen ei sisälly muita varmistamista edellyttäneitä hankkeita.

Varainkäytön seurantaa, tilinpitoa ja talousraportointia ei tässä väliarvioinnissa varsinaisesti tarkastella. Arvioinnin aineistosta saa sellaisen vaikutelman, että taloushallinnon rutiinit toimivat varsin hyvin. Eräillä hanketoteuttajilla on kuitenkin selvästi ollut vaikeuksia hankekohtaisen varainkäytön seurannassa ja raportoinnissa. Talous- ja edistymisraportit eivät aina kohtaa riittävästi, minkä vuoksi ei ole helppo todeta, mitä syntyneillä kustannuksilla on saatu aikaan.

Rahoituksen väärinkäytötapauksia ei ole tullut ilmi tällä rahoituskaudella.

Useissa LoSYK:n henkilöstölle tehdyn kyselyn vastauksissa ja LoSYK:n väliarviointiseminaarin ryhmätöiden tuloksissa esitettiin, että hankkeiden raporttien laatua tulisi parantaa kehittämällä ohjeistusta ja neuvomalla hanketoteuttajia. Lisäksi eräissä vastauksissa todettiin, ettei hankkeiden väli- ja loppuraporttien perusteella ole riittävästi mahdollista tehdä johtopäätöksiä ja yhteenvetoja toiminnalla saavutetuista tavoitteista ja tuloksista.

4.4. Hankkeiden jälkiarviointi

Sellaisissa hankkeissa, joiden vaikutukset jatkuvat tai ne voidaan todeta vasta hankkeen päätyttyä, tarvitaan seurantaa ja jälkiarviointia vielä hankkeen päättymisen jälkeen. Tämä ei kuitenkaan sisälly tavoite 2 -ohjelmien menettelytapoja koskeviin ohjeisiin. Hankkeiden seuranta ja raportointi päättyy yleensä loppuraporttiin. Rakentamishankkeiden päättämiseen kuuluu usein työn luovutustarkastus. Ympäristöministeriön tekemiin seurantatarkastuksiin saattaa sisältyä myös hankkeiden jälkiarviointia.

Hankkeiden lupamääräyksiin on saattanut sisältyä hankkeen toteutuksen jälkeisiä tarkkailuvelvoitteita, mutta niistä ei arvioinnin aineistossa ollut tietoa. Yhdessä tapauksessa LoSYK on asettanut kaksi vuotta toteutuksen jälkeen jatkuvan tarkkailuvelvoitteen rahoituksen ehdoksi, mutta tarkkailun toteuttamista ja tuloksia ei ole käsitelty hankkeiden väli- eikä loppuraporteissa, eikä niistä ilmene, miten jälkiarviointi tapahtuu.

Hankkeiden jälkiarvioinnin puuttumiseen kiinnitettiin huomiota sekä useissa LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn saaduissa vastauksissa että LoSYK:n väliarviointiseminaarissa. Jälkiarviointia pidettiin tärkeänä, jotta voidaan saada selville hankkeiden todelliset tulokset, vaikutukset ja kokemukset. Mahdollisina jälkiarviointitapoina esitettiin ”jälkilausuntojen” pyytämistä hankkeiden ohjausryhmiin osallistuneilta asiantuntijoilta ja tarvittaessa ulkopuolisten toteuttamia arviointoja. Eräiden vastaajien mielestä jälkiarvioinnin menettelytapoja tulisi kehittää keskushallinnon tasolla.

4.5. Hankkeista tiedottaminen

EU-hankkeiden toteuttajia varten on laadittu yksityiskohtainen tiedotusohje. Myös Varsinais-Suomen liiton ja Satakuntaliiton rahoitushakemuslomakkeiden täyttöohjeet sisältävät tiedottamista koskevia ohjeita. LoSYK antaa hankkeen toteuttajalle rahoituspäätöksen liitteenä ”tiedotusohjeet Euroopan aluekehitysrahastosta vuosina 2000-2006 osarahoitettaville hankkeille”.

Hankesuunnitelmiin ei ole sisällynyt ohjeiden mukaisia tiedotussuunnitelmia eikä aina minkäänlaista mainintaa tiedottamisesta. Tiedotussuunnitelmien puuttumisesta huolimatta monien hankkeiden väli- ja loppuraporteista ilmenee, että hankkeisiin on sisällynyt runsaastikin tiedottamista. Tiedotus on ilmeisesti hoidettu parhaiten eräissä vesistöhankeissa, joissa on jaettu tiedotteita ja järjestetty tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia, jotka ovat olleet avoimia myös tiedotusvälineille. Erityisen hyvin tiedotus on hoidettu myös Selkämeren suunnitellun kansallispuiston toteutettavuusselvityshankkeessa. Hanke järjesti kuusi kaikille avointa tiedotus- ja kuulemistilaisuutta, joihin osallistui 145 henkilöä. Tilaisuuksista tiedotettiin laajalti paikallislehdissä, radiossa ja alueen kuntien yleisissä ilmoituspisteissä. Lisäksi perustettiin tiedotuslehti ja tehtiin alueesta diasarja. Hankkeen verkkosivuilla oli näkyvissä hankkeen julkaisemat lehdistötiedotteet ja perustiedot hankkeesta.

Kaikkien hankkeiden väli- ja loppuraporteissa ei tiedottamista ole käsitelty lainkaan.

Hanketoteuttajien lisäksi myös LoSYK on tiedottanut rahoitetuista hankkeista, esimerkiksi julkaisemassaan ”Ympäristöviesti”-lehdessä.

Varsin monet LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneista pitivät hanketoteuttajien järjestämää tiedotusta riittävänä, mutta muutaman vastaajan mielestä tiedotus on ollut vähäistä. Yhden vastaajan mielestä olisi suositeltavaa, että suuremmat hankkeet perustaisivat aina omat verkkosivunsa tiedottamista varten.

Vaikuttavuus

5.1. Rahoitetut toimintalinjat ja toimenpidekokonaisuudet

Väliarvioinnin käynnistyessä kesäkuussa 2003 FIMOS-hankerekisterissä oli 93 hanketta, joiden rahoituksesta LoSYK oli tehnyt myönteisen päätöksen. Hankkeisiin 1.1.2000-19.6.2003 sidotut määrärahat ja niiden jakautuminen ohjelmittain ja toimenpidekokonaisuuksittain ilmenevät taulukosta 5.1. Määrärahasitoumusten ja hankemäärien jakautuminen toimenpidekokonaisuuksittain on esitetty myös kuvioissa 5.1. ja 5.2.

LoSYK on rahoittanut Etelä-Suomen ohjelmassa 53 hanketta ja Länsi-Suomen ohjelmassa 40. Länsi-Suomen ohjelma on saanut kokonaisrahoituksesta ja EU:n rahoituksesta yli puolet, eli 53 prosenttia, ja Etelä-Suomen ohjelma loput 47 prosenttia.

Etelä-Suomen ohjelmassa LoSYK on toistaiseksi rahoittanut tai toteuttanut hankkeita, jotka on FIMOS-hankerekisterissä sijoitettu toimenpidekokonaisuuksiin 3.2 ja 3.4. Aineistosta ei ilmene mitään estettä sille, etteikö LoSYK olisi voinut rahoittaa myös toimenpidekokonaisuuteen 3.1. kuuluvia hankkeita. Länsi-Suomen ohjelman osalta LoSYK on rahoittanut tai toteuttanut toimenpidekokonaisuuksia 3.1, 3.2 ja 3.3, eli hankkeet ovat sijoittuneet kaikkiin kolmeen toimenpidekokonaisuuteen, johon ympäristöministeriön hallinnonalalle on maakuntien yhteistyöasiakirjoissa kohdennettu tavoite 2 -ohjelmien EAKR-määrärahoja. Toimenpidekokonaisuuksista sekä hankemäärän että rahoituksen osalta Etelä-Suomen ohjelman toimenpidekokonaisuus 3.2 on suurin (53 % hankkeista ja 43 % kokonaisrahoituksesta).

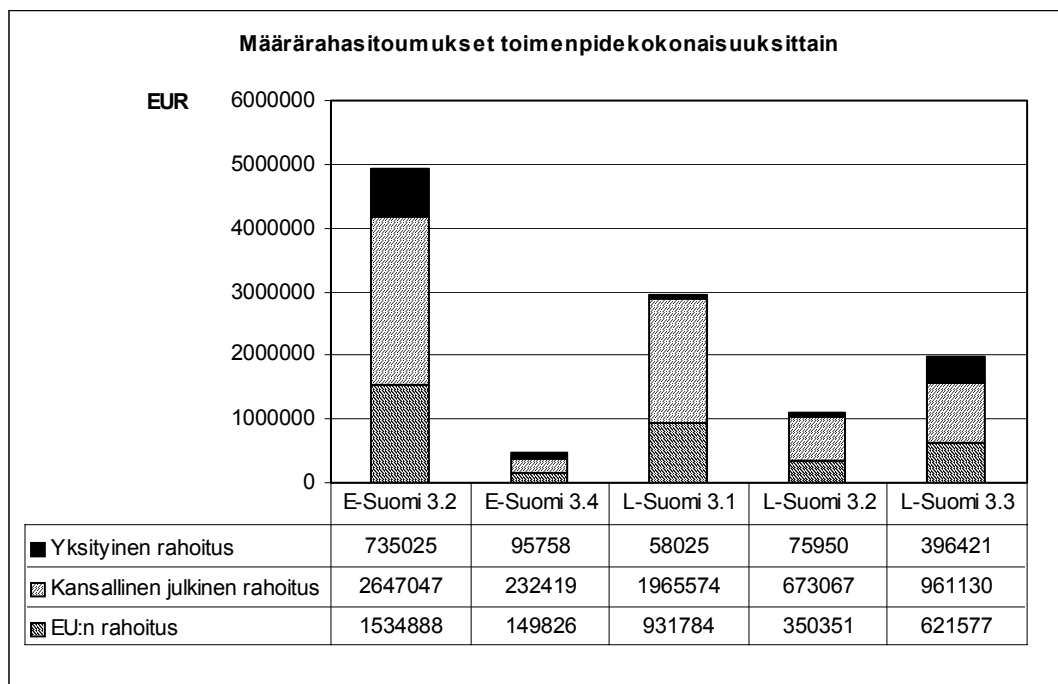
LoSYK:n hallinnoiman rahoituksen kohdentumista toimenpidekokonaisuuksittain ei ole määritetty ennalta. Näin ollen toteumaa ei ole mahdollista verrata tavoitteisiin.

Ohjelmien sisäisten toimenpidekokonaisuuksien väliset rajat ovat osittain tulkinnanvaraisia, mikä heikentää niiden ohjaavuutta. Hakija voi valita, miltä viranomaiselta ja toimintalinjalta rahoitusta hakee. Rahoitusviranomainen voi myös päättää, myöntääkö se hankkeille rahoitusta itse vai pyrkiikö se siirtämään ne muun viranomaisen rahoitettavaksi jostain muusta toimintalinjasta tai rahoituslähteestä. LoSYK voi useissa tapauksissa valita, mihin 3. toimintalinjojen toimenpidekokonaisuuksiin se haluaa rahoittamansa hankkeet sijoittaa. Tämän vuoksi ei hankkeiden ja rahoituksen toimenpidekokonaisuuksittaisen kohdentumisen perusteella voi juurikaan tehdä päätelmiä rahoituksen kohdentumisesta eri tavoitteisiin ja taroituksiin.

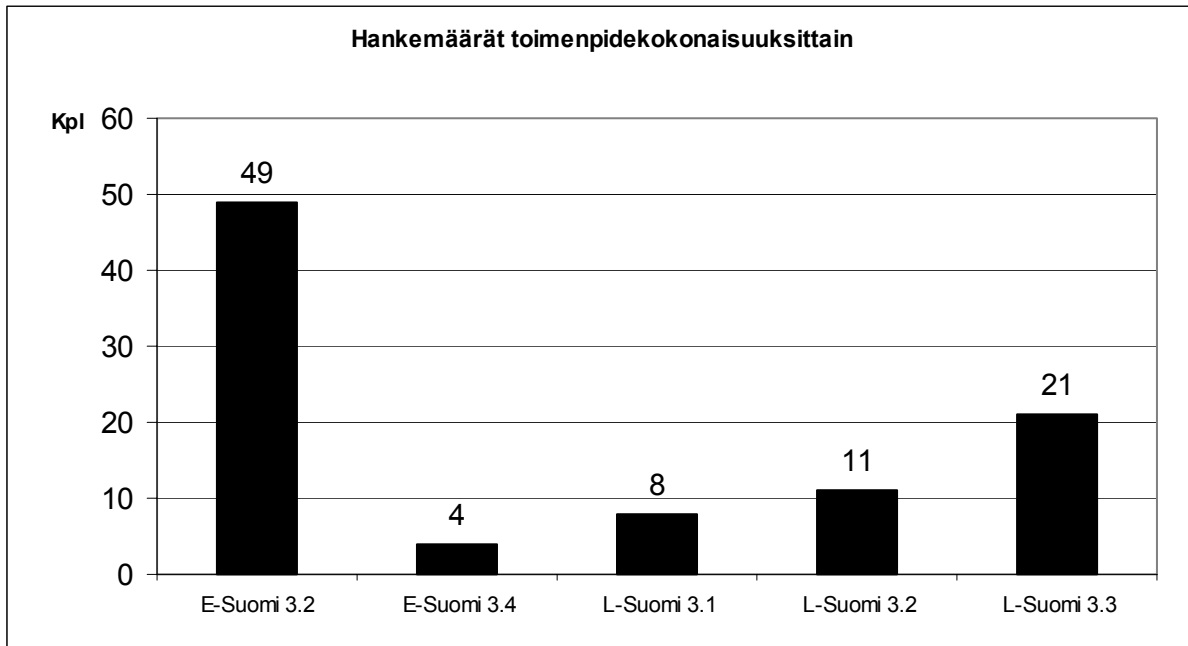
Taulukko 5.I. Määrärahasitoumukset ja niiden jakautuminen ohjelmittain ja toimenpidekokonaisuuksittain.

Toimenpidekokonaisuus	Hankemäärä	Kokonaisrahoitus (EUR)	EU:n rahoitus (EUR)	Kansallinen julkinen (EUR)	Yksityinen rahoitus rahoitus (EUR)
Etelä-Suomi TPK 3.2	49	4 916 960	1 534 888	2 647 074	735 025
Etelä-Suomi TPK 3.4	4	478 003	149 826	232 419	95 758
Etelä-Suomi yhteensä	53	5 394 963	1 684 714	2 879 466	830 783
Länsi-Suomi TPK 3.1	8	2 955 383	931 784	1 965 574	58 025
Länsi-Suomi TPK 3.2	11	1 099 368	350 351	673 067	75 950
Länsi-Suomi TPK 3.3	21	1 979 128	621 577	961 130	396 421
Länsi-Suomi yhteensä	40	6 033 879	1 903 712	3 599 771	530 396
Kaikki yhteensä	93	11 428 842	3 588 426	6 479 237	1 361 179

Kuvio 5.I. Määrärahasitoumukset toimenpidekokonaisuuksittain

Kuvio 5.2. Hankemäärät toimenpidekokonaisuuksittain.

5.2. Rahoituksen kohdentuminen eri tarkoituksiin

Liitteessä 4 on esitetty LoSYK:n rahoittamien hankkeiden kokonaisrahoitussitoumusten jakautuminen eri tarkoituksiin toimenpidekokonaisuuksittain ajalla 1.1.2000-19.6.2003. Tarkoitukset on valittu taulukkoon sekä tavoite 2 -ohjelma-asiakirjoista että muista keskeisistä LoSYK:n toimintaa ohjaavista strategioista ja toimintaohjelmista (ks. luku 3.2.). Esitys perustuu 93 myönteisen rahoituspäätöksen saaneen hankkeen FIMOS-rekisterin julkisessa osassa mainittuihin tavoitteisiin ja 40 otoshankkeen asiakirjoihin. Koska FIMOS-rekisterin julkisesta osasta saava tieto on niukkaa, on esitystä pidettävä vain suuntaa antavana. Yhdellä hankkeella voi olla monta tarkoitusta, joten taulukon rivit ovat suurelta osin päällekkäisiä.

Rahoitetut hankkeet ovat olleet kustannuksiltaan hyvin vaihtelevan kokoisia. Kokonaisrahoitukseltaan kalleimpaan hankkeeseen on sidottu noin 1,3 miljoonaa euroa (Vesihuollon alueellinen kehittäminen: vedentoimituksen varmistaminen). Rahoitukseltaan pienimmän hankkeen kokonaisrahoitus on ollut noin 6 800 euroa (Mini-Poweri II: ympäristöhankkeet 2000).

Lukumääräisesti suurimman hankeryhmän muodostavat vesistöjen kunnostukseen liittyvät hankkeet (33 hanketta), joihin sidottu kokonaisrahoitus on noin 3 miljoonaa euroa. Rahamääräisesti suurin toimiala on vesihuolto (14 hanketta), johon on sidottu noin 3,2 miljoonaa euroa. Jätevesien käsittelyä sisältäviä hankkeita on rahoitettu myös 14 ja niihin on sidottu yhteensä noin 2,2 miljoonaa euroa. Sellaisia hankkeita, joissa on tarkoitus vähentää syntyviä jätevesiä on rahoitettu 9 ja niihin on sidottu noin 1,3 miljoonaa euroa. Sisävesien suojeluun liittyviä hankkeita on rahoitettu 27 ja Itämeren suojeluun liittyviä 11.

Luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien suojeleminen ja kehittäminen on ollut tarkoituksena ainakin 34 hankkeessa, joihin on sidottu yhteensä 3,5 miljoonaa euroa. Matkailun edistäminen on ollut tavoitteena 16 hankkeessa, joihin on sidottu yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa. Ympäristötiedotusta ja valistusta on sisällytetty 26 hankkeeseen (2,3 milj. euroa) ja ympäristön tilan tutkimusta, selvityksiä ja seurantaan 23 hankkeeseen (1,8 milj. euroa). Muita suosittuja tavoitteita ovat olleet kulttuurimaisemien tai historiallisten rakennusten kunnostaminen (14 hankkeessa), veneilyn tai muun vesiliikenteen edellytysten parantaminen (12) sekä asuin- ympäristöjen viihtyisyyden parantaminen (11).

Energiakysymyksiin liittyviä tavoitteita on ollut ainakin kymmenessä hankkeessa. Niihin on sidottu yhteensä noin 2 miljoonaa euroa. Niistä viidessä edistetään energiansäästöä ja yhtä monessa uusiutuvien tai vähähiilisten energialähteiden käyttöä.

Teollisuuden ympäristöongelmia on pyritty vähentämään neljässä hankkeessa. Niistä kaksi kuuluu samaan jätevesienkäsittelyhankkeeseen. Kahdessa muussa hankkeessa on käsitelty lähinnä teollisuuden jäteongelmia. Hankkeisiin on sidottu noin 1,2 miljoonaa markkaa.

Jäteongelmien ratkaisemiseen on pyrkinyt kymmenen hanketta, joihin on sidottu noin 1,1 miljoonaa euroa. Niistä seitsemässä on tarkoitus kehittää jätteiden lajittelua ja kierrätystä, neljässä jätteiden synnyn vähentämistä, kahdessa ongelmajätehuoltoa ja kahdessa jätteen polttokäsittelyä. Yhdessä hankkeessa on tarkoitus rakentaa biojätteen käsittelylaitoksen biokaasuputki.

Vähiten on rahoitettu hankkeita, joiden tavoitteisiin on sisällytetty:

- maatalouden, maa-ainesten oton, vesiliikenteen tai rakentamisen ympäristövaikutusten vähentäminen
- ilmansuojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta
- pohjavesien suojeleminen
- maankäytön suunnittelun kehittäminen
- ympäristöönnettomuuksien ehkäisy tai niihin varautuminen
- biosfääriluettoiminnan kehittäminen
- ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen edistäminen päätöksenteossa
- kansainvälisen yhteistyön edistäminen
- tasa-arvon edistäminen
- kansalaisten osallistumismahdollisuuksien ja lähidemokratian kehittäminen
- uusien (ympäristöalan) yritysten ja uuden liiketoiminnan aloittaminen.

Tavoite 2 -ohjelmissa tai muissa LoSYK:n toimintaa ohjaavissa strategioissa ja toimintaohjelmissa käsiteltyjä tavoitteita ja aiheita, joita toteuttavia hankkeita ei tavoite 2 -ohjelmista ole rahoitettu toistaiseksi lainkaan, ovat:

- kalankasvatuksen ympäristövaikutusten vähentäminen
- turkistarhauksen ympäristövaikutusten vähentäminen
- turvetuotannon ympäristövaikutusten vähentäminen
- turpeen ja muiden maa-ainesten ottoalojen kunnostaminen (1 hanke vireillä)
- jäte- tai jätevesilietteiden käsittely ja hyötykäyttö
- saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen
- metsätalouden ympäristövaikutusten vähentäminen, metsien monikäytön kehittäminen sekä metsien (biologisen monimuotoisuuden) suojeleminen
- vapaiden rantojen suojeleminen ja rantarakentamisen ohjaus
- maantieliikenteen aiheuttamien ympäristöongelmien vähentäminen
- meluntorjunta

- yhdyskunta- ja taajamarakenteen eheyttäminen
- olemassa olevien energiantuotantolaitosten ympäristövaikutusten vähentäminen
- kansainvälinen yhteistyö kaukokulkeutuvien päästöjen vähentämiseksi
- yritysten ympäristöasioiden hallintajärjestelmien kehittäminen
- elinkeinorakenteen monipuolistaminen.

LoSYK:n rahoittamat hankkeet toteuttavat varsin hyvin maakuntien yhteistyöasiakirjoissa määriteltyjä ympäristöalan prioriteetteja ainakin vesihuollon kehittämisen, vesistöjen tilan parantamisen, Pro Saaristomeri -ohjelman toteuttamisen sekä matkailua tukevien kulttuuri- ja luontokohteiden kunnostamisen osalta. Sen sijaan jätehuollon kehittämiseen, biosfäärialueyhteistyön toteuttamiseen ja alueidenkäytön kehittämiseen liittyviä hankkeita on Varsinais-Suomessa toistaiseksi rahoitettu suhteellisen vähän yhteistyöasiakirjojen painotuksiin verrattuna. Verrattaessa nykyistä hankekirjoa LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä alueellisiin ympäristöalan strategioihin ja toimintaohjelmiin voidaan todeta, että esimerkiksi pohjavesien, maaperän ja rantojen suojele ovat toistaiseksi hankkeistuneet heikosti. Myös maataloudesta aiheutuvien ympäristöhaittojen vähentäminen on saanut suhteellisen vähän rahoitusta. Lisäksi metsätalouden ja kalankasvatuksen ympäristövaikutusten vähentämiseen sekä meluntorjuntaan liittyviä hankkeita olisi perustellusti voitu rahoittaa tavoite 2 -ohjelmista.

Maa- ja kalatalouteen liittyvien ympäristöhankkeiden vähäinen tavoite 2 -ohjelmarahoitus selittyy ainakin sillä, että ne ovat saaneet rahoitusta muista lähteistä, kuten maatalouden erityisympäristötuesta ja kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineestä (KOR). Myös esimerkiksi saastuneiden maa-alueiden kunnostukseen on saatavilla kansallista rahoitusta.

Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategian mukaan tavoite 2 -ohjelmista rahoitettavien vesihuoltohankkeiden tulisi olla innovatiivisia tai niillä tulisi olla merkittäviä ympäristönsuojelullisia tai työllisyyttä lisääviä vaikutuksia. Nämä periaatteet eivät ole toteutuneet kovin selkeästi kaikissa vesihuoltohankkeissa.

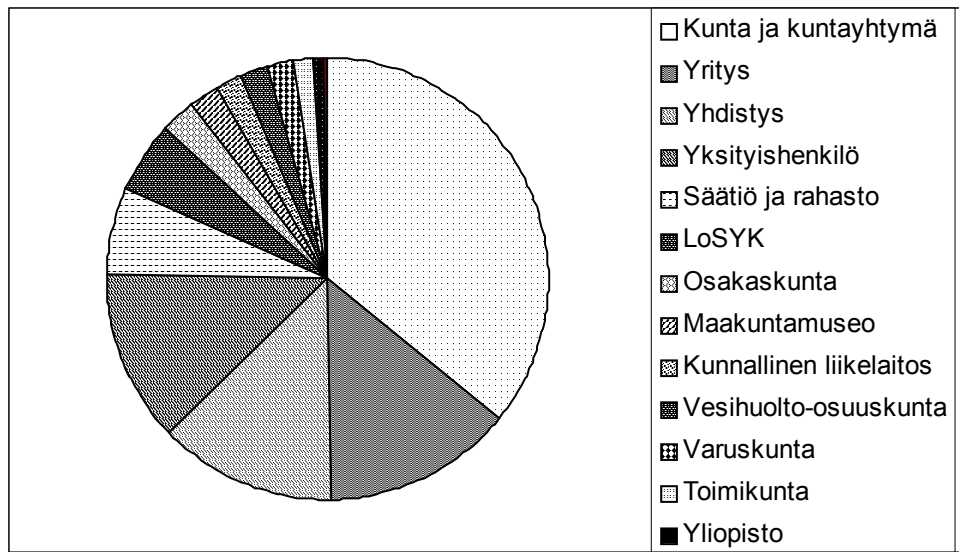
Useimpien LoSYK:n henkilöstölle tehtyyn kyselyyn vastanneiden mielestä rahoitetut hankkeet ovat kohdentuneet sopivasti eri toimialoille. Muutamissa vastauksissa pidettiin vesihuoltohankkeiden osuutta liian suurena. Yhdessä vastauksessa katsottiin, että haja-asutusalueiden vesihuoltotyöt mahdollistavat yhdyskuntarakenteen hajautumisen, mikä on vastoin LoSYK:n strategisia tavoitteita. Muutamissa vastauksissa toivottiin suunnitelmallisempaa rahoitusstrategiaa ohjaamaan toimintaa.

Vastauksista tuli esille myös se, että rahoituksen kohdentuminen riippuu suuresti hakijoiden suuntautuneisuudesta. Vastaajista kolmasosa oli sitä mieltä, että LoSYK on onnistunut riittävästi aktivoimaan rahoituksen hakijoita. Kaksi kolmasosaa vastaajista taas katsoi, että aktivointi ei ollut riittävää ja suunnitelmallista ja sitä tulisi kehittää, jotta hankkeet aidosti kilpailisivat keskenään rahoituksesta.

5.3. Hakijat ja alueellinen kohdentuminen

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen rahoittamien hankkeiden kokonaisrahoitussitoumusten jakaantuminen hakijaryhmittäin on esitetty kuviossa 5.3. Kunnat ja kuntayhtymät (mukaan lukien seutukuntien kehittämiskeskukset) muodostavat suurimman hakijaryhmän. Niiden osuus kokonaisrahoituksesta on 37 %. Rahoitusta saaneiden yritysten hankkeiden osuus kokonaisrahoituksesta on 14 %, yhdistysten 13 %, yksityishenkilöiden 12 % ja säätiöiden ja rahastojen hankkeiden 7 %. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen omien hankkeiden (so. hakijana ympäristökeskus) osuus kokonaisrahoituksesta on 5 %.

Kuvio 5.3. Kokonaisrahoitussitoumusten jakauma hakijaryhmittäin.

Viisi yritystä on saanut rahoitusta. Kolmen yrityksen hakemuksesta on tehty kielteinen päätös sillä perusteella, että hankkeet eivät riittävästi täytä tavoite 2-ohjelman kriteereitä.

Rahoitusta on myönnetty kymmenelle yhdistykselle. Kahden yhdistyksen hakemuksista on tehty kielteinen päätös. Molemmissa päätöksissä perusteluina oli määrärahojen riittämättömyys ja se, että hankkeet eivät riittävästi täytä tavoite 2 -ohjelman kriteereitä.

Yksityishenkilöille on myönnetty rahoitusta hankkeisiin, joissa on kunnostettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita.

Yliopistojen suhteellinen osuus rahoituksesta on varsin pieni. LoSYK on rahoittanut kahta yliopiston tutkimushanketta. Ilmeistä on, että opetusministeriön ohjeistus korkeakoulujen tutkimusomarahoituksesta vuodelta 2000 on osin estänyt yliopistoja ja korkeakouluja osoittamasta omarahoitusta EU-rahoitteisin hankkeisiin. Ohje perustuu näkemykseen, jonka mukaan yliopiston rahoitus on jo suunnattu tiettyyn toimintaan, eikä sitä näin ollen voi käyttää vapaana omarahoitukseksi muissa valtion rahoitusta saavissa hankkeissa, joista rakennerahastohankkeisakin on kyse.

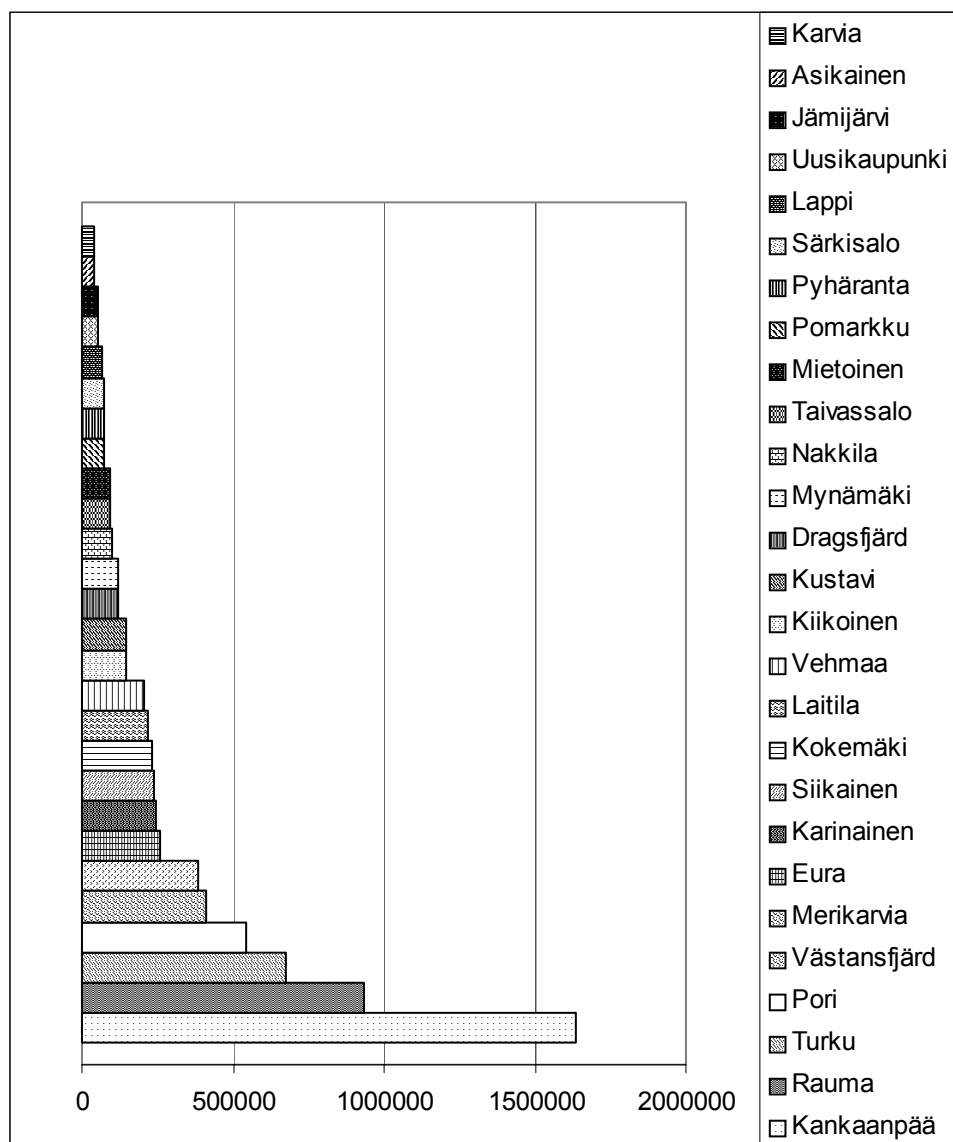
Varsinais-Suomen tavoite 2 -alueilla rahoitusta on hakenut ja saanut 13 kuntaa. 10 kuntaa ei rahoitusta ole hakenut. Siirtymäkauden kunnista, joita Varsinais-Suomessa on yhteensä 23, on kaksi kuntaa hakenut ja saanut rahoitusta kahteen hankkeeseen.

Satakunnan tavoite 2 -alueen kunnista 12 on hakenut ja 11 saanut rahoitusta. Kymmenen kuntaa ei ole rahoitusta hakenut. Yksi kunta on tehnyt kaksi rahoitushakemusta, jotka molemmat on hylätty siksi, että ne eivät riittävästi täytä Satakunnan tavoite 2 -ohjelman kriteereitä.

Kaksi kuudesta Satakunnan siirtymäkauden alueen kunnista on hakenut ja yksi saanut rahoitusta yhteen hankkeeseen. Yhden kunnan hankkeen kielteisen päätöksen perusteluna oli, että hankkeelle on myönnetty kansallista avustusta (avustus ympäristönsuojelun edistämiseen).

Kunnista eniten kokonaisrahoitusta on saanut Kankaanpää. Seuraavat viisi kuntaa kokonaisrahoituksen mukaisessa järjestyksessä ovat: Rauma, Turku, Pori, Västanfjärd ja Merikarvia (Kuvio 5.4.). Kankaanpään kunta on ollut päähakijana kolmessa hankkeessa, joiden hyödyt ovat ylikunnallisia.

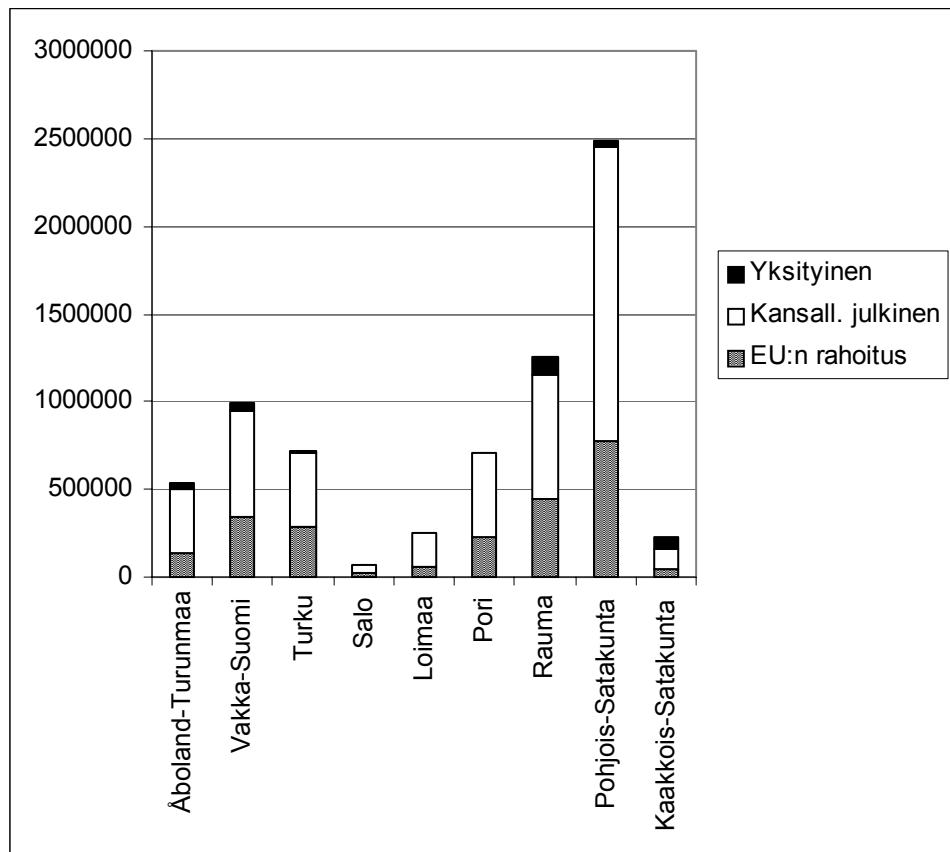
Kuvio 5.4. Kuntien hankkeiden kokonaisrahoitussitoumukset (euroa).

LoSYK on rahoittanut runsaasti vaikutuksiltaan ylikunnallisia hankkeita. Rahoitetuista 93 hankkeesta 32 hanketta (34 %) saavat aikaan (toteutuessaan suunnitellusti) hyötyjä, jotka eivät rajoitu vain yhden kunnan alueelle, vaan ovat joko alueellisia, seudullisia tai maakunnallisia. Ylimaakunnallisia hyötyjä on ainakin kuudella hankkeella.

Kuntien hankkeiden osalta suurin kokonaisrahoitus on Pohjois-Satakunnan, sitten Rauman ja Vakka-Suomen seutukuntiin sijoittuvilla hankkeilla. Vähiten rahoitusta kuntien hankkeiden osalta on Salon seutukunnalla, joka on siirtymäkauden alue (Kuvio 5.5.).

Kuvio 5.5. Kuntien hankkeiden rahoitussitoumukset seutukunnittain (euroa).

5.4. Perustulokset

Uusien työpaikkojen ja yritysten määrän lisääminen ovat tärkeitä tavoitteita sekä Etelä- että Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelmissa. Etelä-Suomen tavoite 2 -ohjelma-alueen yleistavoitteena on ohjelmakaudella 2000-2006 synnyttää 15 000 uutta työpaikkaa ja 5 000 uutta yritystä. Vastaavasti Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelmalle on asetettu työpaikkatavoitteeksi 35 000 ja yritystavoitteeksi 10 000. Työpaikat ja uudet yritykset ovat sekä Etelä- että Länsi-Suomen ohjelmien seurannan ydinindikaattoreita. FIMOS-hankerekisterissä määrällisinä tavoitteina seurataan vain työpaikkoja ja uusia yrityksiä.

FIMOS-hankerekisterin mukaan 73 LoSYK:n rahoittamassa hankkeessa oli syntynyt 44 uutta työpaikkaa, säilytetty 23 työpaikkaa ja perustettu kolme uutta yritystä aikavälillä 1.1.2000 - 18.8.2003. Hankerekisterin tietojen perusteella voidaan verrata 49 hankkeen toteumia tavoitteisiin. Näiden osalta tavoitelluista uusista ja säilytetyistä työpaikoista on toteutunut 82 prosenttia ja uusista yrityksistä 40 prosenttia.

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen tavoite 2 -ohjelmatyölle ei ole ennalta määritelty työpaikka- tai yritystavoitteita, minkä vuoksi toteumaa ei ole mahdollista verrata tavoitteisiin.

Koska työpaikkatietoja ei ole juurikaan selitetty lomakkeissa eikä väli- ja loppuraporteissa, on vaikea arvioida, ovatko syntyneet ja säilytetyt työpaikat todella uusia ja pysyviä ohjelmarahoituksen päätyttyäkin. Suorien työpaikkatulosten lisäksi monet hankkeet, esimerkiksi vesihuoltohankkeet, kehittämisselvitykset ja -

suunnitelmat sekä matkailua tukevat hankkeet, ovat todennäköisesti parantaneet jonkin verran elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edellytyksiä, vaikka niitä ei olekaan järjestelmällisesti seurattu, raportoitu eikä jälkiarvioitu.

Tarkastelluista hankkeista kolmelle on FIMOS-rekisterissä koodattu tietoyhteiskuntatavoite. Kaikissa hankkeissa tavoite on toteutunut.

Kaikki LoSYK:n rahoittamat hankkeet on FIMOS-rekisteriin kirjattu ympäristövaikutuksiltaan positiivisiksi.

5.5. Otokshankkeiden tulokset

Osa tarkastelluista hankkeista on vasta käynnistyneitä tai käynnistymässä, minkä vuoksi niiden tuloksia ei voi vielä arvioida.

Pitemmälle ehtineissä tai jo päättyneissä hankkeissa on hankesuunnitelmissa määritellyt tuotokset saatu aikaan pääosin suunnitelmien mukaisesti. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi viemärit, vesijohdot, vesistörakenteet, jätteiden murskauslaitos ja sen tuottama jätepolttoaine, ympäristövalistustilaisuudet ja -aineistot, kansallispuiston ja retkeilykohteiden palvelurakenteet, kunnostetut rakennukset, vesistöjen ja pohjavesien tilaa ja jätehuoltoa koskevat selvitykset ja suunnitelmat, verkkosivut sekä sähköiset tietokannat kulttuurihistoriallisista rakennuksista ja pohjavesivarjoista.

Sen sijaan välittömien tai pitemmän tähtäimen tavoitteiden saavuttamista on huomattavasti vaikeampi arvioida, koska niitä ei kaikissa hankesuunnitelmissa ole määritelty selkeästi eikä niiden saavuttamista ole seurattu tai raportoitu järjestelmällisesti. Joidenkin tavoitteiden toteutuminen on kuitenkin todettavissa raporteista tai pääteltävissä muuten varsin suurella todennäköisyydellä.

Esimerkiksi kohdevesistöjen veden laatua sekä virkistys- ja maisema-arvoja on parannettu merkittävästi nostamalla vedenkorkeutta sekä poistamalla pohjasedimenttiä, vesikasvillisuutta ja "roskakalaa". Kohdevesistöjen ulkoista, esimerkiksi maa- ja metsätalouden kuormitusta sen sijaan ei ole tavoite 2 -ohjelmien hankkeissa merkittävästi vähennetty, tai se ei ainakaan ilmene asiakirjoista. Vesistöjen virkistys- ja matkailukäytön, kalastuksen ja ravustuksen ja saaliiden lisäystä ei ole todettu vesistöhankeiden raporteissa, vaikka niihin liittyviä tavoitteita on hankkeille asetettu.

Tietyissä hankkeissa on pystytty luomaan uudenlaisia yhteistoimintamalleja. Tästä yksi esimerkki on Varsinais-Suomen vesihuolto-osuuskunta. Sen tarkoituksena on osuuskuntamuotoisena keskitetysti hoitaa sadan kiinteistökohtaisen pienpuhdistamon huolto, kunnossapito ja rakentaminen sekä antaa asiaan liittyvää koulutusta. Muutamat hankkeet ovat tuottaneet hyvän organisointi- tai toimintamallin kuntien vesihuoltoyhteistyöhön. Itä-Turun "Mini-Poweri II" -hankkeissa on puolestaan luotu toimintamalli omaehtoisten pienten hankkeiden toteuttamiselle. Tämä on omiaan lisäämään paikallista ympäristöaktiivisuutta ja omaehtoisuutta sekä näin lisäämään alueen viihtyisyyttä, toimivuutta ja vetovoimaisuutta.

Hanke, jossa kunnostetaan kulttuurihistoriallisesti arvokas kartano ja sen miljö, on lisännyt tietotaitoa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostuksesta. Kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja ympäristöjen kunnostusta koskevan toimintaohjeen kehittäminen on alkanut hyvin ja sitä kehitetään edelleen. Toimintaohjeistusta voitaneen tulevaisuudessa soveltaa vastaavansiin hankkeisiin muuallakin.

Yhdessä hankkeessa (Biosfäärialueet Varsinais-Suomen ja Pohjois-Karjalan maakuntien kansainvälisen yhteistyön kanavana) on myötävaikutettu alueellisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden käynnistämiseen ja kehitetty kansainvälistä biosfäärialueiden välistä yhteistyötä. Lisäksi hanke on vaikuttanut biosfäärialueiden hoidon rahoitukselliseen vakiinnuttamiseen.

Ympäristötiedotuksella, -neuvonnalla ja -kasvatuksella on todennäköisesti pystytty lisäämään osallistujien ympäristötietoisuutta ja mahdollisesti jopa vaikuttamaan jonkin verran osallistujien ja heidän läheistensä vesiensuojeluaktiivisuuteen sekä halukkuuteen lajitella ja kierrättää kotitalousjätteitä. Asenteiden muuttumista tai tietoisuuden lisääntymistä ja niiden mahdollisia vaikutuksia käytäytymiseen ei hankkeissa kuitenkaan ole selvitetty.

Jätteiden materiaalista ja energiahyötykäyttöä sekä loppukäsittelyä on kehitetty hankkeissa jonkin verran, mutta jätteiden syntymistä ei ole havaittavasti vähennetty. Jätteistä aiheutuvien ympäristöhaittojen vähenemistä ja maakunnan imagon paranemista koskevien tavoitteiden toteutumista ei jätteen polttokäsittelyn kehittämishankkeen raporteissa ole osoitettu - tavoitteista huolimatta.

Kahden hankkeen tavoitteena on ollut edistää ihmisten oman elämän hallintaa, yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja yhteisöllisyyttä sekä maahanmuuttajien sopeutumista. Näiden tavoitteiden toteutumisesta ei hankkeiden raporteissa ole tietoa.

Tutkimus-, selvitys- ja suunnitelmahankkeet ovat tuottaneet laadukkaita raportteja.

Niiden tulosten hyödyntämistä ja sitä kautta syntyneitä vaikutuksia ei kuitenkaan kaikkien hankkeiden osalta ole mahdollista todeta hankkeiden väli- eikä loppuraporteista, minkä vuoksi lisätietoa hankittiin tätä arviointia varten puhelimitse: Esimerkiksi Selkämeren suunnitellun kansallispuiston toteutettavuusselvitys tuotti päätöksenteon perustaksi runsaasti kattavaa tietoa paitsi alueen luonto- ja kulttuuriarvoista myös eri tahojen suhtautumisesta kansallispuistoon sekä sen taloudellisista elinkeino- ja imago-vaikutuksista. Tietoja voidaan käyttää aluesuunnittelun tukena sekä muidenkin saaristokansallispuistojen selvitystöiden suunnittelussa. Hanke valotti myös luonnonsuojelun ja kalatalouselinkeinon välisiä ristiriitoja. Niiden ratkaisemiseen ei kuitenkaan päästy vielä hankkeen aikana. Ahlaisten pohjavesialueen ympäristöselvitys- ja riskien kartoitushankkeen tulokset ovat puolestaan palvelleet hyvin vesihuollon suunnittelua. Sen sijaan suunnitelmiin tai toimiin pohjavesien suojaamiseksi riskeiltä, mitä käsittelijä piti hankesittelylomakkeessa hankkeen tarkoituksena ja rahoitettavuuden perusteena, ei hanke ole toistaiseksi johtanut.

Tiettyjen hankkeiden, erityisesti tutkimus- ja teknologian kehittämishankkeiden, tavoitteena on ollut nimenomaan tuottaa tietoa ja luoda malleja, joita voidaan hyödyntää myöhemmin muualla ja muissa organisaatioissa. Esimerkki tällaisesta innovatiivisesta hankkeesta on "Laajoen pohjavedenottamon fluoridipoistolaitos: tutkimusosio", jossa on tutkittu uutta vedenpuhdistustekniikkaa (kalkkikivialkalointi ja nanosuodatus). Tulokset ovat kiinnostavia kansainvälisestäkin näkökulmasta. Hankkeesta on laadittu suomenkielisen tutkimusraportin lisäksi myös artikkeli kansainväliseen julkaisuun, mikä puolestaan lisää edellytyksiä tiedon laajalle leviämislle.

"Västanfjärd - utsläppsfri kommun" -hankkeessa on kehitetty kiinteistöjen ekologista jätevesien käsittelyä ja lisättiin tietämystä asiasta. Tarkoitus on ollut toimia mallikuntana pienille saaristolaiskunnille. Hankkeen tulokset leviävät, koska hankkeesta on laadittu informaatiopaketti ja esite. Lisäksi kontakteja muihin ympäristöhankkeisiin on pidetty yllä erilaisten seminaarien muodossa. Tulosten leviämistä varmentaa myös se, että hankkeessa laadittiin rakentajille jätevedenkäsittelyä koskeva käsikirja, jossa tuodaan esiin saadut kokemukset ekologisesta jätevesienkäsittelystä.

Kauppamerenkulun ilma- ja vesipäästöjä Saaristomerellä tutkinut hanke on tuonut uutta tietoa laivaliikenteen ympäristövaikutuksista ja luonut edellytyksiä tarkentaa teknologisia vaatimuksia laivaliikenteen päästöjen vähentämiseksi. Tutkimusraportin ("Kauppamerenkulun pakokaasupäästöt Saaristomerellä") julkai-

seminen Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen julkaisusarjassa on parantanut mahdollisuuksia hyödyntää tietoa myös muualla. Englanninkielinen julkaisu olisi mahdollistanut tiedon levittämisen Itämeren alueella ja laajemminkin.

Erityisjätteiden uudelleenkäytön, käsittelyn ja loppusijoituksen pilottiselvityksessä on saatu aikaan suunnitelma ja käynnistetty prosessi erityisjäteaseman perustamiseksi. Tavoitteena on ollut myös löytää toimintamalli, jota voidaan soveltaa muuallakin Suomessa. Aktiivisia toimia mallin levittämiseksi muualle ei hankkeessa kuitenkaan ole tiettävästi suunniteltu eikä toteutettu. Tilanne näyttää vastaavanlaiselta uudessa hankkeessa, jonka tarkoituksena on kehittää ratkaisuja konepajateollisuuden ympäristöhaittojen ja -päästöjen vähentämiseksi. Hankkeessa kehitetään malliksi yhden tuotantolaitoskokonaisuuden prosesseja ympäristöystävällisemmiksi. Hankesuunnitelmasta ei kuitenkaan ilmene, miten hankkeen tulokset ja kokemukset on tarkoitus levittää muille vastaaville yrityksille.

Eräissä toteutuksensa alkuvaiheissa olevissa hankkeissa on hyvät mahdollisuudet saada aikaan innovatiivisia tuloksia:

- Soranottoalueiden kunnostushankkeessa kolme kuntaa aikoo yhdistää toimintansa ja käyttää ammattikorkeakoulujen asiantuntemusta maanrakennus- ja maisemointitöissä. Samalla koulujen oppilaat saavat tarvittavaa käytännön harjoittelua.
- "Kallioaineksen oton reunaehdot Satakunnassa" -hankkeessa pyritään vapaaehtoisen neuvottelun avulla pääsemään maanomistajien, luonnonsuojelijoiden ja yritysten kesken sopimukseen taloudellisesti, ympäristöllisesti ja luonnon kannalta soveliaimmista ottoalueista.
- "SATAVESI: ympäristötietoisuus" on osa uudentyypistä vesistöohjelmaa, jossa on tarkoituksena edistää vesiensuojelun toimijoiden välistä koordinointia, verkostoitumista ja tiedonkulkua sekä tuottaa vesiensuojelua koskevaa tietoaaineistoa sähköisessä ja painetussa muodossa kaikkien kiinnostuneiden käyttöön.

5.6. Kestävyys

Hankkeiden "kestävyydellä" tarkoitetaan tässä niistä saatavien hyötyjen pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Kestävyyttä voidaan arvioida sekä institutionaalisista, taloudellisista, sosiaalisista että ekologisista näkökulmista.

Valtaosa luvussa 5.5. todetuista tuloksista on todennäköisesti kestäviä, eli niiden tuottamat hyödyt pysyvät tai jatkuvat hankkeiden päättymisen jälkeenkin. Hankkeiden toteutusorganisaatiot ovat pääosin pysyviä organisaatioita, jotka jatkavat toimintaansa hankkeiden päätyttyä. Hankkeissa rakennetun infrastruktuurin ylläpitoon on olemassa selkeät järjestelmät. Esimerkiksi kunnat ylläpitävät vesija viemärijärjestelmiä maksuperusteisesti. Yksityisen yrityksen kehittämät ympäristöystävällisemmät tuotantomenetelmät jäävät ainakin kohdeyrityksen käyttöön, mutta leviävät kenties muuallekin.

Muutamien vesistöjen kunnostushankkeiden saavuttamat veden laadun ja virkistysarvojen parannukset saattaa vaarantaa se, että hankkeet ovat painottuneet rehevöitymisen seurausten korjaamiseen. Syihin puuttuminen on jäänyt vähemmälle huomiolle tai niihin ei ole vaikutettu riittävän kattavasti. LoSYK:n käsittelijä ja hankeryhmä kiinnittivät tähän huomiota yhdessä tapauksessa, mutta raporteista ei ilmene, onko ongelma ratkaistu. Hieman samantyyppinen kestävyysriski voi toteutua niissä jäte- ja jätevesihuoltoon liittyvissä hankkeissa, joissa keskitytään jätteiden ja jätevesien käsittelyyn ilman riittävää huomiota niiden synnyn vähentämiseen.

Matkailun edistämishankkeiden tulokset ovat todennäköisesti kestäviä, jos matkailua kyetään riittävästi ohjaamaan ympäristön kannalta myönteiseen suuntaan. Matkailun lisääntymiseen liittyy kuitenkin ympäristöriskejä, joita ei kaikkien matkailun edistämishankkeiden suunnitelmissa ole arvioitu. Riskien hallinnan kannalta ansiokas on "PRE Raumanmeren kansallispuisto II" -hanke, jossa on riskien minimoimiseksi laadittu ympäristöjärjestelmä.

Tiedotus- ja valistuskampanjat voivat olla pitkävaikutteisia, jos toiminta on pitkäjänteistä ja saavuttaa kohderyhmänsä tehokkaasti. Esimerkiksi "Pyhäjärvi.net" -hankkeessa luodaan pysyviä tiedotusjärjestelmiä, kuten www-sivut, tiedotuslehtiset, opastustaulut, toistuvat koulutus- ja esittelytilaisuudet sekä lisätään alueen toimijoiden yhteistyötä. Itä-Turun kierrätysneuvonta on jatkunut hankkeen päätyttyä Turun kaupungin tukemana, mutta toimintaa on jouduttu jonkin verran supistamaan rahoituksen ja ilmaisen työvoiman (opiskelijaharjoittelijat) vähene-
misen vuoksi. Neuvontapalvelujen jatkuvuus riippuu ulkopuolisesta tuesta, koska niistä ei toistaiseksi ole peritty maksuja.

On ilmeistä, että hankkeiden vuorovaikutteinen (osallistuva) suunnittelu ja toteutus hyödynsaajien ja muiden osapuolten kanssa on ollut omiaan lisäämään hankkeiden sosiaalista kestävyyttä esimerkiksi eräissä vesistöjen kunnostushankkeissa. Muutamissa muissa hankkeissa sen sijaan vuorovaikutuksen vähäisyys on aiheuttanut tai saattaa aiheuttaa riskejä hankkeissa laadittujen strategisten ja operatiivisten suunnitelmien toteutukselle.

Otoshankkeissa ei ollut yhtään sellaista, jonka voitaisiin todeta täysin epäonnistuneen tai olevan aivan kestävämmällä pohjalla. Kestävyys kannalta pulmallisin on ilmeisesti hanke, jossa lämpölaitoksen jätepolttoaineen murskauslaitteistoinvestoinnin tekninen ja taloudellinen edullisuus on hyvin epävarma: On epätodennäköistä, että kyseisessä lämpölaitoksessa voitaisiin käyttää jätepolttoainetta EU:n jätteenpolttodirektiivin tultua voimaan. Muun biopolttoaineen murskauksen kuten puun haketuksen olisi ilmeisesti saatavilla kyseistä laitteistoa huomattavasti tehokkaampia vaihtoehtoja.

5.7. Kustannustehokkuus

Hankkeiden kustannustehokkuuden arviointi on vaikeaa, koska:

- arvioinnin aineistossa ei kaikkien hankkeiden osalta ollut yksilöityä tietoa käytettyjen panosten yksikkömäärästä eikä -kustannuksista eikä käytettä vissä ollut riittävää vertailuaineistoa erilaisten panosten ja toimien kustannustasoista;
- kaikkien hankkeiden suunnitelmat ja raportit eivät anna mahdollisuuksia päätellä, mitä tavoitteita tai tuloksia aiheutuneilla kustannuksilla on saavutettu (tai tullaan todennäköisesti saavuttamaan);
- kustannustehokkuuden arviointiin liittyy monitahoisia arvovalintoja.

Otoshankkeista sellaisissa, joiden tulokset ja tuotokset ovat selkeästi todettavissa, voidaan käytettyjä panostuksia pitää varsin kohtuullisina. Vastaavasti niiden hankkeiden, joissa tavoitteiden saavuttaminen ja kestävyys on epäselvää tai epävarmaa, kustannustehokkuus on myös epävarmaa. Infrastruktuuri-investointi- ja vesistöarakentamishankkeissa on töiden urakointi ja muut keskeiset hankinnat tarjouskilpailutettu, mikä on varmistanut hinnoittelun kohtuullisuutta. Kaikkia toteutusorganisaatioiden ulkopuolelta hankittuja palveluja ei ole kilpailutettu, mutta arvioinnissa ei ilmennyt syytä kyseenalaistaa niistä aiheutuneita kustannuksia.

Yhtä hanketta, jossa talkootyö oli ohjearvoihin nähden ylihinnoiteltu, voidaan kustannustehokkuutta pitää siltä osin heikkona. Muuten hanke alitti reippaasti kustannusarvionsa.

Suurimmat budjetin ylitykset ovat otoshankkeissa olleet noin 155 000 euroa, eli 32 prosenttia, ja alitukset noin 60 000 euroa, eli 21 prosenttia. Nämä virhearviointit ovat saattaneet johtua joko epärealistisista kustannustehokkuusodotuksista tai työnaikaisista suunnitelmien muutoksista.

5.8. Muut kuin tavoitellut vaikutukset

LoSYK:n rahoittamilla hankkeilla on ollut hyvin ympäristömyönteiset tavoitteet ja niiden ympäristövaikutukset on arvioitu hyvin myönteisiksi, usein liian optimistisestikin (ks. luku 4.1.5.). Hankeryhmä on vaatinut selvityksiä tiettyjen hankkeiden vaikutuksista Natura- ja muihin suojelualueisiin, mutta niiden tuloksista ja huomioon ottamisesta ei väliarvioinnin aineistossa ollut tietoa. Mikään hanke ei ole edellyttänyt ympäristövaikutusten arviointimenettelylain mukaista arviointia. Lupakäsittelyissä hankkeiden vaikutukset on ilmeisesti arvioitu lupien myöntämisedellytysten mukaisiksi.

Joidenkin hankkeiden on arvioitu tai voidaan arvioida aiheuttavan jossain määrin haitallisia ympäristövaikutuksia tai -riskejä:

- Tietyt vesi- ja jätevesiputkien rakentamishankkeet (ainakin 11 hanketta) ovat voineet aiheuttaa haitallisia vaikutuksia luontoon, elinoloihin, rakennettuun ympäristöön tai yhdyskuntarakenteeseen.
- Biokaasuputken rakentamishankkeen ympäristövaikutusten arviointilomakkeessa on esitetty mahdollisina kielteisinä vaikutuksina (tai riskeinä) liikenne ja kaasun käsittelyn turvallisuus. Hanke on kuitenkin saanut Turvatekniikan keskukselta luvan, koska se täyttää tietyt rakennustekniset vaatimukset.
- Ne vesistöjen kunnostushankkeet, joissa on ruopattu ja läjitetty pohjasedimenttejä (ainakin 12 hanketta), ovat voineet aiheuttaa vesistöihin ja läjitysalueisiin kohdistuvia haittoja. Lupamääräyksistä on arvioinnin aineistossa tietoa vain yhdessä hankkeessa, määräysten toteutumisesta ei siinäkään.
- Jätepolttoaineen murskauslaitoksen rakentamishanke on lisännyt jätteenpoltoa lämpölaitoksessa, jolla on voinut olla vaikutuksia laitoksen päästöihin. Päästöt ovat todennäköisesti pysyneet voimassa olevien lupamääräysten rajoissa, koska jätepolttoaineen osuus on ollut vähäinen. Jätteenpolton kehittämisellä on saattanut olla välillisesti haitallisia vaikutuksia jätteiden synnyn vähentämiseen ja muiden jätteenkäsittelyvaihtoehtojen kehittämiseen (2 hankkeessa).
- Matkailun edistämishankkeilla on voinut olla haitallisia vaikutuksia luontoon, jos matkailijoiden määrä on lisääntynyt huomattavasti (siitä ei ole tietoa aineistossa).

Tasa-arvon edistäminen ei ole ollut FIMOS-rekisterin mukaan yhdenkään hankkeen tavoitteena. Ainakin kahdella hankkeella on todennäköisesti ollut myönteisiä vaikutuksia tasa-arvoon, koska ne ovat edistäneet liikuntarajoitteisten mahdollisuuksia virkistäytyä luontokohteissa. Yllättävää kyllä, hakijat eivät itse ole hakemuksissa ja seurantaraporttilomakkeissa koodanneet hankkeita tasa-arvohankkeiksi vaan neutraaleiksi, vaikka hankesuunnitelmissa tasa-arvotavoitteet on selkeästi esitetty.

Tietyissä hankkeissa rakennetun infrastruktuurin ylläpito ja laadittujen suunnitelmien toteuttaminen on aiheuttanut taloudellisia vaikutuksia (kustannuksia) hankkeiden päättymisen jälkeen. Niistä ei arvioinnin aineistossa ole tietoa, ei myöskään hankkeiden alue- ja kansantaloudellisista vaikutuksista. Yleensä ympäristöhankkeet synnyttävät nimenomaan pitkän aikavälin viihtyvyys- ja terveyshyötyjä, joiden taloudelliset vaikutukset eivät suinkaan ole merkityksettömiä, vaikka niitä on vaikea arvioida.

Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

6

6.1. Strategiat ja toimintaohjelmat

Maakuntien yhteistyöasiakirjat ovat merkittäviä tavoite 2 -ohjelmatyön strategisen ohjauksen kannalta. Niissä olisi tarpeen entistä selkeämmin määritellä LoSYK:n ja muiden rahoittajaviranomaisten ohjelmatyön painopisteet. Myös LoSYK:n toiminta- ja taloussuunnittelua tulisi kehittää niin, että entistä täsmällisemmin voitaisiin ohjata tavoite 2-ohjelmien toteutusta ja edistää rahoituksen kohdentamista strategisesti tärkeille aloille.

Tavoite 2 -ohjelmatyölle asetettuja tavoitteita ja odotuksia ei ole toistaiseksi määritelty kovin selkeästi alueellisissa ympäristöhallinnon strategioissa ja toimintaohjelmissa. Tähän olisi kiinnitettävä huomiota niitä ajantasaistettaessa.

6.2. Organisaatio ja voimavarat

LoSYK on rakentanut tavoite 2 -ohjelmatyönsä organisaation ansiokkaasti. Vähillä lisävoimavaroilla on työ saatu toimimaan varsin sujuvasti ja tuloksekkaasti.

Ohjelmatyöhön osallistuvat LoSYK:n hankekäsittelijät hoitavat työtä muiden tehtäviensä ohella, minkä vuoksi yksittäisen hankkeen käsittelyyn ja ongelmien ratkaisemiseen ei aina ole käytettävissä riittävästi työaika. Jotta LoSYK:n hankekäsittelijöiden voimavarat riittäisivät paremmin, voitaisiin rahoitettavien hankkeiden lukumäärää vähentää keskittymällä strategisiin painopisteisiin ja suurentamalla hankekokoja. Hankemäärään ja -kokoon LoSYK voi vaikuttaa kehittämällä rahoitettavien hankkeiden valintakriteereitä ja tiedottamalla niistä. Pieniä hankkeita voitaisiin koota organisoiduiksi ryhmiksi tai ohjelmiksi. Rahoituksen hallinnointi on silloin osaksi mahdollista ulkoistaa, kuten Itä-Turun "Mini-Poweri II" -ohjelmassa on tehty.

Hankekäsittelijöiden ja -valvojien tavoitettavuus on ilmeisesti ollut ajoittain riittämätön esimerkiksi muiden tehtävien, henkilöiden vaihtumisen, lomien ja sairaustapausten vuoksi. Henkilöstön tavoitettavuutta ja palvelua parantaisi toiminta työpareina, jolloin parin toinen jäsen voi tarvittaessa toimia toisen sijaisena. Parityöskentely myös edistää oppimista ja varmistaa tietotaidon pysymistä ympäristökeskuksessa. Sijaisten toiminnan ja osaamisen merkitystä on korostettu esimerkiksi ympäristöhallinnon EU-ohjelmatyötä käsitelleillä neuvottelupäivillä.

LoSYK:n YVA-yhdyshenkilön voimavarojen riittävyttä ei ollut aineiston perusteella mahdollista arvioida. Hankkeiden ympäristövaikutusten arviointien laatua voitaisiin todennäköisesti parantaa, jos YVA-yhdyshenkilö voisi käyttää enemmän työaika hankesuunnitelmien ja hakijoiden tekemien vaikutusarviointien tarkastukseen ja ohjaukseen.

Hankeryhmän kokoonpano on toimiva perusratkaisu organisaation oppivuuden kannalta. Muita kuin ryhmässä vakituisesti edustettuja LoSYK:n yksiköitä olisi hyvä kannustaa osallistumaan ryhmän toimintaan. Esimerkiksi hallinto-osaston yksiköillä on varmasti annettavaa toiminnan seurantaan ja kehittämiseen. Hankeryhmän kannattaisi arvioida ja tarvittaessa kehittää valmiuksiaan tehokkaaseen ryhmätyöskentelyyn.

Alueellisten viranomaisten YVA-ryhmän toimintaa voitaisiin tehostaa palkkaamalla sille päätoiminen YVA-koordinaattori.

6.3. Hanketoiminnan menettelytavat ja ohjeistus

Koska rahoitusta haetaan enemmän kuin määrärahoja on käytettävissä, olisi hanke-ehtotusten saaminen rahoituskriteerien mukaiseen paremmuusjärjestykseen tärkeää. Esimerkiksi eräät seutukunnat ovat lausunnoissaan esittäneet, ettei hakemuksia tulisi arvioida yksittäin tai pienissä ryhmissä, koska silloin hankkeiden vertailu ei ole mahdollista. Tämän vuoksi olisi tarpeen selvittää esimerkiksi kaksi tai kolme kertaa vuodessa tapahtuvan haun etuja ja haittoja verrattuna nykyiseen menettelytapaan, jossa rahoitushakemukset käsitellään hankeryhmässä kuukausittain.

Etelä- ja Länsi-Suomen ohjelmia varten tarkoitetut rahoitushakemuslomakkeet ja niiden täyttöohjeet ovat erilaisia ja osin puutteellisia. Sekä hakijoiden että varsinkin LoSYK:n hankekäsittelijöiden kannalta olisi edullista, jos lomakkeet liitteenä ja täyttöohjeineen yhdenmukaistettaisiin. Lomakkeisiin tulisi sisältyä seuraavat tiedot:

- ohjelmayhteys perusteluineen
- toimiala ja hanketyyppi
- hankkeen laadulliset ja määrälliset tavoitteet ilmaistuna siten, että niiden toteutuminen voidaan todeta
- hankkeen tiedotussuunnitelma
- hankkeen tavoitteiden toteutumisen ja ympäristövaikutusten seurantajärjestelyt.

Hankesuunnitelman sisältöä koskeviin ohjeisiin tulisi sisältyä:

- Hankkeen tausta: miten hankeidea ja suunnitelma on syntynyt ja miten hyödynsaajat, kohderyhmät ja muut osapuolet ovat osallistuneet hankkeen ideointiin ja suunnitteluun.
- Hankkeen tarve: nykyinen tilanne kuvattuna soveltuvin indikaattorein; mitä nykytilaan liittyviä ongelmia hankkeella halutaan ratkaista; mikä on tulkin-ta ongelmien syistä ja seurauksista.
- Hankkeen tavoite: minkälainen on tavoiteltu tilanne (kuvattuna soveltuvin indikaattorein) heti hankkeen päätyttyä tai pitemmällä aikavälillä, kun tavoite on saavutettu.
- Hankkeen tuotokset: mitä ja minkä laatuista konkreettisia tuotoksia tai tuotteita hanke tuottaa.
- Hankkeessa toteutettavat toimet ja perustelut vaihtoehtoisten toimien valinnalle: mitä toimia hankkeessa toteutetaan, jotta tavoite saavutetaan.
- Aikataulu: hankkeessa toteutettavien toimien kesto ja ajoitus soveltuvalle, esimerkiksi kuukauden tarkkuudella.
- Hankkeen organisaatio ja henkilöstö tehtävineen: minkälainen organisaatio vastaa hankkeen hallinnosta ja toteutuksesta; hankkeen toteutukseen osallistuvat tahot ja osallistumisjärjestelyt; keskeinen henkilöstö tehtävineen ja henkilötyömäärineen.
- Kustannusarvio: kustannusyksiköt, niiden määrät ja yksikkökustannukset (palkat ja sivukulut, matkat, materiaalit, ostopalvelut, luontoissuoritukset).

- Arvio hankkeen muista kuin tavoitelluista taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista ja niiden mahdollisesti aiheuttamista ristiriidoista perusteluineen; toimet haittojen ja ristiriitojen ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi.
- Arvio hankkeen toteutukseen ja kestävyYTEEN liittyvistä riskeistä.
- Hankkeen tavoitteiden toteutumisen ja muiden vaikutusten seurantajärjestelyt (seurantaindikaattorit, -menetelmät ja -vastuunjako).
- Hankkeen tiedotussuunnitelma, joka noudattaa tiedotusohjetta EU-hankkeiden toteuttajille.
- Jatkotoimet hankkeen päättymisen jälkeen. Tähän kuuluu seuranta ja jälkiarviointi, jos hankkeen tavoitteiden toteutuminen tai muut merkittävät vaikutukset voidaan todeta vasta hankkeen päättymisen jälkeen.

LoSYK:n tulisi olla aloitteellinen maakuntaliittojen hakulomakkeiden ja hankesuunnitelmaa koskevien ohjeiden kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi tai vaihtoehtoisesti laatia oma hankesuunnitelmaohje.

LoSYK on laatinut oppaan järvien kunnostushankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta. Samanlaiset oppaat olisi tarpeen laatia muiltakin tärkeiltä toimialoilta.

Sekä rahoituksen hakijat että LoSYK:n henkilökunta ovat pitäneet keskinäistä yhteydenpitoa erittäin tärkeänä ennen hakemuksen jättämistä. Hankekäsittelijöitä tulisi kannustaa tutustumaan hankekohteisiin ja -toteuttajiin "paikan päällä" mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi hakijoita voitaisiin tarvittaessa kutsua hankeryhmän kokouksiin kuultaviksi. Näin olisi mahdollista ratkaista hakemuksiin liittyviä pulmia ilman aikaa vieviä lisätieto- ja aineistopyyntöjä.

Lausunntomenettelyä ja sen ohjeistusta tulisi kehittää seuraavasti:

- Lausunntomenettely rajataan hankkeisiin, joissa erityisesti tarvitaan viranomaisten ja muiden osapuolten vuorovaikutusta.
- Tarjotaan avoin kommentointimahdollisuus LoSYK:n henkilöstölle ja muille asiasta kiinnostuneille osapuolille esimerkiksi LoSYK:n verkkosivuilla.
- Lausunnot pyydetään siten, että ne saadaan hyvissä ajoin ennen hankeryhmän käsittelyä.
- Lausunntantajien tueksi laaditaan ohje tai lomake, johon sisältyvät tärkeimmät arvioitavat seikat.
- Kannustetaan hakijoita hankkimaan itse tarvittavat lausunnot ennen hakemuksen jättöä.

Ohjeistuksen lisäksi tarvitaan aiempaa kriittisempää ja yhdenmukaisempaa rahoitushakemusten ja hankesuunnitelmien arviointia ja laadunvarmistusta. Tämän vuoksi hanke-esittelylomaketta olisi tarpeen kehittää siten, että niihin sisältyisivät selkeästi tavoite 2 -ohjelmatyön strategiset painopisteet ja hankesuunnitelmia koskevien ohjeiden vaatimukset. Esittelylomakkeessa olevia valintakriteereitä ja niiden käyttöä koskevat ohjeet olisivat ilmeisen tarpeellisia kriteerien tulkintojen selventämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Esittelylomakkeen ohjeessa olisi hyvä myös kannustaa käsittelijöitä perustelemaan kriteerejä koskevat arvionsa sanallisesti.

Lausunntantajien ja YVA-yhdyshenkilön toiminta voisi olla syytä tehdä näkyvämmäksi rahoitushakemusten ja hankesuunnitelmien arvioinnissa esimerkiksi kirjaamalla esittelylomakkeeseen saadut lausunnot ja niiden keskeinen sisältö sekä merkitsemällä lomakkeeseen, onko YVA-yhdyshenkilö tarkastanut arviot hankkeen tavoitelluista ja muista ympäristövaikutuksista.

Päätöksenteon läpinäkyvyyden lisäämiseksi olisi tarpeen kiinnittää entistä enemmän huomiota sekä myönteisten että kielteisten rahoituspäätösten perustelemiseen. Hakijan kannalta olisi eduksi, jos kaikki olennaisesti päätökseen vaikuttaneet hankekäsittelijän ja hankeryhmän argumentit esitettäisiin päätösasiakirjassa.

Hankkeiden seurantaraporttilomakkeesta ei ole apua hankkeiden tavoitteiden toteutumisen ja muiden vaikutusten seurannassa, työpaikkoja ja uusien yritysten perustamista lukuun ottamatta. Lomake olisi hyödyllisempi, jos siinä verrattaisiin toteumaa hankesuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin, tuotoksiin ja toimiin, vaikutusten ennakoarvioihin, lupamääräyksiin ja rahoituksen ehtoihin. Samat tiedot on kuitenkin raportoitavissa perusteellisemmin maksatushakemuksiin liitettävissä väli- ja loppuraporteissa, joten niitä koskevan ohjeen kehittäminen näiltä osin olisi todennäköisesti hyödyllisempää. Maakuntaliittojen ja LoSYK:n hankeraportointiohjeet tulisi yhdenmukaistaa. Hankevalvoja tulisi lisäksi kannustaa arvioimaan hankkeiden väli- ja loppuraportteja aiempaa huolellisemmin, jotta vaatimustaso säilyisi riittävän korkeana ja tasapuolisena.

Ympäristöhankkeiden vaikutukset jatkuvat tai ilmenevät usein vasta hankkeen päättymisen jälkeen, minkä takia niitä ei välttämättä voida todentaa vielä hankkeen loppuraportissa. Silloin tarvittaisiin jälkiarviointi, joka puuttuu nykyisestä hanketoiminnan menettelytavoista ja ohjeista. LoSYK voisi vaatia hankkeen jälkiarviointia merkittävien hankkeiden rahoituksen ehtona. Jälkiarviointi tulisi sisällyttää hankesuunnitelmaan ja sen kustannusarvioon. Menettelytapoja voisivat olla esimerkiksi hankkeiden ohjausryhmiin osallistuneiden asiantuntijoiden ”jätkiläusunnot” ja ulkopuoliset arvioinnit. Jo päättyneiden merkittävien hankkeiden jälkiarviointeja olisi mahdollista tukea ”teknisellä avulla”. Jälkiarvioinnin menettelytapoja ja ohjeita tulisi kehittää keskushallinnossa.

LoSYK on rahoittanut joitakin itse toteuttamia hankkeita. Vaikka kaikki LoSYK:n omat hankkeet käsitellään MYR:ssä, voisi olla asiallista, että LoSYK määritteli vuosittain itselleen myöntämänsä rahoituksen enimmäismäärän.

6.4. Koulutus ja ohjaus

Osalla hakijoista on runsaasti kokemusta hankkeiden suunnittelusta, ympäristövaikutusten arvioinnista, taloushallinnosta, toteutuksesta, seurannasta ja raportoinnista, osalle tämä on vieraampaa. Erityisesti uusille hakijoille tarvittaisiin koulutusta tavoite 2-ohjelmien tavoitteista, menettelytavoista ja niitä koskevista säännöksistä ja ohjeista sekä hankesuunnittelusta ja -hallinnasta. Muita rahoituksen hakijoille ja hanketoteuttajille suositeltavia koulutusaiheita olisivat esimerkiksi:

- työllisyys-, yritystoiminta- ja tasa-arvotavoitteiden sisällyttäminen ympäristöalan hankkeisiin
- heikosti hankkeistuneiden toimialojen hankkeistaminen
- tiedottaminen.

Tällainen koulutus todennäköisesti vähentäisi tarvetta LoSYK:n hankekäsittelijöiden tapauskohtaisesti antamaan ohjaukseen ja neuvontaan. Koulutusta voitaisiin järjestää esimerkiksi vuosittain alueviranomaisten yhteistyönä. Koulutus voisi toimia myös kaupallisesti, joskin sen kehittämistä ja markkinointia saattaisi olla tarpeen tukea esimerkiksi tavoite 2 -ohjelmien ”teknisen avun” määrärahoihin.

Koulutuksen lisäksi rahoituksen hakijoita voitaisiin kannustaa hyvien hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen palkitsemalla vuosittain paras hanke ja julkaisemalla se LoSYK:n verkkosivuilla ja lehdissä.

Rahoituksen hakijoille ja hanketoteuttajille järjestetty hankesuunnittelu- ja -hallintakoulutus ei todennäköisesti poista LoSYK:n henkilöstön antaman tapauskohtaisen neuvonnan ja ohjauksen tarvetta. Tämän vuoksi myös LoSYK:n hankekäsittelijöiden valmiuksia tarjota hankesuunnittelun ja -hallinnan neuvontaa ja ohjausta voi olla tarpeen kehittää LoSYK:n sisäisen, ympäristökeskusten tai eri hallinnonalojen yhteisen henkilöstökoulutuksen avulla. Henkilöstökoulutusta tarvittaisiin myös hankkeiden valintakriteereistä ja ympäristövaikutusten arvioinnista. Tämä voisi yhdenmukaistaa hankkeiden arviointia. Henkilöstökoulutuksen tulisi olla säännöllistä, jotta uudet hankekäsittelijät saavat tarvittavan koulutuksen mahdollisimman nopeasti.

6.5. Tiedotus rahoituksesta

LoSYK on osallistunut yhdessä muiden alueviranomaisten kanssa tiedotukseen tavoite 2 -ohjelmien tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista kattavasti ja monipuolisoin keinoin. Hakemusten runsaudesta päätellen asianmukaiset kohderyhmät on saavutettu tiedotuksella varsin hyvin.

LoSYK voisi tiedottaa itse aiempaa enemmän strategisesti merkittävälle kohderyhmille ja järjestää kohderyhmäpainotteisia tiedotustilaisuuksia.

Vähävaraisimpien toimijaryhmien, kuten ympäristö- ja kansalaisjärjestöjen saamiseksi aiempaa enemmän mukaan toimintaan on tärkeää selkiyttää ennakkomaksatusta koskevat menettelytavat ja tiedottaa niistä aktiivisesti. Omarahoituksen pelisäännöistä, vaihtoehtoisista rahoituslähteistä ja hyvistä hanke-esimerkeistä tarvitaan myös tiedotusta hakijoille.

6.6. Seuranta, raportointi, arviointi ja kehittäminen

FIMOS-hankerekisteri ei nykyisellään sovellu kovin hyvin ympäristötavoitteiden toteutumisen seurantaan ja arviointiin. Tämä on merkittävä haaste tavoite 2 -ohjelmien seurannan kehittämiseksi. LoSYK voisi toimia aloitteellisesti siten, että tulevaisuudessa FIMOS-hankerekisterin tai ympäristöhallinnon oman seurantajärjestelmän avulla voitaisiin nykyistä kattavammin ja täsmällisemmin seurata ja arvioida ympäristön suojeluun ja parantamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumista ja niiltä osin saavutettuja tuloksia soveltuvien indikaattorein.

Hankkeiden tuloksista tulisi tehdä säännöllisesti yhteenvetoja ja tavoite 2 -ohjelmatyöstä tulisi laatia vuosikertomuksia, joissa käsiteltäisiin myös hankkeiden tavoitteiden toteutumista ja tuloksekkautta. Kertomuksia voitaisiin käyttää kaikkiin LoSYK:n tavoite 2 -ohjelmiin liittyviin raportointitarkoituksiin. Tämä edellyttää, että hankkeiden seuranta ja raportointia kehitetään. Toiminnan tulokset tulisi saattaa LoSYK:n henkilökunnan tietoon tehokkaasti ja järjestää säännöllisesti toiminnan kehittämiseen liittyviä tilaisuuksia.

Toiminnan ulkopuolinen arviointi voitaisiin tehdä säännöllisesti, esimerkiksi 2-3 vuoden välein.

Ympäristöministeriö tekee alueellisiin ympäristökeskuksiin EU-rahoituksen seurantatarkastuksia. Tarkastusten metodologiaa tulisi kehittää siten, että niissä kiinnitettäisiin aiempaa enemmän huomiota hanketoiminnan menettelytapoihin ja ohjelmatyön vaikuttavuuteen.

6.7. Vaikuttavuus

LoSYK:n tavoite 2-ohjelmasta rahoittamat hankkeet toteuttavat varsin hyvin maakuntien yhteistyöasiakirjoissa määriteltyjä prioriteetteja. Eräät yhteistyöasiakirjoissa ja LoSYK:n omissa strategioissa painopisteiksi määritellyt toimialat ovat kuitenkin jossain määrin aliedustettuja nykyisessä hankekirjossa. Tällaisia ovat esimerkiksi pohjavesien, maaperän ja rantojen suojelu, maa- ja metsätalouden ja kalankasvatuksen ympäristövaikutusten vähentäminen sekä meluntorjunta. Lisäksi jätehuollon kehittämiseen, biosfäärialueyhteistyön toteuttamiseen ja alueidenkäytön kehittämiseen liittyville hankkeille olisi perusteltua lisätä tukea Varsinais-Suomessa.

Jos hankkeiden toimialojen välisiä rahoitussuhteita halutaan strategisten linjausten perusteella tulevaisuudessa muuttaa, saatetaan tarvita LoSYK:n entistä aktiivisempaa osallistumista hankkeiden ideointiin ja potentiaalisten toteuttajien aktivointiin aiemmin heikosti hankkeistuneilla mutta tärkeillä toimialoilla.

Rahoituksen suuntaaminen infrastruktuuri-investoinneista, kuten vesi- ja viemäriputkien rakentamisesta, innovatiivisempiin ympäristönsuojelun kehittämistoimiin olisi myös strategisesti perusteltua.

Kunnilla ja kuntayhtymillä on suurin osuus kokonaisrahoituksesta. LoSYK on rahoittanut runsaasti vaikutuksiltaan ylikunnallisia hankkeita. LoSYK:n tulisi kuntien lisäksi pyrkiä aktivoimaan yrityksiä, yhdistyksiä ja erityisesti tutkimushankkeissa korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia rahoituksen hakemiseen.

Hankesuunnitelmissa määritellyt tuotokset on saatu aikaan pääosin suunnitelmien mukaisesti. Sen sijaan välittömien ja pitemmän tähtäimen tavoitteiden saavuttamista on vaikea arvioida, koska kaikissa hankesuunnitelmissa ei ole määritetty tavoitteita täsmällisesti eikä niiden saavuttamista ole seurattu eikä raportoitu järjestelmällisesti.

Vesi- ja jätevesihuoltoa on parannettu monilla alueilla. Useiden vesistöjen veden laatua sekä virkistys- ja maisema-arvoja on parannettu merkittävästi. Uusia yhteistoimintamalleja on kehitetty erityisesti biosfäärialuetoiminnan vakiinnuttamiseksi, vedensaannin turvaamiseksi ja asukkaiden omaehtoisen toiminnan organisoimiseksi. Kulttuurihistoriallisten rakennusten ja ympäristöjen kunnostukseen liittyvää toimintaohjetta valmistellaan. Ympäristötiedotuksella, -neuvonnalla ja -kasvatuksella on todennäköisesti vaikutettu kohderyhmien asenteisiin. Jätteiden materiaalista ja energiahyötykäyttöä sekä loppukäsittelyä on kehitetty jonkin verran. Tutkimus-, selvitys- ja suunnitelmahankkeet ovat tuottaneet päätöksenteon ja toiminnan perustaksi tietoa muun muassa kansallispuistojen toteutettavuudesta, pohjavesialueista, vedenpuhdistusteknologioista, meriliikenteen päästöistä ja erityisjätteiden käsittelystä.

LoSYK:n rahoittamat hankkeet ovat synnyttäneet jonkin verran uusia työpaikkoja ja yrityksiä. Hankesuunnitelmissa esitetyt työllisyys- ja yritysten perustamistavoitteet eivät aina ole toteutuneet. Monet ympäristöhankkeet ovat luoneet välillisesti edellytyksiä yritystoiminnalle pitkällä tähtäimellä. Kahdella hankkeella on todennäköisesti ollut myönteisiä vaikutuksia tasa-arvoon, koska ne ovat edistäneet liikuntarajoitteisten mahdollisuuksia virkistyä luontokohteissa. Aluekehitys- ja tasa-arvotavoitteiden sisällyttäminen entistä enemmän ympäristöalan hankkeisiin on eräs ohjelmakauden jälkipuoliskon haasteista.

Hankkeiden kustannustehokkuutta on vaikea arvioida. Tarkastelluista hankkeista sellaisissa, joiden tulokset ja tuotokset ovat selkeästi todettavissa, voidaan käytettyjä panostuksia pitää varsin kohtuullisina. Infrastruktuuri- ja rakentamishankkeissa on töiden urakointi tarjouskilpailutettu, mikä on varmistanut hinnoittelun kohtuullisuutta.

Useimpien hankkeiden tulokset ovat todennäköisesti kestäviä, eli niiden tuottamat hyödyt pysyvät tai jatkuvat hankkeiden päättymisen jälkeenkin. Hankkeiden yleisimmät kestävyysriskit johtuvat kapeasta näkökulmasta ympäristöongelmiin, mahdollisista ympäristöhaitoista ja riippuvuudesta ulkoisesta rahoituksesta.

LoSYK:n rahoittamilla hankkeilla ei todennäköisesti ole ollut merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Mikään hanke ei ole vaatinut ympäristövaikutusten arviointimenettelylain mukaista arviointia.

No	HANKE	OHJELMA- YHTEYS*	PAIKKAKUNTA / MAAKUNTA**	HAKIJA
1	Runkovesijohdon rakentaminen välille Ojaniemi-Rantakulma I02133 / 0200J0151-52	2B/3/2	Kustavi (VS)	Kunta
2	Laajojen pohjavedenottamon fluoridinpoistolaitos; tutkimusosio I02142 / 0200J0170-52	2B/3/2	Mynämäki (VS)	Kunta
3	Varsinais-Suomen vesihuolto-osuuskunta I00746 / 0200J0013-52	2D/3/2	Yläne, alueellinen (VS)	Osuuskunta
4	Vesihuollon alueellinen kehittäminen: Pohjois-Satakunnan vesihuoltoyhdistys (organisaatioselvitys) I05036 / 0201J0154-52	2A/3/1	Alueellinen (SK)	LoSYK
5	Laajojen viemäröinti II I00529 / 0299J0091-52	2B/3/2	Mietoinen (VS)	Kunta
6	Västanfjärd - Utsläppsfri kommun I02124 / 0200J0098-52	2B/3/2	Västanfjärd (VS)	Kunta
7	Vireillä oleva hanke			
8a	Yhteispuhdistus: rakentamisosio I04019	2A/3/1	Rauma (SK)	Kaupunki
8b	tutkimus ja ymp.tilan seuranta I01032 0200J0084-52			
9	Hallavaaran siirtoviemärin ja biokaasuputken rakentaminen I07358 / LOS-2003-R-25-52	2C/3/3	Säkylä (SK)	Jätehuolto Satakierto Oy
10	Kierrätysneuvontaa Itä-Turussa I04106 / 0201J0165-52	2B/3/2	Turku (VS)	Turun Seudun Työttömät TST ry
11	Jäte energiaksi Satakunnassa I04831 / LOS-2002-J-43-52	2A/3/3	Alueellinen (SK)	Priztech Oy (Satakunnan Energiatointo)
12	Palava jae II I02614 / 0201J0020-52	2C/3/3	Kokemäki (SK)	Kaupunki
13	Pilottilselvitys: teollisuuden, yritysten ja kuntien erityisjätteiden uudelleenkäytön, käsittelyn ja loppusijoituksen kehittäminen I01136 / 0200J0100-52	2A/3/3	Alueellinen, Porin seutu (SK)	Porin jätehuolto
14	Muntinsalmen kunnostus I00489 / 0299J0027-52	2B/3/2	Taivassalo (VS)	Kunta
15	Skoböleträsketin kunnostaminen I01163 / 0200J0051-52	2B/3/2	Kemiö (VS)	Skobölejärven suojeleuyhdistys ry
16	Kiskonjoen vesistön kunnostus I03215 / 0201J0085-52	2D/3/2	Kiskonjoen alue (VS)	Salon Seudun yrityspalvelukeskus kuntayhtymä
17	Vakka-Suomen kotijärvet kuntoon II I04840 / 0201J0019-52	2B/3/2	Laitila / alueellinen (VS)	Kaupunki/kunnat
18	Satakunnan vesistöohjelma SÄTAVESI ja ympäristötietoisuus I06601 / LOS-2002-R-1-52	2A/3/3	Alueellinen (SK)	LoSYK
19	Rannikon ja saariston venerieppien kunnostaminen I06086 / LOS-2002-J-171-52	2A/3/2	Merikarvia (SK)	Kunta
20	Patajärven kunnostushanke II I01108 / 0200J0100-52	2A/3/3	Eura (SK)	Honkilahden kylätoimintayhdistys ry.
21	Joutsijärven ja Tuurujärven vesien suojeleusuunnitelma I03184 / 0201J0083-52	2A/3/3	Kullaa (SK)	Porin Vesi
22	Ahlaisten pohjavesialueen ympäristöselvitys ja riskien kartoitus I01033 / 0200J0086-52	2A/3/3	Pori (SK)	Kaupunki
23	Suorakylän soveltuvuus käytännön vesien suojeleutyöhön I06976 / LOS-2003-R-16-52	2C/3/3	Alueellinen (SK)	Pyhäjärven suojeleurahasto/ Pyhäjärvi-instituutti
24	Biosfäärialueet Varsinais-Suomen ja Pohjois-Karjalan kansainvälisen kehittämissyhteistyön kanavana I01230 / 0200J0159-52	2B/3/2	Alueellinen (VS)	LoSYK
25	Selkämeren kansallispuiston toteutettavuusselvitys I02688 / 0201J0028-52	2B/3/2	Uusikaupunki / alueellinen (VS)	Kaupunki
26	PRE Raumanmenen kansallispuisto II I04026 / 0201J0158-52	2A/3/2	Rauma (SK)	Kaupunki
27	Elämyssaarikohteen toteuttaminen Trunsössä I05364 / LOS-2002-J-101-52	2B/3/2	Nauvo (VS)	Pidä Saaristo Siistinä ry.
28	Yterinniemen retkeilyreitit monikäyttöisyyden kehittäminen I04355 / LOS-2001-J-192-52	2A/3/2	Pori (SK)	Kaupunki
29	Salon seudun rakennettu ja kulttuuriympäristö ja maisema, SARAKUM I03138 / 0201J0066-52	2D/3/2	Alueellinen, Salon seutu (VS)	Turun maakuntamuseo
30	Mommola I03835 / 0201J0128-52	2D/3/2	Kisko (VS)	Merja von Weissenberg ja Jouko Häyrynen
31	Särkisalon Kaukassalo-Isoluoto pengertien siltahankkeen taustaselvitykset I02128 / 0200J0141-52	2D/3/2	Särkisalo (VS)	Salon Seudun kehittämisskeskus kuntayhtymä

32a	Mini-Poweri II: ympäristöhankkeet 2000 101181	2B/3/2	Turku (VS)	Kaupunki
32b	Mini-Poweri II: yhteisöhankeet 2002 104832 0200J0112-52 LOS-2002-J-33-52			
33	Vireillä oleva hanke			
34	Kallioaineksen oton reunaehdot Satakunnassa 106341/ LOS-2002-J-181-52	2A/3/3	Alueellinen (SK)	Satakunnan luonnonsuojelupiiri ry.
35	Lounais-Suomen paikkatietoyhteistyön kehittäminen 101173 / 0200J0062-52	2B/3/2	Saaristomeren alue (VS)	Turun yliopisto, Geologian laitos
36	Kauppamerenkulun ilma- ja vesipäästöt Saaristomerellä 102127 / 0200J0137-52	2B/3/2	Turku / Saaristomeri (VS)	Turun yliopisto, Merenkulualan koulutus- ja tutkimuskeskus
37	Pyhäjärvensuojelu.net 103676 / 0201J0123-52	2A/3/3	Eura (SK)	Pyhäjärven suojelurahasto
38	Ympäristönsuojelun kehittäminen PKT-metallissa 106738 / LOS-2003-R-5-52	2D/3/2	Loimaa (VS)	Pemamek Oy
39	Länsituuli- West Wind 102849 / 0201J0043-52	2B/3/2	Alueellinen (VS)	Turun Teknologikeskus Oy
40	EkoVeto -vedensäätötuotteiden tutkimushanke (ei rahoitettu)	2B/3/2	Itä-Turku	EkoVeto Ky

* Selitys:

2A = Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelma
2B = Etelä -Suomen tavoite 2 -ohjelma
2C = Länsi-Suomen siirtymäkauden ohjelma
2D = Etelä-Suomen siirtymäkauden ohjelma
3/2 = Toimintalinja 3:n toimenpidekokonaisuus 2

** Selitys: VS = Varsinais-Suomi; SK = Satakunta

Mahdolliset ympäristönsuojelun liittyvät toimet Etelä-Suomen tavoite 2 -ohjelman toimintalinjoissa ja toimenpidekokonaisuuksissa

ETELÄ-SUOMEN TAVOITE 2 -OHJELMA

Toimintalinja 1. Etelä-Suomen vetovoimaisuuden ja yritysten kilpailukyvn lisääminen

TPK 1.1 Yritystoiminnan lisääminen, kehittäminen ja kansainvälistäminen (EAKR)

- Yritysten ympäristö- ja laatujärjestelmät ja ekotehokkuus
- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät
- Uusiutuvat energialähteet
- Ympäristöteknologia ja -osaaminen

TPK 1.2 Yritysten toimintaedellytysten parantaminen (EAKR)

- Yritysten ympäristöjärjestelmät
- Ympäristöteknologia ja -osaaminen sekä tuotannon ekotehokkuus
- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät
- Uusiutuvat energialähteet
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Luonnon virkistyskäyttö ja luonnonsuojelu
- Luontomatkailu

TPK 1.3 Uuden teknologian kehittäminen ja soveltaminen (EAKR)

- Ympäristöteknologia, -osaaminen ja -tietoisuus
- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät
- Energiansäästö, uusiutuvat energialähteet ja paikallisten raaka-aineiden kestävä käyttö
- Yritysten ympäristöjärjestelmät

TPK 1.4 Yritystoimintaa ja teknologiaosaamista tukeva henkilöstön kehittäminen (ESR)

- Yritysten ekotehokkuus
- Ympäristöosaaminen ja sen muuttaminen yritystoiminnaksi
- Ympäristökoulutus
- Ympäristöteknologia, -tieto ja tuotannon ekotehokkuus

Toimintalinja 2. Osaamisen tason ja inhimillisten resurssien kehittäminen

TPK 2.2 Työvoiman osaamistason nostaminen ja koulutuksen saavutettavuuden parantaminen (ESR)

- Ympäristötiedon sisällyttäminen koulutusohjelmiin
- Ympäristö- ja kulttuuriosaaminen
- Ympäristökoulutus

Toimintalinja 3. Yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyisyyden turvaaminen

TPK 3.1 Yhdyskuntien toimivuuden ja perusrakenteiden kehittäminen (EAKR)

- Liikennejärjestelmät, joukkoliikenne ja kevyt liikenne sekä liikenteen vähentäminen
- Matkailukohteiden saavutettavuuden parantaminen
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostus
- Pohjavesien suojele
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostaminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskustojen kehittäminen
- Kestävää kehitystä tukeva yhdyskuntarakenne
- Energiatehokkuus, energiansäästö, uusiutuva energia

TPK 3.2 Ympäristön tilan säilyttäminen ja parantaminen (EAKR)

- Pohjavesien tutkimus ja suojele
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus
- Luonnonsuojele ja luonnon virkistyskäyttö
- Ympäristöönnettomuuksien ennalta ehkäisy ja riskitilanteisiin varautuminen
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen
- Ympäristötutkimus ja ympäristötiedon hyväksikäyttö
- Uuden teknologian käyttö ympäristöhankkeissa
- Kansainvälinen yhteistyö päästöjen vähentämiseksi
- Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskustojen kehittäminen
- Luonnon virkistyskäyttö ja luonnonsuojele sekä luontomatkailu
- Natura 2000 -alueiden tukeminen
- Vaurioituneiden kulttuuri- ja luontomaisemien kunnostaminen
- Kulttuurisesti arvokkaiden rakennusten ja miljöiden kunnostaminen
- Vesihuolto
- Kiinteistöjen jätevesien käsittely
- Jätehuolto, jätteiden hyötykäyttö ja kierrätys

TPK 3.4 Matkailun ja kulttuurin kehittäminen sekä elinympäristön viihtyisyyden lisääminen (EAKR)

- Luonto-, kulttuuri-, elämys- ja maaseutumatkailu sekä virkistystoiminta
- Kulttuuriympäristön hyödyntäminen matkailussa
- Luonnon virkistyskäyttö ja luonnonsuojele sekä luontomatkailu
- Natura 2000 -alueiden tukeminen
- Kulttuurihistoriallisesti tärkeiden kohteiden kunnostus ja entistäminen
- Paikallisdemokratia ja kansalaisten osallistumismahdollisuudet paikallisessa päätöksenteossa
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen
- Pohjavesien suojele
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostaminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskustojen kehittäminen
- Yritysten ympäristöjärjestelmät
- Ympäristöstävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät
- Uusiutuvat energialähteet
- Kestävää kehitystä edistävä yhteistoiminta (esim. paikallisagentatyö)
- Uusi teknologia kulttuuri- ja ympäristöhankkeissa

TPK 3.5 Kulttuuri- ja ympäristöalojen toimijoiden osaamisen kehittäminen (ESR)

- Ympäristö- ja kulttuuritietoisuus ja -osaaminen
- Ympäristökoulutus
- Kulttuuri- ja ympäristöalan toimijoiden verkostoituminen
- Uusi teknologia ja uudet toimintatavat kulttuuri- ja ympäristöhankkeissa
- Asukasosallistuminen ja paikallisdemokratia

Mahdolliset ympäristönsuojeluun liittyvät toimet Länsi-Suomen tavoite 2 -ohjelman toimintalinjoissa ja toimenpidekokonaisuuksissa

LÄNSI-SUOMEN TAVOITE 2 -OHJELMA
Toimintalinja 1. Yritystoiminnan kehittäminen ja tuotantorakenteen uudistaminen
TPK 1.1 Yritystoiminnan aktivointi ja yritysten kehittäminen (EAKR)
<ul style="list-style-type: none">- Ympäristövastuullisuus- Yritysten ympäristöjärjestelmät- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät- Uusiutuvat energialähteet
TPK 1.2 Yritysten toimintaedellytysten parantaminen (EAKR)
<ul style="list-style-type: none">- Ympäristövastuullisuus- Yritysten ympäristöjärjestelmät- Ympäristöteknologia ja -osaaminen- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät- Uusiutuvat energialähteet ja energiansäästö- Vesihuolto- Jätehuolto- Saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
TPK 1.3 Yrittäjyyden edistäminen ja henkilöstön kehittäminen (ESR)
<ul style="list-style-type: none">- Yritysten ympäristöjärjestelmät- Ympäristökoulutus
Toimintalinja 2. Osaavan työvoiman ja teknologian kehittäminen
TPK 2.1 Osaamis- ja innovaatioverkostojen kehittäminen ja uuden teknologian edistäminen (EAKR)
<ul style="list-style-type: none">- Uusiutuvat energialähteet, energiateknologia- Jätehuolto- Ympäristöteknologia- Ympäristöystävälliset tuotteet ja tuotantomenetelmät- Yritysten ympäristöjärjestelmät
TPK 2.2 Koulutuksen työelämäyhteyksien ja työllistymisen vahvistaminen (ESR)
<ul style="list-style-type: none">- Ympäristökoulutus

Toimintalinja 3. Aluerakenteen ja elinympäristön kehittäminen

TPK 3.1 Perusrakenteen turvaaminen ja uudistaminen (EAKR)

- Vesihuolto, viemäröinti ja jätevesien käsittely
- Jätehuolto
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostus
- Pohjavesien suojeleminen
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostaminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskusten kehittäminen
- Kestävää kehitystä tukeva yhdyskuntarakenne
- Energiatodellisuus, energiansäästö, uusiutuva energia

TPK 3.2 Vetovoimatekijöiden kehittäminen(EAKR)

- Pohjavesien suojeleminen
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus
- Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, luonnonsuojeleminen, luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkat
- Natura 2000 -alueiden tukeminen
- Kulttuurimaisemien ja -ympäristöjen hoito
- Rakennus- ja kulttuurihistoriallisten kohteiden kunnostus
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskusten kehittäminen
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Ympäristökasvatus

TPK 3.3 Yhdyskuntien parantaminen sekä yhdyskuntien elävöittäminen (EAKR)

- Luonnon- ja rakennetun ympäristön monimuotoisuuden suojeleminen
- Kulttuurisesti arvokkaiden rakennusten ja miljöiden kunnostaminen
- Luontokohteiden kunnostus, virkistysreitit ja opastuskeskukset, luontomatkat
- Maisema- ja viheralueiden laadun parantaminen
- Maaseudun ympäristön hoito
- Natura 2000 -alueiden tukeminen
- Vesihuolto
- Jätehuolto, jätteiden hyötykäyttö, kierrätys ja jätemäärän vähentäminen
- Saastuneiden maa-alueiden kunnostaminen
- Pohjavesien suojeleminen
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostaminen
- Ympäristö- ja aluesuunnittelu (kaavoitus, maankäytön suunnittelu, vihersuunnitelmat)
- Kaupunkien ja kuntien keskusten kehittäminen

TPK 3.4 Alueellisten ja paikallisten toimintayhteisöjen aktivointi sekä syrjäytymisen ehkäiseminen (ESR)

- Luonnon- ja rakennetun ympäristön suojeleminen ja monimuotoisuuden turvaaminen
- Ympäristökoulutus
- Paikallisten toimijoiden osallistuminen päätöksentekoon

Kokonaisrahoitusitoumusten jakautuminen eri tarkoituksiin toimenpidekokonaisuuksittain

Hankkeen tarkoitus (aihe)	E-S 3.2		E-S 3.4		L-S 3.1		L-S 3.2		L-S 3.3		Yhteensä	
	Kpl	1 000 EUR	Kpl	1 000 EUR	Kpl	1 000 EUR	Kpl	1 000 EUR	Kpl	1 000 EUR	Kpl	1 000 EUR
Vesistöjen kunnostaminen	20	1 748					1	42	12	1 166	33	2 956
Kala- tai raputalouden edellytysten kehittäminen	3	244					1	42	1	67	5	354
Jätevesien käsittely	8	857			4	1 201			2	146	14	2 203
Viemäröinnin parantaminen	1	89			3	1 167			1	78	5	1 335
Jätevesien vähentäminen	6	510			2	728			1	67	9	1 305
Sisävesien suojeleminen tai parantaminen	12	1 034			1	439			14	1 272	27	2 745
Itämeren suojeleminen	6	384			3	1 167	1	205	1	70	11	1 826
Pohjavesien suojeleminen	1	89							1	50	2	140
Vesiliikenteen (veneily) olosuhteiden parantaminen	8	519					4	262			12	781
Vesiliikenteen ympäristövaikut. vähentäminen	1	29									1	29
Vesihuollon kehittäminen	7	780			6	2 399			1	67	14	3 246
Luonnon virkistyskäyttöarvojen suojeleminen ja/tai lisääminen	14	1 223	2	309			10	1 002	8	972	34	3 506
Luonnonsuojelualueiden tai -kohteiden suojeleminen parantaminen	3	483					1	205	1	14	5	702
Natura 2000 -alueiden toimeenpano ja hoito	2	204					2	296	1	90	5	589
Biosfäärialuetoiminnan kehittäminen	1	168									1	168
Luontomaisemien suojeleminen ja/tai kunnostaminen	3	244							4	605	7	849
Luonto- ja kulttuurimatkailun ja -retkeilyn edistäminen	6	516	1	84			9	896			16	1 496
Kulttuuriympäristöjen ja -maisemien suojeleminen ja/tai parantaminen	6	831	3	285			1	98	1	14	11	1 227
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten suojeleminen ja/tai kunnostaminen	4	722	2	169			2	138			8	1 029
Rakentamisen ohjaus ja/tai ympäristöstäväll. rakentaminen	2	268							1	90	3	357
Maankäytön ja aluerakenteen suunnittelu	1	32									1	32
Jätteiden vähentäminen, kierrätys ja/tai loppukäsittely	6	632							4	499	10	1 131
Teollisuuden ympäristönsuojeleminen	1	432			2	728			1	53	4	1 214
Puhtaampien tuotantomenetelmien kehittäminen (teollisuudessa)	1	432									1	432
Uusiutuvien tai vähähiilisten energialähteiden hyödyntäminen	1	118			1	118			3	446	5	681
Energiansäästö	2	583			3	762					5	1 345
Ympäristötekniikan kehittäminen	4	818							1	138	5	956
Kaupunkiympäristöjen parantaminen ja viheralueet	6	366	1	193							7	560
Asuin ympäristöjen viihtyisyyden parantaminen	9	736	1	193					1	285	11	1 214
Ilmansuojeleminen	1	29							1	138	2	167
Ilmastomuutoksen (kasvihuonekaasupäästöjen) torj.									1	138	1	138

Ympäristöystävällisemmän maa-ainesten oton kehittäminen									1	14	1	14
Maatalouden vesistövaikutusten vähentäminen	1	70							2	138	3	226
Ympäristötutkimus, -selvitykset ja/tai seuranta	12	870			2	367			9	584	23	1 820
Ympäristötiedotus ja/tai -tietoisuuden lisääminen (valistus)	16	1 124	1	115			4	592	5	469	26	2 300
Ympäristökoulutuksen ja/tai -osaamisen kehittäminen	3	188							2	178	5	366
Ympäristökasvatus	3	197	1	115					1	70	5	383
Ympäristöystävällisempien elämän- ja kulutustapojen edistäminen	4	83									4	83
Ympäristökysymysten huomioon ottaminen päätöksenteossa (esim. hankinnoissa)	1	151									1	151
Ympäristöalan toimijoiden verkostoitumisen kehittäminen	4	370			1	34	1	205	3	176	9	785
Ympäristöönnettomuuksien ehkäiseminen ja niihin varautuminen									1	50	1	50
Työllisyyden parantaminen	4	1 017									4	1 017
Maaseutu- tai saaristoelinkeinojen tai -palvelujen kehittäminen	3	454					1	205			4	659
Tasa-arvon edistäminen	1	100	1	193			1	90			3	384
Osallistumismahdollisuuksien ja lähidemokratian (ja elämänhallinnan) lisääminen	3	58	1	193							4	251
Kansainvälinen yhteistyö	2	223									2	223
Infrastruktuurin rakentaminen	6	731			5	2 555	9	796	2	308	22	4 390